

Pomoc Kościołowi w Potrzebie

Katolicka organizacja charytatywna, założona w 1947 r. w celu pomocy uchodźcom wojennym. Od 2011 roku uznana za stowarzyszenie papieskie. PKWP poświęca się służbie chrześcijanom na całym świecie poprzez działania informacyjne i modlitwę, gdziekolwiek chrześcijanie są prześladowani, uciskani lub cierpią z różnych, innych powodów. PKWP wspiera każdego roku średnio 5000 projektów w 130 krajach dzięki darowiznom prywatnym, ponieważ organizacja nie otrzymuje żadnych środków publicznych.

Nasze biura na całym świecie:

Australia
info@acn-australia.org
www.acn-australia.org

Holandia
info@acn-nederland.org
www.acn-nederland.org

Niemcy
info@acn-deutschland.org
www.acn-deutschland.org

Austria
info@acn-oesterreich.org
www.acn-oesterreich.org

Irlandia
info@acn-ireland.org
www.acn-ireland.org

Polska
info@pkwp.org
www.pkwp.org

Belgia
info@acn-belgique.org
www.acn-belgique.org

Kanada
info@acn-canada.org
www.acn-canada.org

Portugalia
info@acn-portugal.org
www.acn-portugal.org

Brazylia
info@acn-brasil.org
www.acn-brasil.org

Kolumbia
info@acn-colombia.org
www.acn-colombia.org

Słowacja
info@acn-slovensko.org
www.acn-slovensko.org

Chile
info@acn-chile.org
www.acn-chile.org

Korea
info@acn-korea.org
www.acn-korea.org

Stany Zjednoczone
info@acn-us.org
www.acn-us.org

Filipiny
info@acn-philippines.org
www.acn-philippines.org

Luksemburg
info@acn-luxemburg.org
www.acn-luxemburg.org

Szwajcaria
info@acn-schweiz.org
www.acn-schweiz.org

Francja
info@aed-france.org
www.aed-france.org

Malta
info@acn-malta.org
www.acn-malta.org

Wielka Brytania
info@acn-uk.org
www.acn-uk.org

Hiszpania
info@acn-espana.org
www.acn-espana.org

Meksyk
info@acn-mexico.org
www.acn-mexico.org

Włochy
info@acn-italia.org
www.acn-italia.org

ACN International Aid to the Church in Need

Bischof-Kindermann Str. 23
61462 Königstein
NIEMCY

Tel. +49 6174 291-0
press@acn-intl.org

www.acninternational.org

WOLNOŚĆ RELIGIJNA NA ŚWIECIE RAPORT 2023

Podsumowanie

Stajemy się głosem ludzi cierpiących w milczeniu!

ks. prof. Waldemar Cisto,
dyrektor sekcji polskiej Papieskiego Stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie

A report published by Aid to the Church in Need, a Pontifical Foundation of the Catholic Church.

The 2023 report is the 16th edition of Aid to the Church in Need's Religious Freedom in the World Report, produced every two years. It is published in English, French, German, Italian, Portuguese and Spanish.

Editor and Managing Editor: Marcela Szymanski

Chairman of the Editorial Committee and Senior Editor: Mark von Riedemann.

Editorial Committee:

José Luis Bazán, Roger Kiska, Maria Lozano, Irmina Nockiewicz, John Pontifex, Carla Diez de Rivera

Regional Editors include: Paulina Eyzaguirre, Roger Kiska, Mark von Riedemann

Editorial Assistants: Vanessa Bartelt, Ravi Jay Gunnoo, William Hirst, Irmina Nockiewicz, Pierre Rossi

Authors and contributors include:

Daisy An, José Luis Bazán, Pamela Chavez, Marissa Eckelkamp, Madeleine Enzlberger, Pamela Paulina Eyzaguirre, Roger Kiska, Robert Lalonde, Maria Lozano, Raquel Martin, Conn McNally, John Newton, Huan Nguyen, Irmina Nockiewicz, Chris Ostertag, Maurits Potappel, Xavier Pereira, Marta Petrosillo, John Pontifex, F. Borba Ribeiro Neto, José Carlos Rodriguez Soto, Benedict Rogers, Andrew Scarafile, Chiara Verna.

Translations:

Ravi Jay Gunnoo, Philippe Joas, Mercedes Lucini, Shahid Mobeen, Pierre Rossi, Sofia Sondergaard, Wort-Wahl Team.

Design:

Cover Design: Joao Sotomayor @jsdesign.pt
Layout Design: Michał Banach, Poland

Gdy prześledzimy życiorysy koptyjskich męczenników, którzy w 2015 roku zostali ścięci przez islamskich ekstremistów na plaży w Libii, odkrywamy, że gotowość, by pójść za Chrystusem do końca, wykuwa się na kolanach. Choć odwaga widoczna u nich w trakcie egzekucji wydaje się nam nieosiągalna, to codzienność, w jakiej funkcjonowali, wcale nie musi różnić się mocno od naszej. Było w niej miejsce na pracę, modlitwę, pomoc potrzebującym; było miejsce na proste gesty wskazujące, że Bóg jest nie tylko częścią tradycji, ale Osobą.

Malak miał przy sobie Biblię nawet podczas snu. Girgis często powtarzał swoim przyjaciółom: „Nie martwcie się, nasze życie jest w rękach Chrystusa”. Tawadros musiał mierzyć się w Libii z trudnościami z powodu swojego chrześcijańskiego imienia, ale tym, którzy prosili go, by je zmienił, odpowiadał: „Kto zaczyna od zmiany imienia, w końcu zmienia także wiarę”. Wyparcie się Boga było dla nich równoznaczne z porzuceniem sensu; odrzuceniem Miłości, jaka pozwoliła się ukrzyżować.

Kolejne raporty, jakie publikuje Papieskie Stowarzyszenie Pomoc Kościołowi w Potrzebie, potwierdzają, że w krajach, gdzie dochodzi do prześladowań religijnych, żyją miliony chrześcijan. Odczuwają silne zagrożenie ze strony grup ekstremistów i autorytarnych reżimów. Mierzą się z dyskryminacją w szkole i miejscu pracy, a często przyznanie się do Chrystusa jest dla nich równoznaczne z wyborem życia w nędzy i trudnościach w utrzymaniu.

Informacje zebrane przez PKWP pokazują, że prześladowań doświadczają coraz liczniejsze wspólnoty chrześcijan. Dzieje się tak w Nigerii, gdzie od stycznia 2021 do czerwca 2022 roku zabito ponad 7600 naszych Sióstr i Braci. W Nikaragui, gdzie dyktatura uznała Kościół za wroga, profanowane i atakowane były budynki sakralne. Ukierunkowanie nienawiści przeciwko wierzącym jest metodą, po jaką sięgają reżimy, by utrzymać władzę. Znamy też jednak przypadki, gdy władza, od której oczekujemy zatrzymania narastającej fali przemocy wobec chrześcijan, nie reaguje. 5 czerwca w Uroczystość Zesłania Ducha Świętego terroryści napadli na kościół św. Franciszka Ksawerego w Owo (Nigeria). Choć minął rok, żaden z przestępców nie stanął przed sądem. Zginęło wtedy 40 osób.

Ojciec Święty Franciszek podkreśla, że „dzisiaj jest więcej męczenników niż w pierwszych wiekach”. Jedni

tego nie dostrzegają, inni nie chcą dostrzegać. Raport PKWP wskazuje na rosnącą „kulturę bezkarności”. Wolność religijna staje się zakładnikiem nowego dogmatu, w myśl którego społeczność międzynarodowa wybiera milczenie wobec łamania podstawowego prawa przez reżimy „ważne strategicznie”. Flagowym przykładem są Chiny. Tym bardziej potrzeba odważnego głosu, który przerwie współczesną „spirale milczenia”.

Pomoc Kościołowi w Potrzebie staje się głosem ludzi cierpiących w milczeniu. Raporty nt. prześladowań mają nie tylko ukazać statystyki, nie są wyłącznie analizą naukową. Pokazują światu świadectwo chrześcijan, którzy wierność Panu cenią bardziej niż własne życie. Polska sekcja Papieskiego Stowarzyszenia widzi ich cierpienie na własne oczy. Kiedy niesiemy wsparcie, odwiedzamy nasze Siostry i naszych Braci, by usłyszeć ich historię. W trakcie ostatnich miesięcy dotarliśmy do RŚA, Ugandy, na Ukrainę, do Ziemi Świętej, Pakistanu, Libanu i Syrii.

Tam, gdzie przebywamy, zawsze reagujemy na potrzeby zgłaszane przez cierpiących. Dajemy chleb do ręki głodnym, młodym uchodźcom szansę na lepszą przyszłość, matkom możliwość podjęcia pracy. Podtrzymujemy nadzieję u tych, którzy na co dzień mierzą się z dramatem wojny. W Aleppo usłyszeliśmy: „potrzebujemy was, abyście zobaczyli nasz ból”. Pan ma dziś nasze oczy, by widzieć potrzebujących; nasze nogi, by do nich iść; nasze ręce, by zanieść im pomoc.

Dziękujemy Państwu, że informując, modląc się i przekazując środki, jesteście częścią naszych działań!

Nasza misja

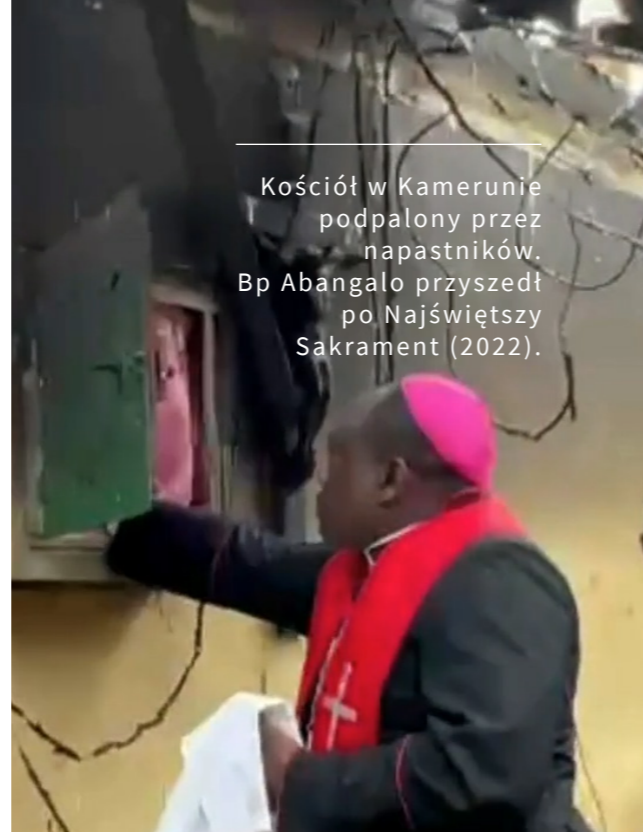
S.O.S. dla
Ziemi Świętej

Akcja zainicjowana w 2006 roku. Reagujemy na malejącą liczbę chrześcijan w regionie. Tam, gdzie żył Chrystus, stają się oni żywymi kamieniami; świadkami, którzy chcą zostać, by dalej nieść innym Pana. Prowadzą szkoły, opiekują się potrzebującymi. Gdy na miejscu zamierał ruch turystyczny, zamówienia z Polski pozwalały chrześcijanom utrzymać pracę. Kupując wytwarzane przez nich produkty, wspieramy ich obecność w Ziemi Świętej, dla której są nadzieją na pokój.

Cicha i wierna obecność

Odważne kobiety, które w centrum postawiły Boga. Rezygnują z życia jakie znamy, by całkowicie poświęcić się modlitwie. Chcą objąć nią każdego: ludzi przytłoczonych codziennymi obowiązkami, ciężko pracujących, cierpiących, którym często nie starcza sił, by unieść różaniec. Z inicjatywy bł. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego wspieramy wszystkie żeńskie zakony kontemplacyjne w Polsce. Przekazujemy środki na wymianę okien i remonty. Pomagamy w zakupie maszyn do szycia i wypiekania hostii. **Dajemy siostraszansę na utrzymanie się z własnej pracy.**

Kościół w Kamerunie podpalony przez napastników. Bp Abangalo przyszedł po Najświętszy Sakrament (2022).

Solidarni z prześladowanymi

Z inicjatywy Papieskiego Stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie, przy wsparciu Konferencji Episkopatu Polski, od 2009 roku w drugą niedzielę listopada odbywa się **Dzień Solidarności z Kościołem Prześladowanym**.

Zapraszamy świadków wiary z krajów, gdzie chrześcijanie cierpią. Z informacją o ich trudnej sytuacji docieramy do parafii. Przygotowujemy materiały duszpasterskie, by głos naszych Sióstr i Braci został szeroko usłyszany przez wiernych w Polsce. Inicjatywie towarzyszy zbiórka środków na pomoc potrzebującym. W centrum wydarzenia co roku stawiamy inny kraj. Wspieraliśmy m.in. Indie, Irak, Syrię, Liban, Egipt, Nigerię, Sudan Południowy i Ukrainę.

Wstęp

Regina Lynch, Prezes, Międzynarodowe Stowarzyszenie Pomoc Kościołowi w Potrzebie (ACN International)

Pomoc Kościołowi w Potrzebie (PKWP) to katolicka organizacja charytatywna założona w 1947 roku, aby pomagać cierpiącym i prześladowanym chrześcijanom na całym świecie, którzy znajdują się w potrzebie duszpasterskiej i materialnej. Od ponad 75 lat projekty tej papieskiej fundacji mają na celu podtrzymywanie wiary w tych częściach świata, w których Kościół katolicki jest dyskryminowany, uciskany i prześladowany.

Chociaż projekty te są odpowiedzią na prośby biskupów i innych naszych partnerów oraz są realizowane poprzez kanały Kościoła katolickiego, realizując je Międzynarodowe Stowarzyszenie Pomoc Kościołowi w Potrzebie, często pomaga również innym społecznościom religijnym bezpośrednio i pośrednio. Na przykład w Libanie, gdzie PKWP wspiera szkoły katolickie, większość uczniów to muzułmanie. Tamtejsze muzułmańskie rodziny wybierają katolicką edukację ze względu na jej wysoką jakość. Sprzyja to również dialogowi między różnymi społecznościami religijnymi.

W Afryce Subsaharyjskiej, gdzie dżihadysty dokonują częstych aktów przemocy, gdy wioski są atakowane przez Boko Haram lub ISIS, mieszkańcy wsi – zarówno muzułmanie, jak i chrześcijanie – uciekają do najbliższego miejsca schronienia. Tam, gdzie nie ma jednostek wojska, ani policji, ofiary szukają schronienia w budynkach kościelnych. Również w tym przypadku PKWP jest wezwane do pomocy księżom i siostrzakonnym oferującym opiekę i duchowe pocieszenie tym, którzy przeżyli traumę. Jak pokazuje *Przedmowa* siostry Glorii, w skrajnych sytuacjach kryzysowych, gdy organizacje pozarządowe, pracownicy ONZ i dyplomaci nie mają innego wyjścia, jak tylko opuścić te miejsca, Kościół katolicki pozostaje jedynym dostawcą opieki materialnej i duszpasterskiej – a także samotnym głosem stawającym w obronie ofiar. Kościół nigdy nie opuszcza ziemi, której jest częścią.

Od 1999 roku Pomoc Kościołowi w Potrzebie publikuje *Raport o wolności religijnej na świecie*, przedstawiający wyniki badań, prowadzonych w 196 krajach, o przestrzeganiu tego podstawowego prawa człowieka wśród wyznawców wszystkich tradycji religijnych. Często jesteśmy pytani: „Po co tworzyć raport na temat wolności religijnej?” Raport PKWP *Prześladowani i zapomniani?* przedstawia sytuację uciskanych chrześcijan, którą można zrozumieć tylko w świetle prawa każdej osoby do bycia wolnym od przymusu w sprawach religijnych.

Reakcje po publikacji poprzednich edycji *Raportu o wolności religijnej na świecie* coraz bardziej nam uświadamiają, że nasi odbiorcy chcą nie tylko być in-

formowani i otaczać modlitwą tę sytuację, ale pragną również pomagać. Osoby zaangażowane w tworzenie raportu powiedziały nam, że chcą wiedzieć, co mogą zrobić, aby pomóc ofiarom prześladowań i zapobiec naruszeniom wolności religijnej w przyszłości.

Jedną z kluczowych odpowiedzi na to wezwanie jest pomoc. Jako katolicka organizacja charytatywna, PKWP zapewnia wsparcie dla ponad 5000 projektów w 132 krajach na całym świecie. Oprócz pomocy duszpasterskiej i doraźnej, niniejszy raport na temat wolności religijnej po raz pierwszy przedstawia sugerowane działania na rzecz poprawy sytuacji, które czytelnicy mogą podjąć.

Módl się: módl się za ofiary dyskryminacji i przemocy.

Dziel się informacjami: rozpowszechniaj informacje o tym raporcie w swoich sieciach – wśród rodziny, przyjaciół, osobiście i w mediach społecznościowych – i podkreślaj główne wnioski z raportu.

Zabieraj głos w obronie ofiar prześladowań: wykorzystaj ten raport, aby wskazać przypadki osób lub grup osób, których wolności religijne zostały naruszone, i wstawiaj się za nimi w swoich społecznościach i sieciach za pomocą mediów społecznościowych.

Współpracuj z politykami: informuj i zachęcaj swoich przedstawicieli politycznych (np. posłów do Sejmu) do obrony praw osób dyskryminowanych i prześladowanych za wiarę.

Bądź na bieżąco: zapoznaj się z nowymi przepisami prawa i programami politycznymi, które mogą być wykorzystywane do prześladowania słabszych grup wyznaniowych.

Celem *Raportu o wolności religijnej na świecie*, publikowanym przez PKWP, jest przedstawienie zebranych informacji na temat nadużyć tego podstawowego prawa człowieka na całym świecie oraz ich analiza. Raport jest tylko narzędziem. I jako narzędzie, jego wartość będzie zależała od ludzi, którzy z niego skorzystają, będą go rozpowszechniać i działać na rzecz zmian.

Spis Treści

Stajemy się głosem ludzi cierpiących w milczeniu!	2
Nasza misja	3
Wstęp - Regina Lynch	4
Przedmowa - S. Gloria Cecilia Narváez Argoti	6
Główne wnioski z Raportu	7
Analiza globalna	11
Analiza Regionalna:	
Afryka subsaharyjska	19
Azja kontynentalna	24
Azja Południowo-Wschodnia	29
Bliski Wschód i Afryka Północna	33
Kraje OBWE	39
Ameryka Łacińska i Karaiby	44
Zarys Ogólny:	
Artykuł 18: niepodzielne prawo podzielone	9
Nigeria: upadająca demokracja?	17
Czy istnieje tylko jeden buddyzm?	28
Podręczniki szkolne a przyszłość wolności religijnej	31
Mowa przymusu	37
Uroczystości religijne i powrót radości	46
Ku pełniejszemu dialogowi katolicko-muzułmańskiemu	47
Studia Przypadku:	
Nigeria: Ukamienowana za wiadomość na WhatsApp	16
DR Konga: smartfony, metale ziem rzadkich i przemoc dżihadystów	23
Indie: przepisy kontrolujące demografię religijną	26
Liban: chrześcijański exodus	36
Finlandia: cenzura Pisma Świętego	42
Nikaragua: aresztowani, zbezczeszczeni i deportowani	43
Globalne Trendy W Zakresie Wolności Religijnej	49
Mapa	51
Infografika	54
Źródła	55

Przedmowa

S. Gloria Cecilia Narváez Argoti, Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Niepokalanej

7 lutego 2017 r. zostałam porwana w Karangasso na południu Mali przez grupę dżihadystów. Po czterech latach i ośmiu miesiącach zostałam ostatecznie uwolniona 9 października 2021 roku. Niewątpliwie było to jedno z najbardziej odmieniających duchowo doświadczeń w moim życiu. Dziś, patrząc wstecz, choć brzmi to paradoksalnie, było to być może jedno z największych błogosławieństw, jakimi obdarzył mnie Bóg.

Zacząłam pracować w tym afrykańskim kraju w 2010 roku. Jako siostra zakonna mieszkająca w regionie zamieszkałym głównie przez mużulmanów, docierałam przede wszystkim do kobiet. Chcę zwrócić szczególną uwagę na ten fakt (pracy w regionie zamieszkałym w większości przez mużulmanów), ponieważ charyzmat św. Franciszka z Asyżu dla mojej wspólnoty zakonnej – Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Niepokalanej – kładzie szczególny nacisk na braterstwo jako dar od Boga.

To właśnie to braterskie nastawienie sprawiło, że mieszkańcy Mali tak bardzo polubili nas, misjonarki. Muzułmanie ze wspólnoty, w której posługiwałyśmy, podziwiali nas za dwie rzeczy: nieustanną modlitwę i szczere braterstwo. Zawsze widzieli nas we wspólnocie i modlących się, pracujących na rzecz innych, z życzliwością, bez względu na niewygody lub trudne warunki, stale uśmiechnięte i życzliwie nastawione do sąsiadów. Różnice etniczne, klasowe czy religijne nie miały dla nas znaczenia; wszystkich traktowałyśmy z miłością.

Rodziny, ze swojej strony, witały nas w swoich domach i dzieliły się z nami jedzeniem; na przykład pod koniec Ramadanu (w islamie jest to miesiąc postu, który kończy się wielką ucztą), byłyśmy zapraszane do świętowania w ich domach i zawsze byłyśmy traktowane z dużą życzliwością. Nie trafiałyśmy na zamknięte drzwi ani mury. Jednocześnie traktowałyśmy takie spotkania jako okazję do ewangelizacji, ponieważ mówiłyśmy im, że nasza praca i braterskie relacje z różnymi ludźmi, nie są dziełem tej czy innej siostry, ale że to wszystko zawdzięczamy Bogu, który jest dawcą wszelkich błogosławieństw.

Ale dla moich porywaczy to nie miało żadnego znaczenia. W takiej sytuacji braterstwo, które do tej pory było stałym elementem mojej pracy misyjnej, zniknęło. Wolność, nie tylko fizyczna, która pozwalała mi się poruszać bez ograniczeń, stała się teraz pojęciem, wyrażającym moją ogromną tęsknotę. W miarę upływu czasu i być może z powodu tego, czego wcześniej doświadczyłam będąc w stałym, pełnym miłości, szacunku i życzliwości kontakcie z ludźmi wszystkich wyznań

religijnych i wszystkich stanów, zdałam sobie sprawę, że straciłam nie tylko wolność osobistą, ale także wolność religijną: byłam napiętnowana, bita i obrażana z powodu wyznawania mojej katolickiej wiary, a raczej usiłowania wyznawania mojej wiary.

Jednak pomimo tak niesprzyjających okoliczności, złej pogody, codziennego znęcania się, doznawanych upokorzeń, braku jedzenia i wody, nigdy – ani razu – nie przestałam dziękować Bogu za to, że pozwolił mi się budzić i żyć pośród tych wszystkich trudności i niebezpieczeństw: Jak mogłabym Cię nie chwalić, błogosławić i dziękować Ci, Boże? Bo napętniłeś mnie pokojem w obliczu zniewag i znęcania się nade mną!

Modliłam się również – i nadal się modlę – za moich porywaczy. Nawet kiedy byłam bita bez powodu lub po prostu dlatego, że odmawiałam modlitwy, mówiłam sobie: „Mój Boże, ciężko jest być przykutym i bitym, ale żyję chwilą, którą mi dajesz... I mimo wszystko nie chciałabym, aby któremukolwiek z tych mężczyzn (moich porywaczy) stała się krzywda”.

W mojej pracy misjonarki dokładałam wszelkich starań, aby okazywać szacunek innym i dzięki temu mogłam wykonywać swoją pracę. Miłość rodzi akceptację i szacunek dla innych. Jeśli szanujemy wolność innych do życia zgodnie z wyznawaną przez nich religią, to możemy liczyć na szacunek z ich strony.

Teraz, gdy mam możliwość napisania przedmowy do *Raportu o wolności religijnej na świecie* z 2023 roku, zdaję sobie sprawę, jak ważne jest mówienie o tym podstawowym prawie – wolności religijnej – aby zapewnić jego ochronę, zwłaszcza w spolaryzowanym społeczeństwie, w którym podejmowane są próby zamiatania pod dywan nadużyć popełnianych przeciwko wolności wyznawania przekonań religijnych.

Dzięki mojej pracy misyjnej w środowisku mużulmańskim i dzieleniu dużej części mojej niewoli z dwiema kobietami, jedną mużulmanką i drugą protestantką, nauczyłam się, że jeśli Kochamy, akceptujemy i szanujemy się nawzajem, możemy żyć jak bracia i siostry, a akceptacja nie oznacza rezygnacji z własnych przekonań, ponieważ prawdziwy szacunek polega na słuchaniu, przyjmowaniu i docenianiu każdego za to, kim jest.

Główne wnioski z Raportu

W kontekście napiętej sytuacji na świecie, na którą składają się: **pandemia Covid-19, negatywne skutki wojny w Ukrainie, niepokojące wydarzenia militarne i gospodarcze w rejonie Morza Południowochińskiego oraz gwałtowny wzrost kosztów utrzymania na całym świecie**, wolność religijna została naruszona w krajach, w których żyje ponad 4,9 miliarda ludzi. Naliczyliśmy 61 krajów, w których obywatele doświadczyli poważnych naruszeń wolności religijnej.

Kategoria czerwona, która oznacza występowanie prześladowań, obejmuje 28 krajów, w których mieszka 4,03 miliarda ludzi, którzy łącznie stanowią ponad połowę (51,6%) światowej populacji. Spośród tych 28 krajów, 13 znajduje się w Afryce, gdzie w wielu regionach sytuacja uległa gwałtownemu pogorszeniu.

Pomarańczowa kategoria, która oznacza występowanie dyskryminacji, obejmuje 33 kraje, w których mieszka prawie 853 miliony ludzi. Sytuacja uległa pogorszeniu w 13 z tych krajów.

Kategoria „pod obserwacją” obejmuje kraje, w których zaobserwowano po raz pierwszy pojawiające się czynniki budzące obawy, które mogą potencjalnie spowodować fundamentalne załamanie wolności wyznania. Na mapach analizy regionalnej (strony XX) kraje te oznaczono symbolem szkła powiększającego.

We wszystkich kategoriach mogą wystąpić **przestępstwa z nienawiści i okrucieństwa**. Incydenty te są przejawami naruszenia wolności religijnej.

Pozostałe kraje nie zostały sklasyfikowane, ale to nie oznacza, że sytuacja tam istniejąca pod względem wolności religijnej jest idealna.

W okresie objętym przeglądem intensywne prześladowania stały się bardziej dotkliwe i skoncentrowane, a bezkarność wzrosła. Prześladowania te obejmowały **skrajne naruszenia art. 18** Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ, czyli prawa do wolności myśli, sumienia i religii.

1. Na całym świecie utrzymanie i utrwalenie władzy w rękach autokratów i przywódców grup fundamentalistycznych doprowadziło do coraz częstszych przypadków łamania wszystkich praw człowieka, w tym wolności religijnej. Połączenie ataków terrorystycznych, niszczenia dziedzictwa i symboli religijnych (Turcja, Syria), manipulacji systemem wyborczym (Nigeria, Irak), masowej inwigilacji (Chiny), upowszechniania się przepisów zakazujących zmiany swojej religii i ograniczeń finansowych (Azja Południowo-Wschodnia i Bliski Wschód) zwiększyło ucisk wszystkich społeczności religijnych.

2. „Hybrydowe” przypadki „kulturalnych” i krwawych prześladowań są coraz częstsze.

Rządy stosowały kontrowersyjne przepisy ograniczające wolność wyznania lub dyskryminujące niektóre wspólnoty religijne (por. prawo zakazujące zmiany swojej religii), co przeważnie nie wywoływało protestów. Jednocześnie brutalne ataki na wyznawców „niewłaściwej” religii zostały „znormalizowane” i w większości nie były ścigane (Ameryka Łacińska). Zaobserwowano to również w krajach zachodnich, ale tam dostęp do wymiaru sprawiedliwości był lepszy.

3. Wzrost liczby większościowych wspólnot religijnych cierpiących prześladowania.

Do tej pory większość grup wyznaniowych cierpiących prześladowania pochodziła z mniejszościowych wspólnot religijnych. W coraz większym stopniu prześladowań doświadczały również większościowe wspólnoty religijne (Nigeria, Nikaragua).

4. Coraz bardziej wyciszona reakcja społeczności międzynarodowej na okrucieństwa popełniane przez „strategicznie ważne” reżimy autokratyczne (Chiny, Indie) pokazała rosnącą kulturę bezkarności.

Ważne kraje (Nigeria, Pakistan) uniknęły międzynarodowych sankcji i innych kar po ujawnieniu naruszeń wolności religijnej wobec własnych obywateli.

5. Powstanie „oportunistycznych kalifatów”.

W okresie objętym przeglądem ponadnarodowe sieci dżihadystyczne w Afryce coraz częściej zmieniały taktykę. Stopniowo przestawały się one z podbijania i utrzymania stałych terytoriów na ataki typu „wojny podjazdowej”, których celem było tworzenie odizolowanych społeczności (por. Mozambik) na słabo bronionych obszarach wiejskich, najlepiej bogatych w zasobami mineralne (por. Demokratyczna Republika Konga). Tradycyjne strategie zabijania i grabieży ustąpiły miejsca tendencji do nakładania nielegalnych podatków i handlu, co doprowadziło do powstania państwa w państwie. Brak bezpieczeństwa i kontroli rządowej doprowadził do buntów i przewrotów wojskowych (dwa w Mali i jeden w Burkina Faso).

6. Rozbieżne trendy w społecznościach muzułmańskich stały się bardziej widoczne. Z jednej strony, pozbawiona praw obywatelskich, zubożała i sfrustrowana młodzież była coraz bardziej

zwabiana przez islamskie siatki terrorystyczne i przestępcze (Afryka). Z drugiej strony, ostatnie badania, zwłaszcza w Iranie, wykazały, że coraz większa liczba muzułmanów deklaruje się jako osoby niereligijne.

7. Wzmoczone prześladowania muzułmanów, w tym przez innych muzułmanów.

W Chinach nadal trwały brutalnie prześladowania Ujgurów, a muzułmanie w Indiach i Mjanmie również doświadczali dyskryminacji i prześladowań. Odnotowano również coraz więcej przypadków prześladowań muzułmanów przez muzułmanów, między sunitami a szyitami (Hazara w Afganistanie), między krajowymi i „zagranicznymi” interpretacjami religii muzułmańskiej, a także między dominującymi i „dewiacyjnymi” formami islamu (Ahmadi w Pakistanie).

8. Agresja wobec społeczności żydowskiej na Zachodzie wzrosła po lockdownie związanym z Covid-19.

Liczba antysemitycznych przestępstw z nienawiści zgłoszonych w krajach OBWE wzrosła z 582 w 2019 r. do 1367 w 2021 r.

9. Urowadzenia, przemoc seksualna, w tym zniewolenie seksualne i przymusowe nawracanie na religię trwały nieprzerwanie i pozostawały w dużej mierze bezkarne

(Afryka Zachodnia, Pakistan). Urowadzenia i handel ludźmi były coraz częstsze w świetle pogłębiającego się ubóstwa i nasilających się konfliktów zbrojnych. W dziesiątkach krajów kobiety i dziewczęta należące do mniejszości religijnych szczególnie ucierpiały z powodu tej formy przemocy.

10. Zawyżanie liczby wiernych jako sposób na utrzymanie władzy politycznej.

W niektórych przypadkach społeczności wyznaniowe, chcąc zachować swój status polityczny, religijny i społeczny, zawyżaly liczbę wiernych, podając mylące dane dotyczące wyznania podczas urzędowej rejestracji dzieci lub odkładając spis ludności na czas nieokreślony (Liban, Indie, Maleszja).

11. Zwiększona kontrola, w tym obserwacja na masową skalę, miała wpływ na grupy wyznaniowe.

Na Zachodzie media społecznościowe były wykorzystywane do marginalizowania i atakowania grup religijnych. Wydarzenia te podważyły podstawowe wolności, w tym wolność sumienia, myśli, religii, wolność słowa, przemieszczania się i zgromadzeń.

12. Na Zachodzie „kultura anulowania”, w tym „mowa przymusowa”, ewoluowała od (werbalnego) nękania osób, które z powodów religijnych

mają inne poglądy, do gróźb prawnych i utraty możliwości zatrudnienia. Osobom, które ze względu na swoją wiarę nie wyraziły stanowiska popierającego poglądy zgodne z dominującymi wyznaniem ideologicznymi („kultura anulowania”), grożono sankcjami prawnymi. Media społecznościowe były ważnym czynnikiem napędzającym to zjawisko.

13. Do podręczników szkolnych (Indie, Pakistan) wprowadzono poniżające treści na temat wyznań mniejszościowych, co może mieć znaczące konsekwencje dla przyszłych stosunków międzyreligijnych.

14. Rozprzestrzenianie się przepisów zabraniających konwersji, a także inicjatyw zachęcających osoby do wyznawania religii większościowej lub do powrotu do jej wyznawania w zamian za korzyści materialne

(Azja, Afryka Północna). Dowody ujawniły nowe ustawodawstwo i surowsze wdrażanie istniejących przepisów antykonwersyjnych tam, gdzie większość religijna starała się umocnić władzę polityczną. Wznowione wysiłki na rzecz rekonwersji oferowały przywileje ekonomiczne członkom, którzy powrócili. I odwrotnie, przywileje te były odbierane konwertytom, co narażało na szwank dobrobyt całej rodziny na obszarach dotkniętych ubóstwem.

15. Wzmoczone ataki zorganizowanych grup przestępczych na przywódców religijnych i innych pracowników Kościoła

(Ameryka Łacińska). Przedstawiciele religijni, orędownicy migrantów i innych społeczności znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, byli celem ataków - uprowadzeń, a nawet zabójstw - za wypowiedanie się przeciwko gangom przestępczym i podejmowanie działań mających na celu ich powstrzymanie.

16. Rekordowy udział w powszechnych uroczystościach religijnych po lockdownach związanych z Covid-19.

Po trzech latach zawieszenia i ograniczeń w większości regionów świata, powrót głównych świąt religijnych - publicznych wyrazów powszechnej religijności - przyciągnął miliony wiernych. (zob. Studium przypadku dotyczące uroczystości religijnych).

17. Wzrosła liczba inicjatyw dialogu międzyreligijnego.

Papież Franciszek i inni przywódcy Kościoła na całym świecie szerzej docierali do innych społeczności religijnych. Indonezyjscy przywódcy religijni, ugrupowanie Nahdlatul Ulama, pogłębili dialog ze swoimi hinduistycznymi odpowiednikami, a na szczycie G20 utworzyli stałą grupę ds. religii, w skład której weszli przedstawiciele innych głównych wspólnot wyznaniowych.

Artykuł 18: niepodzielne prawo podzielone

Dr José Luis Bazán

Podczas procesu redagowania Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (PDPC) w maju 1948 r. przedstawiciel ZSRR zarekomendował zapis podkreślający rozdzielność wolności myśli i wolności religijnej, dając pierwszeństwo tej pierwszej, aby rzekomo „zagwarantować wolność sumienia”, „promować rozwój nowoczesnych nauk (...) [oraz] odrzucić wszelkie staromodne wierzenia i fanatyzm religijny”¹. Delegacja radziecka uzasadniła propozycję stwierdzeniem, że „wyrażenie «wolność myśli» obejmuje myśl naukową i filozoficzną, jak również myśl w jej religijnych formach”², co jest stanowiskiem podobnym do stanowiska przedstawiciela Chin, który wyraził pogląd, że „wolność myśli obejmuje wolność sumienia, jak również wolność religijną”³.

Podczas gdy Stany Zjednoczone potwierdziły propozycję, która czyniła „wolność wyznania” (a nie tylko „praktyk religijnych”) częścią artykułu 18 PDPR⁴, ostateczne porozumienie zostało osiągnięte jedynie w następstwie zasady wyrażonej przez Filipiny, że deklaracja praw człowieka „powinna próbować [...] wyrazić wspólną filozofię dla wszystkich narodów, a tym samym przyczynić się do dalszego rozwoju rasy ludzkiej”⁵ poprzez uznanie jednego prawa do wolności myśli, sumienia i wyznania. ZSRR niechętnie zaakceptował ostateczną wersję projektu tekstu, ponieważ „inne kraje nie były tak postępowe jak jego własny, a zatem oczekiwanie, że podpiszą się pod tymi samymi gwarancjami co ZSRR, byłoby zbyt wygórowane”⁶.

Powraca koncepcja ZSRR z 1948 r., aby podzielić prawo do wolności myśli, sumienia i religii na trzy autonomiczne, choć powiązane ze sobą prawa. Na uwagę zasługują wysiłki zmierzające do wyodrębnienia i uszeregowania elementów składowych art. 18, aby wyodrębnić wolność myśli i sumienia jako należące do sfery osób niereligijnych, podczas gdy wolność wyznania byłaby w tej perspektywie przeznaczona wyłącznie dla osób wierzących.

Ten podział jednego prawa na trzy został potwierdzony w raporcie z 5 października 2021 r. zatytułowanym *Wolność myśli*, sporządzonym przez Specjalnego Sprawozdawcę ONZ ds. wolności religii lub przekonań, w którym stwierdził on, że:

„Wolność myśli jest uznawana za jedno z trzech odrębnych, ale równych praw w ramach prawa do wolności «myśli, sumienia i religii lub przekonań»”⁷. Podejście to podzieliło prawa na trzy – zamiast jednego niepodzielnego prawa o trzech wymiarach, jak pierwotnie sądzono – ze szczególnym naciskiem na wolność myśli.

Ten tok rozumowania jest również widoczny w dokumentach stowarzyszeń humanistycznych. Na przykład Humanist International w swoim corocznym raporcie *The Freedom of Thought Report* podkreślającym „naruszenia wolności sumienia i przekonań [...] wobec osób niereligijnych w życiu codziennym”⁸, nie pojawia się słowo „religia”, a jedynie „myśl” i „sumienie”.

Wreszcie, prawo to zostało również przekształcone w zestaw narzędzi #Faith4Rights promowanym przez Wysokiego Komisarza ONZ ds. praw człowieka. Na przykład w module I (Kontekst) dotyczącym wolności sumienia autorzy stwierdzają: „Wolność sumienia jest nadrzędna i szersza niż wolność religii lub przekonań”⁹.

Wysiłki te nie tylko negują wewnętrzną harmonię tego triadycznego prawa – i systemu praw człowieka, który opiera się na równej godności dla wszystkich – ale są sprzeczne z duchem art. 18, który otwiera przestrzeń dla transcendentnego sumienia każdej osoby, aby myśleć, czuć, decydować i żyć zgodnie z najważniejszymi pytaniami dotyczącymi naszego ludzkiego życia i ostatecznego przeznaczenia.

Podążając za tezą Karola Marksa, że ludzkość powinna zostać uwolniona „od czarów religii”¹⁰, pokusa podporządkowania wolności religijnej wolności myśli i sumienia zdegradowałaby wolność religijną do wolności „drugiej kategorii”, kojarzonej z irracjonalnością, przesądami i sekciarstwem – stałym źródłem problemów. Odpowiednio, podniosłoby to inne prawa do rangi wolności „pierwszej klasy”, jako wyraz racjonalności i uniwersalności oraz rozwiązanie napięć społecznych. Ostatecznie wolność religii stałaby się wolnością od religii.

Wolność religijna zajmuje jednak historyczne miejsce w dziejach ludzkości, ponieważ „miała decydujące

znaczenie dla rozwoju i stanowiła praktyczny przełom w prawach człowieka w europejskiej i północnoamerykańskiej historii konstytucyjnej”¹¹ i jest uważana za „kanarka w kopalni węgla”, najbardziej godne zaufania narzędzie do przewidywania ogólnych naruszeń praw człowieka przez represyjny reżim lub tyrana.

Wolność religijna – która nie sprowadza się do kultu, ponieważ „promieniuje na całe duchowe i praktyczne życie człowieka”¹² – nie może istnieć bez wolności myśli i sumienia, ponieważ wolności te same w sobie implikują stanowisko wobec religii, czy to jej wyznawanie, odrzucanie, czy też obojętność wobec niej.

Rzeźba Wolność wyznania przedstawia mężczyznę trzymającego w górze kulę z wytłoczonymi symbolami głównych religii świata, symbolicznie utrzymując i symbolicznie podtrzymując świętość naszych przekonań – w interpretacji jej autorki, Marlene Hilton Moore. Ogrody Sprawiedliwości im. McMurtry’ego w Toronto, Kanada, 2012 r.

@Atkens-Flickr/ACN

Analiza globalna

Dr Marcela Szymanski

Okres objęty przeglądem (od stycznia 2021 r. do grudnia 2022 r.) był zdominowany przez Covid 19, bezprecedensowy ogólnoswiatowy stan zagrożenia zdrowia, który wywołał również bezprecedensowe międzynarodowe programy reagowania kryzysowego – w szczególności samoizolacje i inne ostre restrykcje oraz wprowadzenie szpecjonerek. W 2022 r. uwagę świata przykuła również wojna na Ukrainie i jej polityczne reperkusje. Duże znaczenie miał również kryzys gospodarczy, zwłaszcza gwałtowna inflacja, oraz obawy przed międzynarodowym konfliktem zbrojnym na Morzu Południowochińskim. Wszystko to odwróciło uwagę od kwestii związanych z wolnością religijną w czasie, gdy na całym świecie dochodziło do coraz częstszych naruszeń tego istotnego prawa człowieka. Niniejsza analiza ma na celu wykazanie, że okres Covid-19 był szczególnie katastrofalny dla wielu mniejszości religijnych, które były bezkarnie atakowane, podczas gdy uwaga międzynarodowa była skierowana gdzie indziej. W przeciwieństwie do poprzednich edycji raportu, w których ta sekcja koncentrowała się na kategoryzacji geograficznej, w większości przypadków poniższa analiza będzie dotyczyła dominujących tematów i trendów. Metodologia *Raportu na temat wolności religijnej na świecie* publikowanego przez Pomoc Kościołowi w Potrzebie (PKWP) mierzy naruszenia wolności wyznania i przekonań (NWWP) według ruchomej skali dotkliwości naruszeń. Począwszy od przejawów nietolerancji, przechodząc przez próg „dyskryminacji”, przy czym prawo stosuje się w różny sposób do osób i społeczności religijnych borykających się z tymi problemami. Poważniejsze formy nietolerancji są uznawane za „prześladowania” w sytuacjach, w których podmioty państwowe i niepaństwowe otwarcie uciśkają i prześladują bezkarnie.

Badania przeprowadzone na potrzeby niniejszego raportu z 2023 r. wskazują na 61 krajów, w których dyskryminacja i prześladowania są wyraźnie widoczne, gdzie podstawowe prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania jest zagrożone lub ograniczane przez nowe przepisy. W rezultacie obywatele są prześladowani przez własny rząd lub mordowani, często przy niewielkiej lub braku reakcji ze strony społeczności międzynarodowej (**zob. mapa**).

Autorzy tej edycji raportu opisali trendy wskazujące na rosnące zagrożenie dla mniejszości religijnych ze strony autokratów. **Autokratów zdefiniowali** jako władców, którzy sprawują władzę, używając siły i zasobów ekonomicznych bez żadnych ograniczeń. Według L. Reardona (2019), „niezależnie od tego, czy autokracje sprawuje absolutny monarcha, czy najwyższy autorytarny, religijny, wojskowy, faszystowski lub komuni-

styczny przywódca, autokrata wzmacnia legitymację poprzez kontrolowanie konkurujących ze sobą ośrodków władzy w państwie”¹³. Wspólnota religijna jest często jednym z takich ośrodków władzy, ze względu na jej „zdolność do mobilizowania obywateli”¹⁴, które autokrata stara się kontrolować.

W okresie transformacji **pojawił się nowi autokraci**, a dotychczasowi umocnili swoją pozycję. W obu przypadkach rozprawili się z przywódcami religijnymi i grupami wyznaniowymi, obawiając się ich wpływu i statusu w społeczności, w innych przypadkach próbując ich dokooptować. Autokraci starali się zrównoważyć swoje często brutalne i opresyjne działania mające na celu wyeliminowanie wszelkiej opozycji, w tym grup religijnych, z potrzebą zaprezentowania globalnej społeczności humanitarnej i akceptowalnej fasady. Wyzwania gospodarcze związane z pandemią, zaostrene przez niedobory energii spowodowane wojną na Ukrainie, oraz konkurujące ze sobą międzynarodowe interesy handlowe doprowadziły do cynicznego pragmatyzmu – **selektywnej ślepoty i głuchoty wśród zachodnich przywódców**. Takie rządy, które wcześniej szczyły się „porządkiem światowym opartym na zasadach”, nie przestrzegały już uznanych na arenie międzynarodowej standardów praw człowieka.

W kategorii **czerwonej (prześladowania)** tego raportu znalazło się 28 krajów, w których mieszka łącznie 4,02 miliarda ludzi, co stanowi 51,6 procent światowej populacji. Na szczególną uwagę zasługują dwa najbardziej zaludnione kraje, Chiny i Indie, które mają jedną z najgorszych historii naruszeń wolności religijnej. Autokraci na różnych szczeblach władzy łączą surowe represje z łagodnymi prześladowaniami. Przykłady obejmują kontrolowanie dostępu do miejsc pracy, edukacji i usług zdrowotnych, instalowanie masowej inwigilacji, narzucanie przeszkód finansowych i wyborczych oraz niewprowadzanie prawa i porządku, gdy społeczności wyznaniowe są atakowane przez lokalne tłumy lub terrorystów. Podmioty sprawujące władzę, zarówno państwowe, jak i niepaństwowe (terrorystyczne), wdrażają strategię mającą ten sam ostateczny cel: wyeliminowanie konkurencyjnej władzy sprawowanej przez niepożądaną wspólnotę religijną. Tutaj obserwujemy nowy trend dotyczący rodzaju sprawcy (zob. poniżej w sekcji „Sprawcy”), z **większą liczbą państw prześladujących własnych obywateli**. Wreszcie, kilka krajów w kategorii prześladowań – szczególnie te rządy, które wyznają i popierają religię większościową – nie tylko manipuluje religijnością swoich obywateli, ale także zawiąza ich liczbę, aby umocnić i zwiększyć swoją dominację polityczną.

W kategorii pomarańczowej (dyskryminacja) raport stwierdza, że w okresie objętym przeglądem zażyły znaczne zmiany. Wśród 33 krajów w tej kategorii znajdują się trzy nowe kraje: Haiti, Izrael i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Pogarszające się warunki wolności religijnej oznaczały, że Nikaragua i Sudan – dwa kraje oznaczone kolorem pomarańczowym w raporcie z 2021 r. – zostały zakwalifikowane do kategorii czerwonej. Wdrażane są nowe przepisy, które skutecznie legalizują naruszanie wolności myśli, sumienia i wyznania określonych grup.

W 2021 r. pojawiły się oznaki nadziei w krajach Bliskiego Wschodu i Azji, gdzie zdawało się, że swobody religijne zyskiwały coraz większy postuch, ale nadzieje te zostały rozwiane, ponieważ istniejące przepisy i kary stały się surowsze (np. „przepisy antykonwersyjne”). W międzyczasie nastąpiła niewielka poprawa w systemach edukacji w celu zmniejszenia dyskryminacji mniejszościowych grup wyznaniowych (**zob. Informacje ogólne o podręcznikach**).

Klasyfikacja w kategorii pomarańczowej wskazuje również, że autorytarni władcy nie tylko stosują prawa ograniczające wolność religijną, ale także nie zapewniają **żadnej ochrony ani sprawiedliwości ofiarom fizycznych ataków**.

Wreszcie, istnieje kategoria „**Pod obserwacją**”. W raporcie z 2021 r. podkreślono potrzebę zachowania czujności, ponieważ prawa człowieka często znikają stopniowo, małymi krokami, a nikt tego nie zauważa, dopóki nie jest za późno. Zasady wolności religijnej podatne na stopniową erozję obejmują: „wolność zmiany religii lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania, indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii lub przekonań poprzez nauczanie, praktykowanie, uprawianie kultu i uczestniczenie w obrzędach”¹⁵. Każdy z tych aspektów wolności religijnej jest fundamentalny i niezbędny. Osłabienie któregośkolwiek z nich może być postrzegane jako zagrożenie dla prawa do wolności religijnej jako całości. Dowody wskazujące na spadek korzystania z tego podstawowego prawa, ponieważ państwa zrzekły się odpowiedzialności za ochronę wszystkich obywateli, spowodowały, że dany kraj został umieszczony „Pod obserwacją”. Jest to kategoria, w której raporty krajowe wskazują nie tylko na stopniowy ruch w kierunku najgorszych naruszeń, ale co więcej, ujawniają incydenty należące do różnych klasyfikacji nietolerancji, dyskryminacji, a czasem nawet prześladowań. Przykłady obejmują pojedyncze ataki, a nawet morderstwa, z wyraźnymi uprzedzeniami religijnymi oraz niszczenie lub dewastację miejsc kultu. Dwa kraje – Haiti i Izrael – umieszczone „Pod obserwacją” w 2021 r. zostały przesunięte do kategorii pomarańczowej. W międzyczasie do tej kategorii dodano osiem krajów: Argentynę, Gwineę Bissau, Benin, Burundi, Eswatini, Ghanę, Indonezję i Madagaskar.

Zdecydowani i pewni siebie autokraci

Autokraci dopuszczający się najgorszych naruszeń wolności wyznania prawdopodobnie należą do jednej lub kilku **kategorii sprawców**: autorytarnych rządów, islamskich ekstremistów lub etniczno-religijnych nacjonalistów. Innym rodzajem sprawców zainteresowanych wyeliminowaniem przywódców religijnych, którzy podważają ich autorytet, są **zorganizowane grupy przestępcze**. W wielu częściach świata są to de facto władcy mający dostęp do większej ilości pieniędzy i lepszego uzbrojenia niż państwo. W ten sposób sprawiają wrażenie, że rząd zaniedbał swój obowiązek ochrony wszystkich obywateli, lub że władze w rzeczywistości współpracują z przestępcami. Działają głównie w państwach upadłych i częściowo upadłych, takich jak Somalia, Libia, Afganistan, Haiti i Syria.

Przewaga **autokratów państwowych** (z wyjątkiem absolutnych dyktatur) nad zorganizowanymi grupami przestępczymi polega na tym, że w większości przypadków mogą oni ukrywać swoje naruszenia praw człowieka pod demokratycznym płaszczem wskazującym na wybory bez względu na ich formę, które wyniosły ich do władzy. Zagadką dla autokratów, którzy manipulują większością grupą religijną (**zob. raporty krajowe dotyczące Pakistanu, Indii, Sri Lanki i Mjanmy (Birmanii)**), jest jednak potrzeba zadowolenia zarówno tej bazy wyborców, jak i utrzymania „demokratycznej” fasady wobec partnerów międzynarodowych (**zob. Studium przypadku Nikaragui**).

Innym pozornie demokratycznym sposobem na zniszczenie mniejszościowej społeczności religijnej jest uchwalenie przepisów **odcinających ją od źródeł finansowania**. Dla przykładu, indyjski prawo dewizowe – skomplikowany zestaw przepisów ograniczających dostęp do zagranicznych funduszy dla wszystkich lokalnych grup (religijnych i niereligijnych) zależnych od pomocy zagranicznej – doprowadziło do zawieszenia pomocy społecznej udzielanej przez organizacje wyznaniowe najbardziej zagrożonej populacji.

W naszym raporcie z 2021 r. odnieśliśmy się do „**uprzedniego prześladowania**”, terminu użytego przez papieża Franciszka w celu opisanego przepisów, głównie na Zachodzie, które pod pozorem kultury i postępu ograniczają podstawowe prawa jednostek – w szczególności prawo do sprzeciwu sumienia. W wielu krajach koncepcja ta stała się prorocza tam, gdzie nietolerancja przerodziła się w dyskryminację – gdy wprowadzono przepisy czyniące „legalnym” odbieranie obywatelom ich podstawowych praw. Pracownicy służby zdrowia są pozbawieni prawa do wolności sumienia, gdy są zobowiązani, pod groźbą utraty pracy, do uczestniczenia w procedurach takich jak eutanazja lub przerywanie późnej ciąży, lub gdy ktoś może zostać aresztowany za stanie w ciszy i modlitwę w strefie buforowej kliniki aborcyjnej (**zob. Analiza Regionalna OBWE**).

Nowym wyzwaniem dla wolności myśli, sumienia i wyznania jest „mowa przymusu”, która wyrosła z niedawnego zjawiska kulturowego – rosnącej fali nowych norm i koncepcji **antropologicznych**. Władze, w tym sądy, zaczęły wprowadzać nowe definicje tożsamości osobowej, w myśl których od wszystkich obywateli oczekuje się nie tylko publicznego zaakceptowania norm, które mogą uważać za sprzeczne ze swoim sumieniem, ale też zmusza do stosowania nowych definicji, ryzykując ukaraniem za mowę nienawiści, jeśli nie będą się do nich stosować. Sam dyskurs wtłoczony w te ramy staje się środkiem pozwalającym na nieudzielenie prawa do sprzeciwu sumienia (**zob. Analiza regionalna Ameryki Łacińskiej i Informacje ogólne o „Mowie Przymusu”**).

Przypadek byłej minister spraw wewnętrznych w Finlandii, Päivi Räsänen, opisany w niniejszej publikacji (**zob. Studium przypadku, Finlandia**), ujawnia kolejny problem związany z niejasną definicją mowy nienawiści, cenzurę. W kwietniu 2020 r. państwo postawiło pani Räsänen zarzuty z mocą wsteczną za udostępnienie publikacji z 2004 r. na temat małżeństwa, w której cytowano Biblię. Sprzeciw sumienia i wolność myśli, w tym ze względów religijnych, zostały naruszone lub zabrane.

Sfabrykowane mniejszości

„Ataki na mniejszości” to często powtarzany pogląd, ale pozostają pytania o to, co dokładnie oznacza ten zwrot. W niektórych kulturach status mniejszości przynosi pewne przywileje i dlatego jest pozytywny, ale dla innych to określenie jest mylące, wydaje się ignorować siłę liczebną danych społeczności wyznaniowych, a także ich historyczny i szerszy wpływ kulturowy na społeczeństwo, a nawet ich znaczącą rolę w szkołach i innym organizacjach wsparcia społecznego. Większe obawy budzą jednak dowody wskazujące na to, że **mniejszość liczebna, ekonomiczna lub polityczna może zostać „sfabrykowana”**, spychając społeczności do miejsca, gdzie stają się nieistotne za pomocą

brutalnych i pokojowych środków, zarówno dla korzyści politycznych, jak i ekonomicznych grupy większościowej.

Liczyby są ważne. W dniu 25 kwietnia 2023 r. brytyjska gazeta „Financial Times” podkreśliła znaczenie demografii grup religijnych w Indiach i Nigerii, potwierdzając ich wartość dla zdobycia i utrzymania władzy. W artykule stwierdzono, że „wielkość populacji w dużej mierze determinuje reprezentację polityczną i to, jak publiczne pieniądze są rozdzielane między poszczególne regiony”. Gazeta zauważyła, że wiele rządów odkłada badania populacji na dziesięciolecia, obawiając się niekorzystnych zmian wśród grup wspierających ich władzę. W raporcie opisano „lokalnych przywódców politycznych, religijnych i etnicznych oskarżonych o zawyżanie liczb”¹⁶.

Środki, za pomocą których można manipulować demografią wyznaniową, są liczne, w tym pozornie pozytywne konsekwencje, jeśli dana religia zostanie przyjęta lub utrzymana. Na przykład w Azji, na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej raporty krajowe ujawniają, że poprzez **zapewnianie korzyści materialnych wyłącznie społeczności religijnej**, władze starają się utrzymać liczebność tej społeczności dla korzyści politycznych. Na najbardziej podstawowym poziomie, w Malezji, zwyczajowo rejestruje się wszystkie nowo narodzone dzieci jako należące do religii większościowej, a rodzice mogą to później zakwestionować. W Pakistanie dostęp do wojska i rządu, do narodowych drużyn sportowych, do lepiej płatnych miejsc pracy jest, poprzez narzucenie nowych praw, otwarty wyłącznie dla większościowej grupy religijnej. W Indiach i Libanie kilka przepisów dotyczących „statusu osobistego” i „planowania kastowego” składa się z korzyści ekonomicznych, które są oferowane osobom należącym do religii większościowej i żadnej innej (**zob. Studium przypadku Prawa kontrolujące demografię religijną**).

Przykłady negatywnej presji obejmują coraz powszechniejsze wprowadzanie przepisów, które czynią

zmianę religii przestępstwem. Ekspansja tak zwanych **przepisów antykonwersyjnych** w całej Azji, które przewidują grzywny i kary więzienia zarówno dla konwertyty, jak i kierownika duchowego, ma na celu zapobieganie sytuacjom, w których mniejszościowe grupy wyznaniowe zapraszają zainteresowanych członków głównej grupy wyznaniowej do konwersji. Na Bliskim Wschodzie karą za apostazję może być nawet śmierć. Z drugiej strony, zachęca się do „rekonwersji” z mniejszościowej społeczności wyznaniowej, oferując korzyści materialne tym, którzy okazują skruchę i powracają do wiary większościowej (**zob. analizę regionalną Azji i Bliskiego Wschodu**).

Ponadto kilka krajów utrudnia mniejszościom religijnym udział w życiu politycznym kraju. Polega to na działaniach ograniczających ich zdolności do głosowania, aż po całkowite zakazy¹⁷ zajmowania stanowisk rządowych przez członków mniejszości religijnych (**zob. Studium przypadku Libanu, chrześcijańskiego exodusu oraz raporty krajowe dotyczące Afganistanu, Algierii, Iranu, Malezji, Malediwów, Pakistanu i Arabii Saudyjskiej**).

Wreszcie, najbardziej przestępcza forma manipulacji demograficznej ma miejsce, gdy grupa religijna zostaje zepchnięta do pozycji mniejszości w wyniku nieustannej dyskryminacji lub brutalnych okrucieństw. Na przykład w Iraku i Syrii ludność chrześcijańska doświadczyła ukierunkowanej i powtarzającej się przemocy, która doprowadziła do emigracji, a tym samym przymusowego zmniejszenia mniejszościowej społeczności religijnej do punktu, w którym jej długoterminowe przetrwanie stało się pod znakiem zapytania.

Jeśli chodzi o migrację spowodowaną przemocą ze strony ekstremistów, w niektórych częściach Afryki sytuacja się powtarza. Krajowe raporty wskazują, że dżihadystyczne oddziały Al-Kaidy i Państwa Islamskiego atakują stosunkowo słabo bronione obszary wiejskie w celu zdobycia terytorium, ale także, jak w Demokratycznej Republice Konga i Mozambiku, koncentrują się

na obszarach bogatych w surowce mineralne. Chociaż przemoc islamistów polega głównie na masowym atakowaniu zarówno muzułmanów, jak i chrześcijan, od czasu naszego ostatniego raportu dżihadysty coraz częściej atakują chrześcijan (**zob. Studium przypadku: Ukamienowana za wiadomość na Whatsapp**). Ataki mają miejsce podczas chrześcijańskich nabożeństw, a morderstwa są szczególnie makabryczne. Jak zauważyli duchowni ze stanu Benue w Nigerii, czasami ofiary są najpierw strzelane, a następnie ich twarze są rąbane maczetami lub inną bronią, „aby Bóg ich nie rozpoznał”¹⁸. Terrorysty atakują również księży i siostry zakonne, wprowadzając ich lub zabijając, a także palą kaplice i szkoły. Jeden taki atak może wypędzić całą ludność wioski, pozostawiając ją bez dachu nad głową i bez środków do życia. Tracą swoje źródła dochodu, porzucając pola i sklepy, a ich dzieciom odmawia się edukacji i opieki zdrowotnej. W rezultacie region zostaje ogołoceny ze swojej historycznej obecności religijnej i wyłania się nowa mniejszość gospodarcza i polityczna, która potrzebuje każdego podstawowego wsparcia (**zob. Nigeria – upadająca demokracja**).

Inną formą przemocy na tle religijnym w Ameryce Łacińskiej i innych rozwijających się regionach jest **utożsamianie tradycyjnych religii jako wrogów** proaborcyjnych i innych polityk mających wpływ na kobiety. Coraz gwałtowniejsze demonstracje w Meksyku, Chile, Kolumbii, Argentynie, a także w kilku krajach na Zachodzie, na przykład te zorganizowane z okazji „Dnia Kobiet” ONZ (8 marca), były świadkami ataków na budynki religijne i wiernych. Ludzie byli pozostawieni bez pomocy policji i innych służb ratunkowych, starając się bronić swoich kościołów, świątyń i innych budynków religijnych, ponosząc przy tym ogromne ryzyko osobiste. Podobnie, w następstwie przemocy, sprawcy ponieśli niewielkie konsekwencje prawne lub nie ponieśli ich wcale, co dało im pewne poczucie bezkarności (**zob. Analiza Regionalna Ameryki Łacińskiej, OBWE**). Niezależnie od tych i innych trudności opisanych w raporcie dotyczącym Ameryki Łacińskiej, region ten jest również źródłem nadziei, co widać w

Przywódcy religijni zgromadzeni na VII Kongresie Liderów Religii Światowych i Tradycyjnych w Astana, Kazachstan, 2022 r.

odnowionych publicznych manifestacjach wiary, w których miliony zjednoczyły się w radosnym świętowaniu na całym kontynencie po zniesieniu ograniczeń zdrowotnych związanych z Covid-19 (**zob. Uroczystości religijne**).

Paradoksalnie, głośne wsparcie w obronie praw kobiet milknie w obliczu uprowadzeń, przymusowej konwersji i zniewolenia seksualnego kobiet i dziewcząt z mniejszości religijnych. Eufemistycznie określane jako „przymusowe małżeństwa”, przestępstwa te – uprowadzenia, gwałty i przymusowa konwersja głównie mniejszościowych hinduskich i chrześcijańskich dziewcząt, które często są nieletnie – są przynajmniej częściowo motywowane chęcią ograniczenia wzrostu danych społeczności wyznaniowych poprzez zmniejszenie liczby dzieci urodzonych w tej społeczności religijnej. Ostatecznie, jeśli taka działalność przestępcza będzie prowadzona na dużą skalę przez długi czas, może przyczynić się do zniknięcia grupy. W związku z tym można je zaklasyfikować jako „akt ludobójstwa” zgodnie z definicją zawartą w Konwencji ONZ w sprawie zapobiegania i karania ludobójstwa¹⁹ (**zob. raporty krajowe Pakistan, analiza regionalna Afryka**).

Żaden zachodni kraj nie może zgodnie z prawdą twierdzić, że nie wie o nadużyciach mających miejsce na Półwyspie Arabskim, w Chinach, Pakistanie i Nigerii. Gdy Zachód odwraca wzrok, często kierując się potrzebą zagwarantowania dostaw zasobów naturalnych i energetycznych, sprawcy stają się bardziej asertywni i zaostrzają miejscowe przepisy. W ten sposób „społeczność międzynarodowa” **milcząco zapewnia sprawcom bezkarność**. Pakistan może być ponownie przytoczony jako studium przypadku, gdzie nowo rozszerzone prawo o bluźnierstwie dodatkowo obejmuje zniewagę rodziny Proroka lub islamocentryczny Narodowy Jednolity Program Nauczania obowiązkowy dla wszystkich szkół, przyczyniając się do dyskryminujących postaw wobec mniejszości religijnych (**zob. analiza regionalna Bliski Wschód, Azja, Afryka**). Pomimo tego, na Zachodzie można zaobserwować pewne pozytywne zmiany, takie jak chęć stosowania ukierunkowanych, osobistych sankcji wobec poszczególnych sprawców, a nie całych krajów, określanych w niektórych krajach jako sankcje typu Magnickiego.

Ważnym sygnałem nadziei jest to, że w miarę jak coraz więcej ludzi na świecie identyfikuje się jako religijni²⁰, rośnie impuls do rozwijania dialogu międzyreligijnego. Papież Franciszek nie tylko kontynuował zbliżenie z różnymi odłamami islamu, ale także największa organizacja muzułmańska, indonezyjska Nadhlatul Ulama, rozpoczęła zorganizowany dialog z hinduskimi przywódcami religijnymi podczas spotkań G20 w 2022 r., a jego kontynuację zaplanowano na 2023 r. w Indiach (**zob. W kierunku bardziej wszechstronnego dialogu katolicko-muzułmańskiego**).

STUDIUM PRZYPADKU

Nigeria: Ukamienowana za wiadomość na WhatsApp

12 maja 2022 r. 22-letnia chrześcijanka Deborah Samuel Yakubu została zaatakowana przez kolegów z klasy, ukamienowana, a jej ciało podpalone. Deborah, studentka drugiego roku ekonomii w Shehu Shagari College of Education w Sokoto w północnej Nigerii, została oskarżona o wysłanie bluźnierczej wiadomości za pośrednictwem WhatsApp do swojej klasy na temat przymusowego wprowadzenia religii do członków uczelnianego koła naukowego. Po powrocie do szkoły po wakacjach koledzy z klasy stanęli na czele grupy, która ją schwytała. Świadczenie zeznali, że „szkolna ochrona i policja próbowali uratować ofiarę, ale zostali pokonani przez uczniów”²¹.

Wbrew islamskim normom prawnym, brutalny akt przemocy tłumu był doraźną egzekucją. W oświadczeniu wydanym przez Sa’idu Muhammadu Maccido, sekretarza Rady Sułtanatu Stanu Sokoto, potępiono atak, stwierdzając: „Rada Sułtanatu potępia incydent w całości i wezwała agencje bezpieczeństwa do postawienia sprawców tego nieuzasadnionego incydentu przed sądem”. [...] „Rada Sułtanatu wezwała wszystkich do zachowania spokoju i zapewnienia pokojowej koegzystencji między wszystkimi ludźmi w państwie i narodzie”²².

Po ataku dwie osoby zostały aresztowane za morderstwo, po czym grupy młodych uczestników zamieszek – zachęcanych przez dorosłych w tle – zaatakowały dwa kościoły katolickie; wandalę zniszczyli okna w katolickiej katedrze Świętej Rodziny i częściowo spalili kościół katolicki pw. św. Kevina²³.

Pomimo potępienia ze strony sułtanatu, seria ataków potwierdziła obawy chrześcijan przed rosnącą radykalizacją muzułmanów na północy kraju. Matthew Hassan Kukah, katolicki biskup diecezji Sokoto, wyraził swoje zrozumienie dla tych obaw, stwierdzając: „Daleko od powszechnego potępienia tego przerażającego czynu, wielu islamskich ekstremistów i ich imamów przyklasnęło morderstwu, twierdząc, że było ono usprawiedliwione i wzywając do dodatkowej przemocy wobec każdego, kto może domagać się prawnej sprawiedliwości wobec sprawców”²⁴. Rodzina Deborah przeniosła się potem na chrześcijańskie południe Nigerii.

Deborah Samuel Yakubu, chrześcijańska studentka drugiego roku, która została zamordowana przez tłum muzułmańskich studentów w Sokoto w Nigerii, Nigeria, 12 maja 2022 r.

Nigeria: upadająca demokracja?

Maria Lozano

Nigeria jest jedną z największych demokracji na świecie. Z ponad 200 milionami mieszkańców jest największym krajem kontynentu zarówno pod względem demograficznym, jak i gospodarczym i odgrywa kluczową rolę w geopolityce Afryki Subsaharyjskiej. Ten afrykański gigant jest wielopartyjną demokracją od 1999 r., ale w ostatnich dziesięcioleciach jego problemy z bezpieczeństwem stały się coraz większe i bardziej złożone.²⁵ W 2022 r. Nigeria zajęła szóste miejsce w Globalnym Indeksie Terroryzmu²⁶ za Afganistanem, Irakiem, Somalią, Burkina Faso i Syrią oraz 143. miejsce na 163 kraje w Globalnym Indeksie Pokoju²⁷.

Niemal każdy problem, który dotyka inne kraje afrykańskie, można znaleźć również w Nigerii. Zjednoczenie pod rządami brytyjskimi terytoriów o odrębnych realiach etnicznych, politycznych i religijnych stworzyło dychotomię między północą a południem, rozdzieloną Środkowym Pasem, który poniósł ciężar wielu obecnych gwałtownych konfliktów.

Chrześcijaństwo jest religią większościową (46,2%), głównie na południu, podczas gdy islam (45,8%) występuje głównie na północy, choć nie oznacza to, że na północy nie ma chrześcijan i odwrotnie. Na przykład północno-wschodni stan Borno, kolebka Boko Haram, jest w 30 procentach chrześcijański. Chociaż liczba chrześcijan i muzułmanów w kraju jest niemal identyczna, wiele stron internetowych twierdzi, że islam jest religią większościową. Fałszywe wrażenie potęguje uczestnictwo Nigerii (od 1986 r.) w Organizacji Współpracy Islamskiej, sojuszu utworzonym przez 57 krajów, w których muzułmanie stanowią większość²⁸.

Politycznie i administracyjnie muzułmańska północ jest ważniejsza, ale zamieszkuje ją tylko 40 procent populacji. Zasadniczo, w wieloreligijnym i wieloetnicznym narodzie, dałoby to chrześcijańskiemu południu równą lub większą wagę, jednak prawie 95% władzy politycznej i wojskowej na szczeblu federalnym należy do muzułmanów. Wynikające z tego napięcia utrudniające demokratyczny rozwój kraju są dodatkowo zaostrzane przez wdrożenie prawa szariatu w 12 z 36 północnych stanów Nigerii. Po niedawnym wystawieniu dwóch muzułmańskich kandydatów na stanowisko prezydenta przez prezydenta-elekta Tinubu, panuje sceptycyzm, że cokolwiek się zmieni pod nowymi rządami.

Chociaż chrześcijanie, których populacja wynosi prawie 100 milionów – prawie 50 procent ludności – nie są mniejszością, ci w północnych stanach narzekają na systemową i głęboko zakorzoną dyskryminację religijną. Ich sytuacja przypomina sytuację mniejszości chrześcijańskich w Pakistanie, Sudanie, Iraku i krajach arabskich. Najważniejsze obawy chrześcijan dotyczące braku wolności religijnej – i zasad demokracji – w północnej Nigerii (szczególnie tam, gdzie stosuje się prawo szariatu) obejmują: że konstytucja uznaje kodeks karny (szariat) na północy, podczas gdy kodeks karny jest stosowany na południu; że chrześcijańskie dziewczęta i kobiety cierpią z powodu uprowadzeń, gwałtów i przymusowych małżeństw, nie mając prawie żadnych środków prawnych; że podczas gdy muzułmańscy mężczyźni mogą poślubić chrześcijanki, chrześcijańscy mężczyźni nie mogą poślubić muzułmanki; że tradycyjne muzułmańskie standardy moralne – Hisbah – są często narzucane siłą, w tym niemuzułmanom (tj. segregacja ze względu na płeć w transporcie publicznym i egzekwowanie zasad dotyczących ubioru w instytucjach edukacyjnych); że chrześcijanie cierpią z powodu wykluczenia politycznego, a także braku równości przy rekrutacji do sił zbrojnych (policji, wojska itp.); że Kościoły chrześcijańskie nie mogą kupować ziemi ani budować kaplic lub miejsc kultu w instytucjach szkolnictwa wyższego; podczas gdy chrześcijańska edukacja religijna nie jest dozwolona w szkołach publicznych, islamscy nauczyciele są zatrudniani we wszystkich szkołach publicznych; chrześcijanie mają mniejsze możliwości zatrudnienia, brak możliwości awansu na stanowiskach publicznych i brak dostępu do opieki społecznej; a wielu chrześcijańskich studentów decyduje się na zmianę nazwiska, aby dostać się na kursy zawodowe²⁹.

Spółeczności religijne, głównie chrześcijanie, na północy i Środkowym Pasie borykają się z konsekwencjami często nieopisaną przemocą – okrucieństwami popełnianymi przez grupy zbrojne (Boko Haram, ISWAP i milicje Fulani) napędzane mieszkanką toksycznych motywacji, w tym zyskiem terytorialnym, przestępczością, pochodzeniem etnicznym i islamskim dżihadyzmem graniczącym, w niektórych stanach, z przemocą z elementami ludobójstwa.

Ostatecznym ciosem jest jednak milczenie i bierność władz politycznych, które ani nie potępiają, ani nie prześladają systematycznych ataków, zwłaszcza ze strony bojówek Fulani, które doprowadziły do masowych wewnętrznych przesiedleń chrześcijan, pozostawiając całe regiony wyludnione. Niedawny raport z diecezji Makurdi w stanie Benue potępił fakt, że w jed-

nej diecezji tylko w jednym roku (2022) pasterze Fulani zaatakowali 93 wioski i zabili 325 rolników³⁰. Obecnie z prawie sześciu milionów mieszkańców dwa miliony są wewnętrznie przesiedlone, większość z nich to chrześcijańscy rolnicy.

Nigeria nie jest jedynym krajem doświadczającym przemocy dżihadystów, a Niger, Czad, Mali i Burkina Faso mają poważne problemy z islamskim ekstremizmem. Nigeria jest jednak wyjątkowa i ma kluczowe znaczenie dla rozwoju kontynentu afrykańskiego. Jak już wspomniano, Nigeria jest potęgą gospodarczą i demograficzną, a jej populacja ma podwoić się do 400 milionów w ciągu dwóch dekad. Wydarzenia i rządy w nadchodzących latach będą miały ogromny wpływ nie tylko na kraj, ale i na cały region. Jeśli władze Nigerii nie zajmą się konfliktami dotyczącymi ziemi, etniczności, przestępczości i ekstremizmu religijnego, a także załamaniem wartości demokratycznych i równych praw obywateli, w tym wolności religijnej, rak islamskiego dżihadyzmu i dezintegracji politycznej widoczny w północnej części Afryki rozprzestrzeni się. Presja społeczno-polityczna i niestabilne okrucieństwa sprowokują exodus młodych chrześcijan, którzy nie widzą nadziei ani przyszłości w kraju przodków.

Protestujący trzymający flagę Nigerii demonstruje na ulicach Port Harcourt, Nigeria w październiku 2020 r.

ANALIZA REGIONALNA

Afryka Subsaharyjska

Mark von Riedemann

Kontynentalne wydarzenia w Afryce w okresie sprawozdawczym zostały przyćmione przez eksplozję przemocy zadawanej ludności wojskowej i cywilnej w Afryce Subsaharyjskiej przez lokalne i ponadnarodowe grupy dżihadystyczne, które systematycznie prześladowają wszystkich tych, którzy nie akceptują skrajnej ideologii islamistycznej.

Liczby te są alarmujące. Według badania przeprowadzonego w 2023 r. przez Africa Center for Strategic Studies, przemoc popełniona przez bojowników islamskich w Sahelu i Somalii „stanowiła 77 procent wszystkich zgłoszonych brutalnych wydarzeń w Afryce w 2022 r.”³¹. Spośród nich liczba ofiar śmiertelnych wśród ludności cywilnej wzrosła z „4 307 w 2021 r. do 7 220 w 2022 r.”, co stanowi 68-procentowy wzrost i jest znaczącym wskaźnikiem, ponieważ „grupy bojowników nie koncentrują się na zdobywaniu serc i umysłów, ale na zastraszeniu lokalnej ludności w celu podporządkowania ich sobie”³².

Oportunistyczny kalifat

W wielu przypadkach przemoc jest napędzana przez toksyczny mariaż islamskich dżihadystów, zorganizowanej przestępczości i rodzimych bandytów: najemników nastawionych na zysk lub lokalnych bojowników realizujących lokalne interesy, podlegających przez ekstremistycznych kaznodziejów i uzbrojonych przez międzynarodowe grupy terrorystyczne. Grupy te atakują

władze państwowe, wojsko, policję i ludność cywilną, w tym muzułmańskich, chrześcijańskich i tradycyjnych przywódców religijnych oraz wiernych.

Wzrost radykalizacji i brutalnego ekstremizmu w Afryce Subsaharyjskiej można przypisać wielu czynnikom społecznym, w tym: ubóstwu, korupcji, słabości rządów, analfabetyzmowi, bezrobociu wśród młodzieży, brakowi dostępu do zasobów, ruchom separatystycznym i istniejącej wcześniej przemocy między pasterzami a rolnikami w związku z prawami do ziemi (zastrzeżonej przez wpływ zmian klimatycznych)³³, które razem podsycają niechęć i podtrzymują przemoc zbrojną. Ruchy dżihadystyczne wypełniają tę lukę poprzez ideologię, możliwości ekonomiczne (broń i pieniądze) oraz obiecany koniec korupcji³⁴.

Ponadnarodowe grupy dżihadystyczne, takie jak ISIS i Al-Kaida, nie tworzą nowych podziałów, ale wykorzystują i pogłębiają już istniejące. Ich strategia polega nie tyle na podboju i obronie stałego terytorium, islamskiego „państwa”, jak próbowano to zrobić w Iraku i Syrii, ale raczej na mobilnym, oportunistycznym kalifacie, faworyzującym ataki na (najlepiej) bogate w minerały obszary wiejskie, gdzie cienko rozciągnięte siły zbrojne są mniej zdolne do obrony. Ataki na miasta mają na celu terroryzowanie, ale także zatrzymanie sił wojskowych na obszarach miejskich.

Rozprzestrzenianie się islamskiego ekstremizmu

Przemoc islamistyczna występuje w całej Afryce, ale główne teatry aktywności dżihadystów koncentrują się w Sahel, basenie jeziora Czad, Somalii i Mozambiku.

Główne grupy islamistyczne działające w tych regionach obejmują: międzynarodową Al-Kaidę i jej filie (tj. Al-Kaida w Islamskim Maghrebie, AQIM); międzynarodowe Państwo Islamskie i jego oddziały (ISWAP, ISGS, ISS); Jama’at Nusrat al Islam (JNIM), koalicja indywidualnych islamistycznych grup ekstremistycznych i ich oddziałów; Al-Szabaab (Somalia) i jego oddziały; Ahlu Sunnah wa Jama’a (ASWJ), alias Al-Szabaab alias IS-Moz i jego oddziały; Boko Haram i jego oddziały; i wreszcie niezrzeszone grupy bojowników³⁵.

Zachodni Sahel, pogranicze Burkina Faso, Mali i Nigru, doświadczył w 2022 r. „najszybszej ekspansji przemocy ze strony bojowników islamskich spośród wszystkich teatrów”. W jej wyniku śmierć poniosło 7 899 osób, co stanowi ponad 40 procent wszystkich ofiar śmiertelnych na kontynencie³⁶.

„Islam grup zbrojnych nie jest islamem naszych braci”

Burkina Faso stała się głównym teatrem operacji dżihadów, doświadczając „69-procentowego wzrostu liczby ofiar śmiertelnych powiązanych z bojownikami islamskimi, łącznie 3 600 ofiar śmiertelnych” w samym 2022 roku³⁷. Kierowane głównie przez grupy powiązane z Al-Kaidą i Państwem Islamskim, zabiły tysiące i wysiedliły ponad 1,9 miliona ludzi³⁸, a grupy dżihadystyczne kontrolują ponad 40 procent kraju³⁹. Według katolickiego biskupa Laurenta Dabiré, „kraj jest atakowany przez różne grupy, które wykorzystują islam do propagandy lub mobilizacji. Islam grup zbrojnych nie jest islamem naszych braci. Muzułmanie z Burkina sami są celem ataku”⁴⁰.

Endemiczna przemoc po raz pierwszy pojawiła się w **Mali** w 2012 r., kiedy grupy dżihadystów przejęły kontrolę nad północną częścią kraju. Tutaj państwo jest praktycznie nieobecne, a walki między Państwem Islamskim i ekstremistami powiązanymi z Al-Kaidą (JNIM), a także z rebeliantami nie będącymi dżihadystami, głównie Tuaregami, toczą się bez przeszkód⁴¹. W środkowym Mali otworzył się nowy front, na którym łamane są prawa człowieka ludności cywilnej uwikłanej w sieć przemocy między wojskiem, siłami najemnymi, w tym rosyjską grupą Wagner, a atakiem dżihadystów. Według katolickich duchownych, uzbrojone grupy w pobliżu Mopti zakazały spożywania alkoholu i wieprzowiny oraz zmusiły kobiety wszystkich wyznań do noszenia zaston. Społeczności chrześcijańskie w pobliżu Didja donosiły o narzucaniu szariatu i zmuszaniu do nauki Koranu i islamskich modlitw⁴².

Dorzecze jeziora Czad, na styku Nigerii, Kamerunu, Czadu i Nigru, pozostaje trzecim najbardziej śmier-

cionym regionem w Afryce, „obejmującym 20% wszystkich ofiar śmiertelnych związanych z bojownikami islamskimi”⁴³. Boko Haram i Prowincja Zachodnioafrykańska Państwa Islamskiego (ISWAP) nadal przeprowadzają ataki na wojsko i ludność cywilną, a Czad boryka się z problemami humanitarnymi, z ponad milionem osób przesiedlonych, i z ponad 5,3 milionami ludzi pozbawionych bezpieczeństwa żywnościowego po nieudanych zbiorach⁴⁴.

W **Nigerii**, chociaż śmierć Abubakara Shekau, przywódcy Boko Haram, w maju 2021 r. osłabiła ugrupowanie, grupa kontynuowała masowe ataki na wojsko i ludność cywilną, odnotowując 57-procentowy wzrost liczby brutalnych ataków i 70-procentowy wzrost liczby ofiar śmiertelnych w północno-zachodniej Nigerii, Czadzie i południowo-wschodnim Nigrze⁴⁵. Główny odłam Boko Haram, ISWAP, nie tylko zaatakował siły bezpieczeństwa i cywilów w północno-wschodnim stanie Borno, ale rozszerzył swoją działalność na stany Kogi, Niger i Taraba⁴⁶. W przeciwieństwie do podejścia Boko Haram polegającego na zabijaniu i grabieży, ISWAP wdraża formę zarządzania na zaatakowanym terytorium, zachęcając do handlu cywilnego, nakładając podatki i „rozstrzygając lokalne spory w sądach szariackich”. Według Międzynarodowej Grupy Kryzysowej „karanie złodziei bydła zyskało grupie pewną dozę akceptacji ze strony mieszkańców” i prawdopodobnie będzie się rozwijać⁴⁷. Na przeważająco muzułmańskiej północy chrześcijańskie spotykają się z systemową dyskryminacją, w tym: wykluczeniem ze stanowisk rządowych, porwaniami i przymusowymi małżeństwami chrześcijańskich kobiet przez muzułmańskich mężczyzn, brakiem zezwoleń na budowę kościołów lub kaplic oraz narzucaniem muzułmańskiego hidżabu wszystkim uczennicom we wszystkich szkołach średnich⁴⁸.

„Spośród różnych tradycji, społeczność chrześcijańska jest najbardziej narażona na ataki”

Kamerun zmagają się z konfliktem sekciarskim, a także zewnętrznymi zagrożeniami terrorystycznymi. Wyzwania wewnętrzne koncentrują się na kryzysie anglofońskim, przemocy frakcyjnej między anglofonami i frankofonami w północno-zachodnich i południowo-zachodnich regionach Kamerunu. Ponadto region Dalekiej Północy Kamerunu został zdestabilizowany przez przemoc ze strony konkurujących ze sobą uzbrojonych ekstremistów, takich jak Boko Haram i odłam grupy ISWAP. Wśród różnych tradycji, społeczność chrześcijańska jest uznawana za najczęstszy cel ataków, z doniesieniami o uprowadzeniach przez dżihadystów „licznych cywilów, w tym chrześcijańskich kobiet i dziewcząt, które często były wykorzystywane seksualnie i zmuszane do małżeństwa z muzułmańskimi mężczyznami”⁴⁹.

Niger zmagają się z konfliktami zbrojnymi, przesiedleniami ludności i brakiem bezpieczeństwa żywnościowego

wego wzdłuż granic z Nigerią, Burkina Faso, Mali i Libią. Liczba gwałtownych wydarzeń w 2022 r. wzrosła o 43 procent⁵⁰. Działania wojenne wybuchły z powodu sporów etnicznych i rywalizacji o zasoby, ale także z powodu ataków grup dżihadystycznych powiązanych z Al-Kaidą i Państwem Islamskim oraz Boko Haram z Nigerii.

W **Somalii** Al-Shabaab kontroluje duże połacie terytorium, narzucając własną interpretację islamu i szariatowi zarówno muzułmanom, jak i niemuzułmanom. Obejmuje to zakaz wszelkich form mediów, rozrywki, palenia tytoniu i wszelkich zachowań uznawanych za nieislamskie, takich jak golenie brody. Niewielka liczba wierzących niemuzułmanów to w dużej mierze chrześcijanie nawróceni z islamu. Konwersja jest postrzegana jako zdrada rodziny i społeczności; osoba

nawet podejrzewana o konwersję może spotkać się z nękaniami, zastraszaniem, a nawet morderstwem⁵¹.

Chociaż Al-Shabaab straciło dominację nad niektórymi terytoriami w **Kenii**, grupa pozostaje skonsolidowana na tym obszarze, przeprowadzając sporadyczne ataki. Rządowe działania antyterrorystyczne są rzekomo nieproporcjonalnie wymierzone w muzułmanów, napędzane strachem społecznym i frustracją polityczną; największy kontyngent zagranicznych bojowników w Al-Shabaab to muzułmańscy Kenijczycy, a dżihadyści często atakują instytucje państwowe⁵².

Jeśli chodzi o subregion Afryki Południowej, w **Mozambiku** nasiliły się ataki rebeliantów powiązanej z ISIS grupy dżihadystycznej o nazwie Ahlu Sunnah wa Jama'a (ASWJ) – znanej lokalnie jako Al-Shabaab (bez

związku z somalijskim oddziałem Al-Kaidy, Al-Shabaab), a na arenie międzynarodowej jako IS-Moz. Według raportu Międzynarodowego Instytutu Studiów Strategicznych IS-Moz liczy „co najmniej 1000 bojowników”, którzy próbują przejąć Cabo Delgado, aby ustanowić „islamistyczny reżim separatystyczny”⁵³. Liczba zgłoszonych brutalnych incydentów w 2022 r. – zabójstw, uprowadzeń, grabieży i niszczenia mienia – wzrosła o 29 procent. Ataki te były godne uwagi, ponieważ przemoc była skierowana głównie przeciwko cywilom (chrześcijanom i muzułmanom), stanowiąc 66 procent wszystkich brutalnych wydarzeń, więcej niż w jakimkolwiek innym regionie na kontynencie⁵⁴. Do tej pory ponad milion osób zostało przesiedlonych wewnątrz⁵⁵.

Dżihadyści wykorzystują przywódców religijnych jako narzędzia przymusu do szerzenia strachu

W regionie Wielkich Jezior, na granicach Rwandy, Demokratycznej Republiki Konga (DRK) i Ugandy, rywalizacja o zasoby mineralne doprowadziła do aktów okrutnej przemocy i przerażających naruszeń praw człowieka. Szacuje się, że w samej **Demokratycznej Republice Konga** działa do 122 grup zbrojnych⁵⁶, gdzie, szczególnie w północnej i wschodniej części kraju, bojówki takie jak M23 i dżihadyści, tacy jak Sojusz Sił Demokratycznych (ADF - afrykański oddział ISIS), terroryzują ludność i atakują przywódców religijnych jako narzędzia przymusu do szerzenia strachu. Od kwietnia do czerwca 2022 r. ONZ odnotowała prawie 1000 ofiar śmiertelnych wśród ludności cywilnej, a 700 000 osób zostało przesiedlonych w całym 2022 r.⁵⁷. W **Ugandzie** odnotowano kilka ataków przeprowadzonych przez tę samą ADF, zwłaszcza na wschodzie kraju, gdzie ekstremiści zagrażają ludności chrześcijańskiej i atakują kościoły.

Oprócz złota, drewna i diamentów, **Republika Środkowoafrykańska** (RŚA) posiada tak zwane minerały ziem rzadkich, niezbędne dla gospodarki cyfrowej⁵⁸. W dniu 30 czerwca 2022 r. Konferencja Biskupów Katolickich RŚA potępiła wszystkie podmioty zaangażowane w przemoc, w tym grupy partyzanckie, rosyjskich najemników, rwandyjskich żołnierzy i środkowoafrykańskie siły zbrojne⁵⁹. Biskupi potępiłi akty okrucieństwa, w tym „zabójstwa i szkody materialne, nadużycia, gwałty i łamanie praw człowieka, niszczenie mienia [i] miejsc kultu oraz wykorzystywanie przekonania religijnych”⁶⁰.

Najbardziej znaczącym wydarzeniem w Etiopii w analizowanym okresie było rozpoczęcie wojny domowej w północnym regionie Tigray. Chociaż konflikt nie był motywowany religijnie, raporty wskazywały, że wojska Erytrei i Etiopii atakowały zarówno kościoły, jak i meczety. Przemoc wobec społeczności religijnych obejmowała atak na muzułmanów podczas pogrzebu wybitnego lokalnego szejka w Gondar w kwietniu 2022 r., choć być może punktem kulminacyjnym konfliktu była masakra nawet 800 osób w prawosławnej świątyni

p.w. Najświętszej Maryi Panny w Aksum⁶¹. Jeśli chodzi o **Erytreę**, reżim rządony przez niewybranego prezydenta Isaiasa Afewerki kładzie nacisk na „męczeństwo za naród” i nakazuje obywatelom żyć zgodnie z tą zasadą⁶². Jest to dyktatura, w której większość praw człowieka, w tym wolność religijna, nie istnieje.

Praca na rzecz pokoju

Niezależnie od napięć i przemocy, ważne jest również wskazanie konstruktywnych działań międzyreligijnych. Na uwagę zasługują wizyty papieża Franciszka w DRK i Sudanie Południowym w styczniu i lutym 2023 r., podczas których wezwał przywódców obu krajów do pracy na rzecz pokoju.

Wśród niezliczonych krajowych działań, w **Kamerunie** urzędnicy państwowi dołączyli do 60 muzułmańskich i chrześcijańskich duchownych oraz setek muzułmanów i chrześcijan w stolicy, Jaunde, aby modlić się o pokój podczas Pucharu Narodów Afryki w piłce nożnej⁶³.

Na Wybrzeżu Kości Słoniowej chrześcijańscy i muzułmańscy przywódcy religijni zbrali się w Abidżanie na międzynarodowym sympozjum pod hasłem „Odwieczne przestanie religii”, podczas którego uzgodniono wspólną deklarację, że „solidarność, braterstwo i dialog między wszystkimi religiami muszą być podstawą pokoju społecznego”⁶⁴.

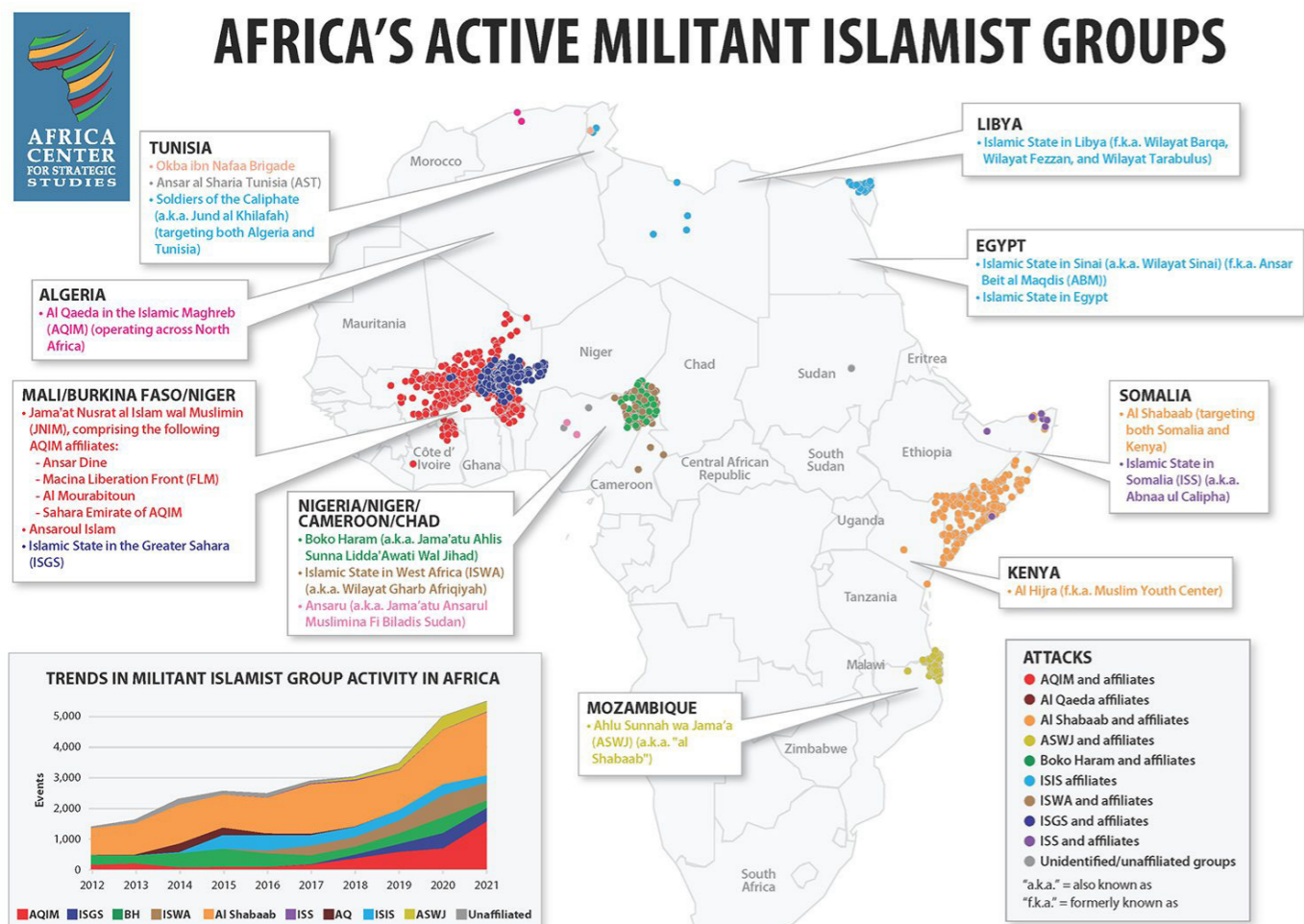
W Republice Środkowoafrykańskiej grupa międzywyznaniowa o nazwie Platforma Wyznań Religijnych Afryki Środkowej zjednoczyła przywódców religijnych społeczności muzułmańskiej, ewangelickiej i katolickiej w tym kraju. Przywódcy odważnie udali się na linię frontu, aby wznowić dialog między uzbrojonymi grupami a wybranymi urzędnikami⁶⁵.

Ryzyko długoterminowe

Według Światowego Programu Żywnościowego ONZ, w ciągu ostatnich trzech lat liczba przesiedleń w regionie Sahelu (Burkina Faso, Czad, Mali, Mauretania i Niger) „wzrosła o prawie 400 procent”⁶⁶. W tym samym okresie liczba osób zagrożonych głodem „gwałtownie wzrosła z 3,6 do 10,5 miliona”⁶⁷.

Cykl przemocy, wysiedleń i głodu, jeśli nie zostanie powstrzymany, będzie nadal się pogłębiał, wywołując dalsze długoterminowe konsekwencje, w tym głębsze rozłamy między społecznościami, upadek gospodarczy, niestabilność polityczną i pozbawienie środków do życia milionów ludzi. Chociaż muzułmanie i chrześcijanie są w równym stopniu ofiarami ekstremistycznej przemocy, wraz z rosnącą radykalizacją islamu, chrześcijanie coraz częściej stają się szczególnym celem terrorystów, doprowadzając do wyeliminowania charakterystycznego pluralizmu religijnego – i harmonii – regionu.

70-procentowy roczny wzrost liczby przypadków przemocy związanych z bojowniczymi grupami islamistycznymi w Sahelu spowodował, że przemoc ekstremistyczna w Afryce osiągnęła rekordowy poziom w 2021 roku.

Updated: January 2022
 Note: Compiled by the Africa Center for Strategic Studies, this graphic shows violent events involving the listed groups over the 12-month period ending December 31, 2021. Data on attacks or fatalities does not attempt to distinguish the perpetrators of the events. Group listings are intended for informational purposes only and should not be considered official designations. Due to the fluid nature of many groups, the listed affiliations may change.
 Sources: Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED); Daniel Byman; HumAngle; International Crisis Group; SITE Intelligence Group; The Soufan Group; Stanford University's Mapping Militants Project; Stratfor; Terrorism Research & Analysis Consortium (TRAC); and Aaron Y. Zelin.

©Africa Center for Strategic Studies

STUDIUM PRZYPADKU

DR Konga: smartfony, metale ziem rzadkich i przemoc dżihadystów

70 procent światowego kobaltu, metalu niezbędnego do produkcji akumulatorów litowo-jonowych do samochodów elektrycznych i komputerów, wydobywa się we wschodniej części DR Konga⁶⁸. Ponad jedna czwarta światowego tantalu (pozyskiwanego z rudy koltanu), używanego w smartfonach, pochodzi ze wschodniej części DR Konga⁶⁹. Największe skupiska bojówek ekstremistów i dżihadystów oraz najczęstsze brutalne ataki występują we wschodniej części DR Konga.

Sytuacja jest złożona – ponadnarodowa gospodarka wojenna obejmująca interesy polityczne, gospodarcze, etniczne i religijne, gdzie terroryzm osiąga poziom zbrodni przeciwko ludzkości. W ciągu ostatnich 10 lat walka o kontrolę nad kopalniami koltanu pochłonęła życie ponad czterech milionów Kongijczyków⁷⁰.

Liczba grup terrorystycznych wzrosła z kilkadziesiątu w 2006 r. do około 120 obecnie⁷¹. Frakcje rebeliantów, takie jak M23, i dżihadysty, tacy jak Sojusz Sił Demokratycznych (ADF – przez ISIS uważana za Państwo Islamskie Prowincja Afryki Środkowej), bezkarnie dopuszczają się okrucieństw wobec ludności. Tylko od kwietnia do czerwca 2022 r. ONZ odnotowała prawie 1000 ofiar śmiertelnych wśród ludności cywilnej; w całym 2022 r. przesiedlono ponad 700 000 cywilów⁷². Ekstremiści coraz częściej atakują przywódców religijnych i miejsca kultu.

Kościół katolicki jest ich głośnym krytykiem i orędownikiem ofiar. W kwietniu 2021 r. biskupi wskazali na cele terrorystów, stwierdzając, że „wykorzystują słabości regularnych sił zbrojnych, aby realizować swoje zamiary polityczne i religijne”, które obejmują „okupację ziemi, nielegalną eksploatację zasobów naturalnych, bezinteresowne wzbogacanie się i islamizację regionu bez poszanowania wolności religijnej”⁷³.

Szacuje się, że światowe zapotrzebowanie na kobalt, napędzane przez technologię, wzrośnie o 60 procent do 2025 r.⁷⁴. Nie przewiduje się, aby ataki w Demokratycznej Republice Konga, w tym przemoc dżihadystów, osłabły.

Kongijski górnik wydobywający koltan (kolumbit-tantalit) w kopalni cyny w pobliżu wioski Nzibira w Demokratycznej Republice Konga. Ta rzadka ruda metalu jest podstawowym elementem wykorzystywanym w masowej produkcji elektroniki konsumenckiej.

ANALIZA REGIONALNA

Azja kontynentalna

Azja kontynentalna jest miejscem, w których dochodzi do jednych z najgorszych naruszeń wolności religijnej na świecie. W Azji Wschodniej, Azji Południowo-Wschodniej i na subkontynencie indyjskim kraje, w których dochodzi do największych ograniczeń religijnych w okresie objętym przeglądem, to Chiny, Indie, Nepal, Korea Północna, Wietnam i Mjanma.

W **Chinach** populacja 1,4 miliarda ludzi nadal cierpi z powodu najpoważniejszych ograniczeń wolności religijnej istniejących od czasów rewolucji kulturalnej. Komunistyczna Partia Chin (KPCh), zamierzając przeprowadzić kampanię „sinizacji” religii – wymagając od wszystkich religii przestrzegania ideologii, doktryn i nauk Komunistycznej Partii Chin – wznowiła represje wobec wspólnot religijnych. Narzędzia wykorzystywane do śledzenia i aresztowania obywateli, w tym mniejszości etnicznych i religijnych, obejmują najnowocześniejsze technologie nadzoru, w tym około 540 milionów kamer przemysłowych w całym kraju⁷⁵ – wiele z nich jest wyposażonych w funkcję rozpoznawania twarzy – które stają się coraz bardziej wyrafinowane. Chociaż wszystkie grupy wyznaniowe zgłosiły zwiększone naciski, muzułmańska ludność ujęska nadal cierpi z powodu intensywnych prześladowań, aresztowań za praktyki religijne oraz zamykania i niszczenia meczetów. Szacuje się, że co najmniej milion Ujgurów jest przetrzymywanych w obozach karnych, a aż

880.000 muzułmańskich dzieci zostało oddzielonych od rodziców; donoszono również o kampaniach przymusowych aborcji i sterylizacji⁷⁶. Chiny nadal grożą inwazją na Tajwan, rozpoczynając w sierpniu 2022 r. ćwiczenia wojskowe z użyciem broni palnej po wizycie byłej przewodniczącej Izby Reprezentantów Stanów Zjednoczonych, Nancy Pelosi. Gdyby doszło do inwazji, los tajwańskich chrześcijan budziłby poważne zaniepokojenie.

Indie, podobnie jak Chiny, mają 1,4 miliarda mieszkańców i są największą demokracją na świecie. Rządząca hinduska partia nacjonalistyczna Bharatiya Janata Party (BJP) głosi, że narodowa i kulturowa tożsamość Indii jest zasadniczo hinduska. Wolność mniejszości religijnych, zwłaszcza chrześcijan i muzułmanów, jest poważnie podważana, a praktyki konwersji religijnej i uboju krów wywołują poważne reperkusje⁷⁷. BJP wspiera również ograniczenia wolności religijnej poprzez ustawy o wolności wyznania (lub ustawy antykonwersyjne). Są to ustawy stanowe mające na celu regulację konwersji religijnych niehindusów, rzekomo dokonywanych przy użyciu siły i nieuczciwych środków. Obecnie 12 indyjskich stanów uchwaliło lub rozważa uchwalenie takich ustaw. Najnowszym z nich jest południowy stan Karnataka, który ratyfikował ustawę o konwersji religijnej we wrześniu 2022 r.⁷⁸ i Uttarakhand⁷⁹, który zaostrzył swoje prawo w listopadzie 2022

r., wprowadzając karę dziesięciu lat pozbawienia wolności dla osób uznanych za winne angażowania się w przymusową konwersję religijną. Represje Indii wobec mniejszości poprzez wprowadzenie rygorystycznych przepisów dotyczących konwersji religijnej zostały skopiowane przez sąsiedni, **Nepal**, kraj z większością hinduską, który niedawno przyjął konstytucję i kodeks karny zakazujący prozelityzmu i marginalizujący społeczność i organizacje niehinduskie⁸⁰. Niepokojące jest powstanie hinduskiej nacjonalistycznej partii Rastriya Prajatantra Party (RPP), która dąży do przywrócenia Nepalu jako państwa hinduskiego⁸¹. Dane z Indii, Nepalu i innych krajów w tym regionie sugerują, że nacjonalizm etniczno-religijny nadal stanowi niebezpieczny schemat w Azji kontynentalnej.

Inne autorytarne rządy w Azji kontynentalnej, które również tłumią wolność religijną poprzez brutalną kontrolę religijną, to rządy w Korei Północnej, Wietnamie i Laosie. **Korea Północna**, uznawana za najbardziej odizolowany kraj na świecie, ma jedne z najgorszych wyników w zakresie praw człowieka na świecie i istnieje wiele dowodów na to, że mieszkająca tam grupy wyznaniowe cierpią z powodu „ekstremalnych prześladowań”⁸². Północnokoreański system Songbun kategoryzuje obywateli według ich lojalności wobec państwa. Wyznawcy religii są automatycznie klasyfikowani jako „wrogo nastawieni” i „poddawani surowym represjom”⁸³. W **Wietnamie** chrześcijanie z regionów Hmong i Montagnard nadal cierpią z powodu systemowej dyskryminacji, a także prześladowań, a chrześcijanie w **Laosie** również doświadczyli ataków ze strony tłumów i żądań ze strony władz, aby wyrzekli się swojej wiary, z poważnymi reperkusjami w przypadku odmowy.

W Azji kontynentalnej jest wiele krajów z większością buddyjską, w szczególności Mjanma, Sri Lanka i Tajlandia. Wojskowy zamach stanu 1 lutego 2021 r. w **Mjanmie** rozpoczął okres intensywnych represji praw człowieka, w tym wolności wyznania. Od początku zamachu co najmniej 132 kościoły i budynki sakralne zostały zniszczone częściowo z powodu etniczno-religijnej ideologii nacjonalistycznej⁸⁴. Ponadto nastąpił znaczny wzrost antymuzułmańskiej mowy nienawiści i antymuzułmańskiej przemocy, a także trwające ludobójstwo Rohingya. Bazując na chaosie wywołanym przez poważny kryzys polityczny i gospodarczy, buddyjskie organizacje nacjonalistyczne na Sri Lance stają się coraz liczniejsze, ekstremistyczne i potężne. Postrzegając wszystkich niebuddystów, niezależnie od ich pochodzenia etnicznego i tradycji religijnej – muzułmanów, hinduistów i chrześcijan – jako egzystencjalne zagrożenie dla buddyzmu, grupy te prowokują ekstremistyczną reakcję wśród mniejszości muzułmańskich i hinduistycznych, grożąc zniszczeniem wspólnej tożsamości narodowej Sri Lanki⁸⁵. **Tajlandia** nadal boryka się z konfliktem w południowych prowincjach granicznych, napędzanym zwłaszcza przez islamski ruch separatystyczny Barisan Revolusi Nasional (BRN). Miało

miejsce wiele ataków i chociaż podejmowano liczne próby zawarcia rozejmów, wciąż nie doszło do zawieszenia broni i negocjacji.

Ostatnie wydarzenia, a także utrzymywanie się konfliktów z przeszłości, pokazują, że region ten jest nadal niestabilny i jest często świadkiem prześladowań na tle religijnym. Szczególnie autorytarne rządy, pogłębiający się nacjonalizm etniczno-religijny (w tym przepisy antykonwersyjne i dyskryminujące), islamski ekstremizm i znaczna eskalacja prześladowań mniejszości religijnych nie przybliżają perspektyw wolności religijnej w regionie.

STUDIUM PRZYPADKU

Indie: przepisy kontrolujące demografię religijną

Liczące ponad 1,4 miliarda mieszkańców Indie stały się centrum i wylegarnią religijnego nacjonalizmu. Kraj rządzony przez hinduską nacjonalistyczną partię polityczną Bharatiya Janata Party (BJP), utrzymuje, że kultura i tożsamość Indii są zakorzenione w hinduizmie. Obawy przed szybkim wzrostem niehinduskich grup religijnych (zwłaszcza islamu)⁸⁶ spowodowały, że inne społeczności wyznaniowe, głównie chrześcijanie i muzułmanie, doświadczają systemowej dyskryminacji, a w wielu przypadkach odmawia się im podstawowych swobód obywatelskich.

Ponadto, grupy polityczne, takie jak nacjonalistyczna Rashtriya Swamsevak Sangh (RSS), oskarżane o przymusowe nawracanie Hindusów na inną wiarę, które uważają hinduską kulturę i wartości za zagrożone, propagują wprowadzenie przepisów antykonwersyjnych i inicjatyw rekonwersji, takich jak *Ghar Wapsi* (powrót do domu). Chociaż *Ghar Wapsi* jest również wymierzona w chrześcijańskich konwertytów, jej wyznawcy zarzucają muzułmańskim mężczyznom, że wabią hinduskie kobiety do małżeństwa i konwersji w celu dalszego rozwoju islamu, powszechnie określanego jako „Love Jihad”. RSS i jego sojusznicy organizują wydarzenia pod hasłem *Ghar Wapsi* skupiające się głównie na kuszeniu niższych kast (dalitów) zachętami finansowymi do ponownego przejścia na hinduizm.

W ślad za inicjatywami rekonwersji wprowadzane są przepisy antykonwersyjne lub ustawy o wolności wyznania, które są przyczyną licznych przypadków prześladowań. Muzułmanom lub chrześcijanom oskarżonym o angażowanie się w konwersję religijną grozi do dziesięciu lat więzienia i są oni brutalnie traktowani przez miejscowe samozwańcze straże obywatelskie. Obecnie 12 indyjskich stanów uchwaliło lub rozważa uchwalenie przepisów antykonwersyjnych.

Problemy z rekonwersją i wprowadzenie dyskryminującego ustawodawstwa antykonwersyjnego nie tylko wzmacniają antymuzułmańskie nastroje spowodowane poprawką do ustawy o obywatelstwie z 2019 r., ale także ułatwiają popełnianie niezliczonych naruszeń praw podstawowych. Po tępiąc podważanie świeckiej konstytucji Indii, Amerykańska Komisja ds. Międzynarodowej Wolności Religijnej (USCIRF) zarekomendowała Indie jako kraj będący powodem szczególnego zaniepokojenia na mocy ustawy o międzynarodowej wolności religijnej⁸⁷.

Tłumy gromadzą się na festiwalu religijnym Kumbh Mela (na moście Shastri) w Prajagraż, Indie, 2019 r.

Czy istnieje tylko jeden buddyzm?

Buddyzm, jeden z najstarszych na świecie zestawów wierzeń, jest zarówno religią, jak i filozofią i liczy około 400 milionów wyznawców. Powstał w Indiach między VI a IV wiekiem p.n.e. z nauk Siddharty Gautamy, czyli Buddy, i rozprzestrzenił się początkowo w całej Azji kontynentalnej. Obecnie buddyzm jest rozpowszechniony w trzech krajach: Sri Lance, Birmie i Chinach.

Buddyzm rozwinął się w okresie intensywnych wstrząsów społecznych i religijnego fermentu⁸⁸. Nauki buddyjskie opierają się na Triratnie, czyli „trzech klejnotach”: Buddzie (nauczycielu), Dharmie (nauczaniu) i Sandze (wspólnocie)⁸⁹. Po śmierci swojego założyciela buddyzm rozgałęził się na dwie główne grupy, Therawadę i Mahajanę. Buddyzm Theravada (droga starszych) jest bardziej konserwatywny z tych dwóch i koncentruje się na rozwoju etycznego postępowania, medytacji i mądrości wglądu, podkreślając bardziej rygorystyczne przestrzeganie kodeksu klasztorowego. Theravada jest praktykowana głównie w południowej Azji, w tym na Sri Lance, w Kambodży, Laosie, Birmie i Tajlandii. Buddyzm Mahajana (wielki pojazd) skupia się na patrzeniu do wewnątrz i poleganiu na filozofii intuicji.

Mahajana jest praktykowana głównie w Tybecie, Nepalu, Chinach, Korei i Japonii⁹⁰.

Na Sri Lance buddyzm Theravada jest praktykowany przez syngaleską większość, która uważa ten kraj za wybraną ziemię – mówi się, że najważniejsze święte teksty zostały po raz pierwszy napisane na Sri Lance, a sam Budda poświęcił wyspę obronie i propagowaniu buddyzmu. Podczas gdy wyznawcy tej religii w większości praktykują filantropię i odgrywają ważną rolę w czasach kryzysu, tragiczne jest to, że radykalne grupy promujące buddyjską supremację wywierają coraz większy wpływ na politykę⁹¹. Przepętione nienawiścią kazania i retoryka internetowa sprowokowały gwałtowne ataki zarówno na chrześcijan, jak i muzułmanów, ponieważ nacjonalistyczni syngalescy buddyści postrzegają obie religie jako zagrożenie. Chrześcijanie mają trudności z rejestracją miejsc kultu, a kilka kościołów zostało siłą zamkniętych. Zamachy bombowe w Niedzielę Wielkanocną w 2019 r. rozpały antymuzułmańskie nastroje wśród buddyjskich ekstremistów, co dodatkowo podsycało nienawiść do muzułmanów, zwłaszcza w mediach społecznościowych. Spowodowało to wzrost dyskryminacji wobec muzułmanów, w tym ataków odwetowych na domy, firmy i meczety (zob. raport krajowy Sri Lanki).

W Mjanmie, podobnie jak na Sri Lance, większość praktykuje buddyzm Theravada, a wierzenia buddyjskie są

głęboko powiązane z kulturą narodową. Mnisi buddyjscy są nadal szanowani jako symbole nacjonalistyczne za ich sprzeciw wobec kolonializmu, a religia buddyjska jest rozumiana jako niezbędny składnik birmańskiej tożsamości etnicznej i birmańskiej tożsamości narodowej⁹². Wpływ birmańskiej medytacji Vipassana, nauczanej głównie osobom świeckim, rozszerzył się i wpłynął na praktykę buddyzmu na całym świecie⁹³.

Niezależnie od pokojowego wyrazu buddyzmu, a także historycznie pozytywnych relacji międzyreligijnych między grupami wyznaniowymi, ostatnio warunki dla chrześcijańskich i muzułmańskich wspólnot religijnych w Mjanmie uległy dramatycznemu pogorszeniu. Wojsko, powiązane ze skrajnie nacjonalistycznym birmańskim buddyjskim programem⁹⁴, nietolerancyjnym wobec niebirmańskich grup etnicznych i niebuddyjskich grup religijnych, rozprawiło się z mniejszościowymi wspólnotami wyznaniowymi, z których najbardziej rażącym przykładem jest ludobójstwo muzułmanów Rohingya (zob. raport krajowy Mjanmy).

Chiny są miejscem zamieszkania największej na świecie populacji buddystów. Chiński buddyzm jest połączeniem buddyzmu Mahajany i taoizmu, rodzimej religii chińskiej. Chińscy buddyści, którzy przedstawiają Buddę jako „grubego i śmiejącego się”⁹⁵, wierzą, że Budda był bogiem, a nie tylko nauczycielem, i oddają hołd swoim przodkom⁹⁶.

Jednak sytuacja społeczno-polityczna wszystkich religii obecnych w Chinach ulega szybkim zmianom.

Polityka „sinizacji” Komunistycznej Partii Chin (KPCh), czyli „adaptacji religii do chińskiego społeczeństwa socjalistycznego”, często odnosi się do „indygenizacji wiary religijnej, praktyk i rytuałów w chińskiej kulturze i społeczeństwie”⁹⁷. W przypadku buddystów trwające dziesięciolecie represje wobec buddyzmu tybetańskiego są najbardziej widocznym przykładem tej polityki. Ostatnio jednak wszystkie chińskie instytucje buddyjskie znajdują się pod presją rządu, by zaakceptować ideologię KPCh dyktującą wierzenia i praktyki religijne⁹⁸.

Obecnie w zachodnich liberalnych demokracjach istnieją różne interpretacje buddyzmu dostosowane do duchowych potrzeb współczesnego stylu życia. Niektórzy buddyści ani nie potwierdzają, ani nie zaprzeczają istnieniu Boga⁹⁹, teoretyzując, że sposób życia jest zbiorem przekonanych filozoficznych opartych na racjonalnym rozumieniu. Inni postrzegają buddyzm jako obejmujący inne religie i otwarty na niezliczone interpretacje oparte na osobistych przekonaniach. Jeszcze inni odrzucają koncepcję Boga jako wywodzącą się ze strachu lub uważają, że koncepcja Boga jest ograniczająca, a koncepcja Nirwany jest podobna do Boga w religiach teistycznych¹⁰⁰. Jeśli chodzi o perspektywę Czciogodnego S. Dhammika z Buddha Dharma Association, stwierdza on: „Nie wierzymy w boga, ponieważ wierzymy w ludzkość. Wierzymy, że każda istota ludzka jest cenna i ważna, że wszyscy mają potencjał, by rozwinąć się w Buddę – udoskonaloną istotę ludzką”¹⁰¹.

W Mjanmie zwyczajem jest, że każdy młody chłopak wstępuje do buddyjskiego klasztoru jako nowicjusz na co najmniej tydzień, choć niektórzy pozostają tam przez lata. Gdy nowicjusze osiągną dorosłość (wiek 20-21 lat), mogą swobodnie decydować, czy chcą zostać w pełni wyświęconymi mnichami.

ANALIZA REGIONALNA

Azja Południowo-Wschodnia

Region Azji Południowo-Wschodniej składa się z Półwyspu Malajskiego, Archipelagu Malajskiego, Australii, Nowej Zelandii i licznych małych krajów wyspiarskich regionu Indo-Pacyfiku. Prześladowania na tle religijnym, głównie w formie wojującego islamu, nadal trwają i są głównym czynnikiem napędzającym konflikty i niestabilność w regionie.

Kraje w Azji Południowo-Wschodniej, w których jest najwięcej represji na tle religijnym, to Malediwy i Malezja, głównie z powodu ekstremistycznej ideologii islamskiej. Chociaż konstytucja **Malezji** chroni wolność religijną, prawa mniejszości religijnych są ograniczone przez konstytucyjne i prawne przywileje przyznane sunnickiemu islamowi. Etniczni Malajowie, którzy stanowią prawie 70 procent populacji, mają zakaz nawracania się, podczas gdy nie-Malajowie (głównie pochodzenia chińskiego i indyjskiego) mają swobodę nawracania się. Utrzymuje się znaczna nietolerancja religijna wobec mniejszościowych grup wyznaniowych, a chrześcijanie nadal doświadczają prześladowań, ostatnio z powodu pojawienia się w Internecie popularnej książki przeciwko chrześcijanom zatytułowanej *Pendedahan Agenda Kristian* (Demaskowanie chrześcijańskiej agendy). W stanie Sabah pojawiły się doniesienia, że urzędnicy rządowi zmienili tożsamość religijną chrześcijan na islam, a w Sarawak, w dużej mierze chrześcijańskim stanie, odnotowano dyskryminację mniejszych grup chrześcijańskich, które mają trudności z ubieganiem się o dotacje i uzyskaniem uznania rządu. Pozytywnym akcentem jest jednak to, że w 2021 r. sąd najwyższy w Malezji uchylił wyrok za-

kazujący używania słowa „Allah” przez niemuzułmanów, uznając go za niezgodny z konstytucją. Uchodźcy Rohingya nadal doświadczali prześladowań i wrogości z powodu ksenofobii, zwłaszcza podczas pandemii COVID-19, kiedy odmówiono im podstawowych usług socjalnych.

Mały naród **Malediwów**, znany głównie jako międzynarodowy cel turystyczny, uznaje islam sunnicki za oficjalną religię. Tak więc malediwskie twierdzenie, że 100 procent populacji to muzułmanie, jest poparte jedynie faktem, że tylko wyznawcy islamu sunnickiego mogą zostać obywatelami. Imigranci niemuzułmańscy, którzy stanowią 25% populacji, nie mają możliwości uzyskania obywatelstwa. Malediwy nadal są znanym terenem rekrutacji dla terrorystów, a akty nienawiści i przemocy nasiliły się w ostatnich latach wraz z wielokrotnymi próbami zamachów na kluczowych przywódców politycznych i próbami ataków na szkoły podstawowe. Incydent, który trafił na międzynarodowe nagłówki gazet, miał miejsce w czerwcu 2022 r., kiedy obchody Międzynarodowego Dnia Jogi ONZ zostały przerwane przez islamskich fundamentalistów, którzy weszli na stadion z flagami i transparentami potępiającymi praktykę jogi i krzycząc „Bóg jest wielki” po arabsku.

Indonezja, największy kraj muzułmański na świecie, staje się coraz mniej gościnną dla mniejszości religijnych. Umieszczona ostatnio na specjalnej liście obserwacyjnej amerykańskiej Komisji ds. Międzynarodowej Wolności Religijnej, obywatele są coraz częściej

skazywani na mocy prawa o bluźnierstwie, przy czym chrześcijanie wydają się otrzymywać surowsze wyroki niż muzułmanie. Pozytywne jest to, że rząd poczynił pewne kroki w celu obrony praw mniejszości religijnych. W grudniu 2022 r. prezydent Jokowi był pierwszym prezydentem, który wziął udział w nabożeństwie chrześcijańskim w Boże Narodzenie, a w styczniu 2023 r. prezydent bronił mniejszości religijnych i stwierdził, że mają one takie same prawa w zakresie wolności wyznania i kultu.

Na zamieszkanym w większości przez katolików **Filipinach** bojownicy z grupy Abu Sayyaf nadal dopuszczali się aktów islamskiego ekstremizmu. W 2022 r. grupa bojowników była odpowiedzialna za podłożenie bomb domowej roboty na terenie dwóch kościołów katolickich w mieście Jolo.

W małym kraju **Brunei**, pomimo pełnego wdrożenia prawa szariatu w 2019 r., pojawiły się pozytywne doniesienia, że imamowie tego kraju głosili, że osiągnięcia kobiet powinny być celebrowane i zachęcali je do pracy poza domem.

W wielu krajach Azji Południowo-Wschodniej nadal panuje wolność i pokój. Należą do nich duże narody wyspiarskie Australii i Nowej Zelandii; w większości chrześcijańskie narody Papui-Nowej Gwinei i Timoru

Wschodniego; oraz mikropaństwa Pacyfiku: Vanuatu, Samoa, Kiribati, Tonga, Mikronezja, Wyspy Marshalla, Palau, Tuvalu, Nauru, Wyspy Fidżi i Wyspy Salomona. Jednocześnie, w krajach tych pojawiały się problemy na tle wolności religijnej i utrzymuje się dyskryminacja mniejszości muzułmańskich, zwłaszcza przy próbie rejestracji małżeństw i urodzeń. Mniejsze kraje Pacyfiku są również coraz bardziej uwikłane w geostrategiczne przeciąganie liny między Chinami a Stanami Zjednoczonymi/Australią z uwagi na swoje położenie. Australia nadal przenosi niektóre osoby ubiegające się o azyl do ośrodka detencyjnego na Nauru. Zostało to potępione przez organizacje praw człowieka, a także przez katolickich biskupów z Papui Nowej Gwinei i Wysp Salomona, uznając to za naruszenie praw człowieka.

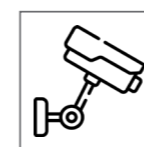
Mniejszości religijne coraz bardziej stłamszone przez

Ataki terrorystyczne

Manipulację wyborczą

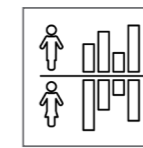
Masową inwigilację

Ataki na ich dziedzictwo kulturowe

Przepisy antykonwersyjne

Manipulację rejestracją ludności

Ograniczenia finansowe

Podręczniki szkolne a przyszłość wolności religijnej

Dr Eva Saenz-Diez

W lutym 2021 r. prezydent Egiptu Abdel Fattah al-Sisi wywołał kontrowersje, nakazując urzędnikom odpowiedzialnym za edukację usunięcie wersetów Koranu ze wszystkich podręczników szkolnych, z wyjątkiem podręczników do religii islamskiej¹⁰². Do tej pory fragmenty świętej księgi i wypowiedzi proroka Mahometa były umieszczone w podręcznikach szkolnych wszystkich przedmiotów. Krytycy tej islamskiej polityki edukacyjnej od dawna wskazywali na dyskryminację uczniów niemuzułmańskich – a nawet uczniów wywodzących się z tradycji innych niż sunnicka – zobowiązanych do studiowania i recytowania islamskich wersetów, nawet jeśli naruszało to ich własne przekonania religijne, co było sprzeczne z egipską konstytucją. Zamiast promować ideę równości w ramach obywatelstwa, teksty te przedstawiały islam jako „jedyne źródło pozytywnych cnót i wartości”¹⁰³, a w domyśle, że inne religie nie podzielają tych samych cnót. Nie-muzułmanie i nie-sunnicy muzulmanie byli więc de facto wykluczeni z historycznych przykładów pobożności i honorowego zachowania.

W przeciwieństwie do tego trendu, Pakistan kontynuuje politykę obowiązkowej edukacji islamskiej. W sierpniu 2021 r. rząd ówczesnego premiera Imrana Khana wprowadził jednolity krajowy program nauczania (Single National Curriculum, SNC) dla szkół podstawowych. Cechą ujednoczonej edukacji jest islamocentryczny program nauczania, graniczący z przymusowym nauczaniem religii¹⁰⁴. SNC spotkał się z ostrą krytyką ze strony ekspertów edukacyjnych i obrońców praw człowieka za brak inkluzywności, słabą pedagogikę i nadmierny nacisk na islamskie treści religijne¹⁰⁵, prowokując dyskryminację i negatywne nastawienie do członków mniejszości religijnych już od szkoły podstawowej. W książce *Quality Education vs. Fanatic Literacy* (Wysokiej jakości edukacja a fanatyczna umiejętność pisania i czytania), redaktor Peter Jacob stwierdza, że w Pakistanie „szerząca się nietolerancja religijna i sekty są jedynym możliwym do wyobrażenia wynikiem polityki edukacyjnej prowadzonej

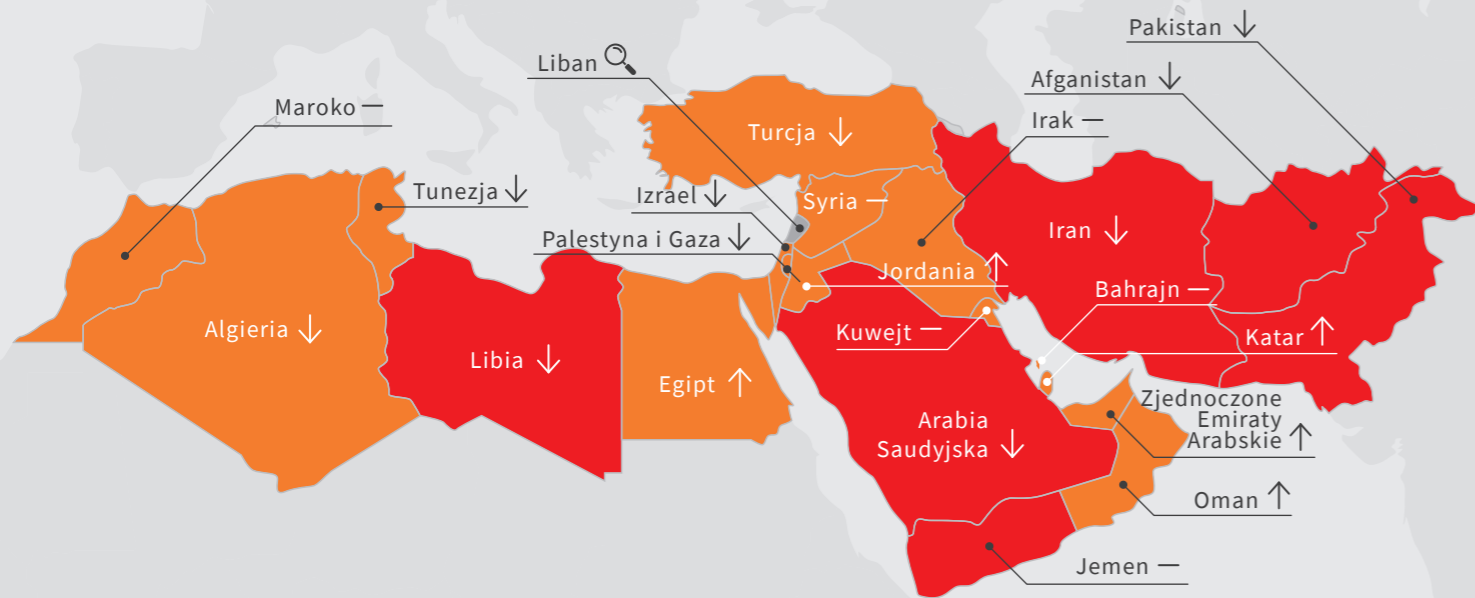
w przeszłości i obecnie”. Dodaje również, że wykluczenie i poniżanie niektórych grup zachęca do powszechnych nadużyć¹⁰⁶, mnożąc przypadki takich zachowań, podkreślając nierówności¹⁰⁷, a czasem nawet wywołując przemoc¹⁰⁸.

Muzułmanie stanowią najszybciej rozwijającą się społeczność religijną w Indiach. Ich populacja jest obecnie podobna do populacji Pakistanu, a demografowie obliczają, że indyjska społeczność muzulmańska wyprzedzi pakistańską, stając się drugą co do wielkości na świecie (zaraz za Indonezją)¹⁰⁹. Nacjonalizm hinduski stał się ostatnio głównym tematem w indyjskiej polityce, a zmiana ta jest również zauważalna w podręcznikach¹¹⁰.

W czerwcu 2022 r. rząd Bharatiya Janata Party (BJP) usunął ważne fragmenty z podręczników do nauk społecznych i historii. Przykładem rewizjonizmu było usunięcie z podręczników historii klasy 12 informacji o wpływach rządzących Mogołów, średniowiecznej dynastii muzulmańskiej. Znany indyjski profesor S Irfan Habib¹¹¹ zauważył, że „różnorodność ras, religii i kultur, które istniały tu na przestrzeni wieków i zostały zanurzone i zasymilowane w indyjskiej tożsamości” jest „faktem historycznym”¹¹². „Jednak ideolodzy hindutwy już zadeklarowali, kto jest Hindusem, a kto nie, i to ich wersja historii będzie nauczana”. W rezultacie „nadchodzące pokolenia będą dorastać zupełnie nieświadome tych «innych» w swoich podręcznikach”¹¹³.

Zmiany w podręcznikach i szerzej w programach nauczania miały również miejsce w Arabii Saudyjskiej. Królestwo niedawno usunęło ze swoich podręczników szkolnych wzmianki o hadisach nawołujących do wrogości wobec niewiernych¹¹⁴, odniesienia do dżihadu¹¹⁵, i śmierć jako karę za apostazję¹¹⁶. Jordania i Maroko również niedawno przeprowadziły reformy programów nauczania, ale analitycy twierdzą, że mają charakter czysto kosmetyczny.

Według UNICEF, w północno-wschodnich i północno-zachodnich stanach Nigerii około 30% muzulmańskich dzieci otrzymuje edukację koraniczną, która nie obejmuje podstawowych umiejętności, takich jak umiejętność czytania, pisania i liczenia.

ANALIZA REGIONALNA

Bliski Wschód i Afryka Północna

Pomimo pewnych pozytywnych zmian w regionie w porównaniu z poprzednim okresem objętym przeglądem, nadal nie ma ani jednego kraju z większością muzułmańską, który zapewniałby pełną wolność wyznania. Wpływ restrykcji związanych z pandemią i utrzymująca się niestabilność polityczna w niektórych większych krajach poważnie ograniczyły prawa człowieka. W większości krajów, w których islam jest religią urzędową, wolność wyznania jest ograniczona do różnych stopni wolności kultu. W ciągu dwóch lat można zidentyfikować kilka głównych trendów, które oczywiście nie mają zastosowania do wszystkich krajów.

Gesty rządów wobec mniejszości religijnych

Podczas gdy nigdzie w tym regionie nie można doświadczyć pełnej wolności religijnej, niektóre państwa większości muzułmańskiej są bardziej skłonne uznać, że pluralizm religijny jest nadal niezbędną częścią mozaiki społecznej. Na przykład rząd Iraku wykonał ważne gesty w kierunku swoich chrześcijańskich i jazydzkich obywateli. W grudniu 2020 r. iracki parlament jednogłośnie uznał Boże Narodzenie za narodowe święto państwowe; w 2021 r. uchwalił ustawę o ocalałych Jazydach, uznaną za ważny krok w kierunku przezwyciężenia niesprawiedliwości wyrządzonej mniejszościom przez ISIS; a w marcu 2021 r. papież Franciszek, pierwszy papież, który kiedykolwiek odwiedził Irak, został powitany przez głowy państw i wziął udział w międzyreligijnych wydarzeniach, w tym w spotkaniu

z przywódcą szytów Wielkim Ajatollahem Sayyidem Ali Al-Husayni Al-Sistanim¹¹⁷. W tym samym miesiącu premier Iraku, Mustafa Al Kadhimi, ogłosił, że 6 marca będzie w Iraku „Narodowym Dniem Tolerancji i Współistnienia”¹¹⁸.

W Pakistanie, mimo że premier Imran Khan obiecał Nowy Pakistan (Naya Pakistan), w którym „prawa obywatelskie, społeczne i religijne mniejszości”¹²¹ miały być zagwarantowane, społeczności religijne nadal były bardzo dyskryminowane. Przykłady dyskryminacji cywilnej są liczne, w tym publiczne ogłoszenia o pracę dla pracowników sanitarnych, zamiataczy ulic i czyścicieli kanalizacji „zarezerwowane dla niemuzułmanów”¹²² oraz inicjatywy ochrony przeciwpowodziowej omijające społeczności chrześcijańskie i hinduskie¹²³.

Prześladowania systemowe również pozostają poważną kwestią, a ich liczba wzrosła w ciągu dwóch lat: chrześcijańskie i hinduskie dziewczęta uprowadzane i zniewalane seksualnie pod pretekstem konwersji na islam i małżeństwa z porywaczem; ustawy o bluźnierstwie naruszające prawa hinduistów, chrześcijan i muzułmanów (większość szyicka jest więziona) z tłumami dopuszczającymi się pozasądowych ataków; oraz coraz bardziej islamocentryczna edukacja, a niedawno wprowadzony jednolity krajowy program nauczania jeszcze bardziej pogarsza sytuację, przyczyniając się do dyskryminacji i negatywnego nastawienia do członków mniejszości religijnych.

Islamski terroryzm znów rośnie w siłę

Podczas gdy terroryzm islamski w regionie osiągnął szczyt przed okresem objętym przeglądem, a Daesh (tzw. Państwo Islamskie) było mniej lub bardziej uśpione po jego klęsce jako podmiotu posiadającego ziemię, grupa dżihadystów ponownie coraz częściej przypisuje sobie odpowiedzialność za obecne ataki terrorystyczne w Iraku i Syrii. Na przykład od 2020 r. islamscy radykałowie zintensyfikowali ataki na tereny opanowane przez większość szyicką w **Iraku**. Jednak grupa ta nadal nie przypomina tej działającej po 2014 r., jeśli chodzi o jej możliwości i atrakcyjność. Okrucieństwa popełnione przez Daesh zraziły wielu, którzy wcześniej sympatyzowali z grupą, uważając ją za orędownika praw sunnitów w Iraku i Syrii. Poza Daesh, kilka zbrojnych grup islamistycznych nadal terroryzowało ludzi wyznających inne religie niż muzułmańska, w tym w północno-zachodniej **Syrii**, gdzie różne frakcje islamistyczne, takie jak Hayat Tahrir al Sham, kontrolują region Idlib.

Wraz z przejściem władzy w Afganistanie przez talibów w sierpniu 2021 r. ugrupowania terrorystyczne wznowiły swoją działalność w **Pakistanie**. Państwo Islamskie w Prowincji Chorasana (IS-KP) dopuściło się licznych okrucieństw wobec chrześcijan, hinduistów, ahmadyjczyków i szyitów, w tym ataku na szyicki meczet w Peszawarze w marcu 2022 r., w którym zginęło ponad 60 osób¹²⁴.

Trendy sekularyzacyjne

Kilka badań przeprowadzonych w ciągu dwóch lat ujawniło, że tendencje sekularyzacyjne nasilają się w całym regionie. Już w 2019 r. Arabski Barometr wskazał, że ogólnie praktykowanie wiary zmniejszyło się, a ponadto coraz większa liczba arabskich muzułmanów straciła wiarę w partie islamistyczne i ich przywódców¹²⁵.

Iran, choć nie jest krajem arabskim, nie stanowi wyjątku od tej tendencji. Ankieta przeprowadzona w 2020 r. wykazała, że nie mniej niż 47 procent respondentów zgłosiło „odejście od religii i przejście na bycie osobą niereligijną”¹²⁶. Ankieta wykazała również, że w wyraźnym kontraście do oficjalnych danych ze spisów ludności, tylko 32 procent Irańczyków identyfikowało się jako muzułmanie szyicki. To, że demograficzne podstawy szyickiego reżimu ulegają erozji, stało się oczywiste późnym latem 2022 r., kiedy w całym kraju wybuchły protesty na niespotykaną dotąd skalę. Nastąpiło to po śmierci 22-letniej kobiety przetrzymywanej w areszcie policji religijnej za rzekome nienoszenie hidżabu zgodnie z obowiązującymi wymogami. Protestujący nie domagali się reformy obecnego ustroju politycznego tylko jego całkowitego obalenia. Irański reżim nie zdołał jeszcze ograniczyć demonstracji mimo użycia przemocy.

Napięcia w Ziemi Świętej osiągają niepokojący poziom

Napięcia w **Izraelu i Palestynie**, trwające od 2021 roku, po raz kolejny przerodziły się w błędne koło terroryzmu i walki z terroryzmem. Podczas gdy prawo Izraela do samoobrony przed islamistycznymi grupami terrorystycznymi, takimi jak Hamas, jest niekwestionowane, niektóre środki zaradcze zostały skrytykowane przez przywódców katolickich jako nieproporcjonalne¹²⁷. Ponadto spójność społeczna między ekstremistycznymi ortodoksyjnymi Żydami a świeckimi Żydami ulega dalszej dezintegracji.

W 2021 r. Izrael stanął w obliczu scenariuszy przypominających wojnę domową między Żydami a muzułmanami w niektórych swoich miastach. Wzgórze Świątynne/Haram al Sharif w Jerozolimie było centralnym punktem działań zbrojnych między Hamasem a innymi brutalnymi grupami islamskimi, które twierdziły, że chronią to miejsce przed rzekomymi żydowskimi próbami zmiany status quo. Również w tym samym roku stosunki z chrześcijanami uległy znacznemu pogorszeniu. W bezprecedensowy sposób przywódcy chrześcijańscy ostrzegli, że ekstremistyczne grupy żydowskie wypędzają chrześcijan z Ziemi Świętej¹²⁸. Ówczesny rząd Izraela odrzucił te oskarżenia.

Nowy rząd Izraela pod przywództwem Beniamina Netanjahu wprowadził radykalnych i antypluralistycznych żydowskich polityków do administracji odpowiedzialnej za żydowską tożsamość Izraela¹²⁹. Perspektywy złagodzenia napięć międzyreligijnych są zatem nikłe.

Te wewnętrzne napięcia obniżają wartość dyplomatycznych wysiłków na rzecz normalizacji stosunków między państwem żydowskim a muzułmańskimi krajami większościowymi w całym regionie, które rozpoczęły się wraz z tzw. Porozumieniami Abrahamowymi w 2020 roku. Na przykład w Zjednoczonych Emiratach Arabskich życie żydowskie kwitnie od czasu zawarcia porozumień¹³⁰. Ale za normalizacją na poziomie politycznym nie pójdzie zbliżenie społeczeństw, dopóki konflikt między Izraelczykami a Palestyńczykami zostanie nierozwiązany.

Pogarszające się społeczno-ekonomiczne warunki życia

Podczas gdy zbiór praw dotyczących wolności religijnej i ich faktyczne stosowanie są najważniejsze, przetrwanie mniejszości religijnych zależy również od społeczno-ekonomicznych warunków życia. Warunki te pogorszyły się lub nie wykazują oznak poprawy. Przykładem może być **Liban**. Według Banku Światowego Liban od prawie trzech lat pogrążony jest w bezprecedensowym kryzysie gospodarczym i finansowym, który został opisany jako jeden z najgorszych na świecie¹³¹. Liban, zamieszkiwany przez największą

populację chrześcijan, przez wieki był centrum kultury chrześcijańskiej w regionie i bardzo ważną bazą dla niezależnych mediów i środowisk akademickich. Obecne zawirowania gospodarcze i polityczne mają zatem negatywny wpływ nie tylko na sytuację chrześcijan w Libanie, ale także w całym regionie. Podobnie jak w Libanie, inflacja wplynęła na sąsiednią, rozdartą wojną Syrię, gdzie i tak już tragiczne warunki życia ludzi uległy dalszemu pogorszeniu z powodu rosnących cen podstawowych towarów i racjonowania¹³². I chociaż perspektywy w Iraku są lepsze ze względu na rosnące ceny ropy¹³³, chrześcijanie nadal opuszczają kraj w tempie 20 rodzin miesięcznie¹³⁴.

Wnioski

Być może dzięki wielokrotnym wizytom papieża Franciszka w regionie, sytuacja w zakresie wolności religijnej nie uległa pogorszeniu, jednak mimo pozytywnych zmian, nie ma zbyt wiele miejsca na optymizm. Region Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej pozostaje niestabilny, a postęp prawa w kierunku pełnej wolności religijnej jest minimalny, o ile w ogóle istnieje. W niektórych krajach, takich jak Pakistan po powrocie talibów do Afganistanu, sytuacja praw człowieka uległa pogorszeniu, a prześladowania mniejszości utrzymują się zarówno w Afganistanie, jak i Iranie.

STUDIUM PRZYPADKU

Liban: chrześcijański exodus

Przy popycie na nowe paszporty sięgającym 8000 wniosków dziennie¹³⁵, 29 kwietnia 2022 r. władze Libanu wstrzymały wydawanie paszportów¹³⁶. Niecały rok później, przy 10-krotnie wyższym niż w poprzednich latach zapotrzebowaniu, oficjalna platforma internetowa do wydawania lub przedłużania ważności paszportów również została zamknięta¹³⁷.

Wyjaśnienia władz dotyczące wyzwań związanych z nadążaniem za popytem maskowały jednak znacznie głębsze obawy – tempo, w jakim dobrze wykształceni i wysoko wykwalifikowani specjaliści opuszczali kraj¹³⁸. Co najmniej 77 000 Libańczyków wyjechało w 2021 r., z czego prawie trzy czwarte w wieku od 25 do 40 lat¹³⁹.

Liban znajduje się w fazie swobodnego spadku. W 2019 r. klasa średnia stanowiła 57% populacji¹⁴⁰, ale od tego czasu funt libański stracił ponad 97% swojej wartości¹⁴¹, ceny żywności wzrosły o 1700%¹⁴², a 90% populacji żyje w ubóstwie¹⁴³. Obywatele mają trudności z zakupem żywności, libańskim szpitalom kończą się leki, a nauczyciele masowo wyjeżdżają¹⁴⁴. Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa szacuje, że 2,26 miliona ludzi – 1,46 miliona Libańczyków i około 800 000 uchodźców – znajduje się w „kryzysie” wymagającym pilnej pomocy¹⁴⁵.

Powody są wielorakie, złożone i wzajemnie się uzupełniają. Bank Światowy i ONZ oskarżają libańskich przywódców politycznych i finansowych o nadużywanie swojej pozycji i doprowadzanie ludności kraju do ubóstwa¹⁴⁶; proirańska szyicka partia polityczna Hezbollah, jeden z najbardziej wpływowych podmiotów niepaństwowych w Libanie, zmienia politykę krajową i zagraniczną na swoją korzyść¹⁴⁷; a wskaźniki przestępczości wzrosły, a gangi mafijne dokonują napadów z bronią w rękę i morderstw, a złodzieje kradną wszystko, co wartościowe, od żelaznych ogrodzeń cmentarnych po broń¹⁴⁸.

Młodzi nie widzą przed sobą przyszłości. Badanie przeprowadzone w 2021 r. wykazało, że 75% młodzieży, głównie chrześcijan, chce wyjechać¹⁴⁹. Rdzenna społeczność obecna na tej ziemi od tysiąclecia, wśród której są profesjonaliści – lekarze, dziennikarze i prawnicy, tworzy tożsamość tego kraju, uczestnicząc w jego życiu politycznym i czyniąc go różnorodnym.

Perspektywy na przyszłość są mroczne. Chrześcijański exodus nie tylko poważnie wpłynie na stabilność, ale może zaważyć na zdolności kraju do przetrwania, wymazując ważny znak na Bliskim Wschodzie – demokratyczne społeczeństwo, w którym różne społeczności religijne współistnieją w pokoju.

Sztuka uliczna na ścianie obok katedry św. Jerzego w Bejrucie, Liban.

Mowa przymusu

Roger Kiska i Mark von Riedemann

Artykuł 18 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych¹⁵⁰ zapewnia prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania. Artykuł 19 zapewnia wolność wyrażania opinii. Oba artykuły określają granice tych praw: poszanowanie bezpieczeństwa publicznego, porządku, zdrowia lub moralności lub podstawowych praw i wolności innych osób. Kluczem w polityce jest równowaga między prawem a ograniczeniem.

W ostatnich dziesięcioleciach kultury zachodnie były świadkami rosnącej fali nowych norm antropologicznych i koncepcji coraz częściej przywoływanych jako prawa człowieka oparte na wartościach tolerancji i równości. Wiele z tych nowych koncepcji dotyczących istoty ludzkiej nie tylko doprowadziło do nowych definicji tożsamości narodowej i polityki zagranicznej kilku krajów OBWE, ale w niektórych przypadkach wprowadzono przepisy, takie jak mowa nienawiści, w celu prawnego egzekwowania i ugruntowania tych koncepcji jako nowych praw.

Egzekwowanie tych praw ma poważne konsekwencje dla osób i społeczności, których przekonania re-

ligijne lub moralne są sprzeczne z nowymi normami; tradycyjne prawa do wolności myśli, sumienia i religii są marginalizowane, gdy wyrażanie przekonań religijnych jest kategoryzowane jako nienawistne, a zatem coś, co należy oczerniać lub karać.

Język jest kluczem - dyktowanie definicji nowych pojęć wyznacza ramy dyskusji. Jak napisał Lewis Carroll w słynnej powieści *Po Drugiej Stronie Lustra*: „Kiedy używam słowa”, Humpty Dumpty powiedział raczej pogardliwym tonem, „oznacza ono dokładnie to, co wybieram – ani więcej, ani mniej”. „Pytanie brzmi”, powiedziała Alicja, „czy można sprawić, by słowa oznaczały tak wiele różnych rzeczy”. „Pytanie brzmi”, powiedział Humpty Dumpty, „co ma być mistrzem – to wszystko”¹⁵¹.

Konsekwencją tego jest fakt, że w coraz bardziej ramowym dyskursie mowa i idee w przestrzeni publicznej stają się stopniowo „wymuszane” przez myślenie grupowe, kulturę unieważniania, a w najpoważniejszych okolicznościach, sankcje karne¹⁵². Ostatnie decyzje prawne testują te wody.

W Kanadzie, w czymś, co można by nazwać przykładem polityki tożsamości nakazanej przez państwo, Sąd Najwyższy Kolumbii Brytyjskiej wydał *Practice Direction 59*¹⁵³. Wydany 16 grudnia 2020 r., „radzi stronom i ich prawnikom, aby przedstawiając się w sądzie, podawali swoje «poprawne zaimki»”; uznając samoidentyfikowane zaimki płciowe za „poprawne”, dyrektywa w sposób dorozumiany wymusza przestrzeganie przekonań dotyczących tożsamości płciowej bez względu na sprzeciw religijny lub sumienia.¹⁵⁴

Na Malcie parlament nadal obraduje nad dwoma ustawami zatytułowanymi projekt ustawy 96/97, nazywanymi „ustawami równościowymi”. Zwolennicy twierdzą, że proponowane ustawy „zakazałyby dyskryminacji i promowały równość w szerokim zakresie działań”¹⁵⁵. Grupy religijne i obywatelskie krytykują jednak ustawodawstwo, sugerując, że niejasny charakter sformułowań może prowadzić do karania opinii wyrażanej przez jednostką z powodu molestowania tłumiącego wolność sumienia (zob. raport krajowy Malty)¹⁵⁶.

1 stycznia 2021 r. Izba Reprezentantów Stanów Zjednoczonych zaproponowała zmiany w tekście „Regulaminu Izby Reprezentantów w celu zmiany języka rodzajowego i zastąpienia go językiem neutralnym pod względem płci”¹⁵⁷. Izba zatwierdziła nowe zasady 4 stycznia. Punkt 3 ustęp c art. 8 poprzednio definiował „krewnego” jako „ojca, matkę, syna, córkę, brata, siostrę, wujka, ciotkę, [...]”, podczas gdy teraz artykuł definiuje „krewnego” jako „rodzica, dziecko, rodzeństwo, rodzeństwo rodzica ...”¹⁵⁸. W ogłoszeniu przewodnicząca Izby Reprezentantów Nancy Pelosi i przewodniczący Komisji Regulaminowej James P. McGovern

stwierdzili, że intencją było „uhonorowanie wszystkich tożsamości płciowych poprzez zmianę zaimków i relacji rodzinnych w regulaminie Izby, aby były neutralne pod względem płci”¹⁵⁹.

W listopadzie 2022 r. brytyjska Prokuratura Koronna stwierdziła, że Biblia zawiera odniesienia, „które po prostu nie są już odpowiednie we współczesnym społeczeństwie i które zostałyby uznane za obraźliwe, gdyby zostały wypowiedziane publicznie”¹⁶⁰. Oświadczenie to zostało później wycofane.

Konsekwencją dla osób wierzących bądź niewierzących, które nie zgadzają się z nowymi normami, jest autocenzura, a dziennikarze, politycy i profesorowie albo wahają się poruszać drażliwe tematy, albo hurtowo przyjmują zasady narzucone przez mowę przymusu. W przeciwnym razie, pozostanie wiernym zasadom wolności myśli, sumienia i przekonań religijnych oraz ich wyrażanie wiąże się z ryzykiem kary¹⁶¹. Rezultat jest zasadniczo nieliberalny.

Miarą zdrowia każdej demokracji jest to, jak traktuje ona wolność myśli, sumienia i religii. Prawo do dawania świadectwa słowami i czynami jest związane z samym istnieniem przekonań religijnych¹⁶². Prawo do życia zgodnie z własnym sumieniem jest znakiem rozpoznawczym każdego prawdziwie wolnego społeczeństwa. Kiedy narody narzucają siłą wartości kulturowe, marginalizując w ten sposób tych, którzy dają świadectwo sumienia i przekonań religijnych, stwarza się warunki do poważniejszych prześladowań.

Sztuka uliczna w Sydney, Australia

ANALIZA REGIONALNA

Kraje OBWE*

Roger Kiska

Kraje będące członkami Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) są często dzielone na te „na wschód od Wiednia” i te „na zachód od Wiednia”. Została ona również opisana jako organizacja rozciągająca się „od Vancouver do Władywostoku”, co oznacza nie tylko geograficzny zasięg uczestniczących państw, ale także szeroki zakres etniczny, religijny i polityczny.

OBWE składa się z 57 krajów, w tym USA, Kanady, Europy (UE, EOG, Wielkiej Brytanii, Szwajcarii), wszystkich krajów postsowieckiej Europy Wschodniej, Kaukazu i Azji Środkowej.

Podczas gdy członkostwo w OBWE wiąże się głównie z zaangażowaniem w promowanie i ochronę demokracji i praw człowieka, a każdy kraj ma pewną formę konstytucyjnej ochrony wolności religijnej, faktyczne stosowanie – i społeczne poszanowanie – tego prawa jest bardzo zróżnicowane. OBWE prowadzi jedną z najlepszych baz danych na temat zgłoszonych przestępstw z nienawiści na świecie.

Wojna w Ukrainie

W dniu 24 lutego 2022 r. Federacja Rosyjska dokonała inwazji na Ukrainę. W chwili pisania tego tekstu wojna nadal trwa. W dniu 16 marca 2022 r. Komitet Ministrów Rady Europy zagłosował za wydaleniem Federacji Ro-

syjskiej z tej międzyrządowej organizacji¹⁶³. W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, co oznacza, że nie podlega już orzecznictwu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka¹⁶⁴. Rada Europy poinformowała, że 2129 wyroków i decyzji nie zostało jeszcze w pełni wdrożonych przez Rosję i nadal oczekuje na rozpatrzenie przez Komitet Ministrów¹⁶⁵. Niemniej jednak Rosja pozostaje członkiem OBWE.

*Podziały regionalne są wynikiem nie tylko usytuowania geograficznego, ale także wspólnego podejścia do wolności religijnej i innych praw podstawowych.

Antymuzułmańskie przestępstwa z nienawiści

W okresie objętym przeglądem w wielu częściach regionu utrzymywały się nastroje antymuzułmańskie. Przestępstwa z nienawiści obejmowały brutalne ataki na osoby, groźby w mediach społecznościowych i ataki na budynki religijne. Ofiarami nękania, obraźliwych obelg i przemocy, często w miejscach publicznych, padały głównie muzułmańskie kobiety, ze względu na swój ubiór¹⁶⁶. Przykładem jest atak na muzułmańską kobietę w siódmym miesiącu ciąży na stacji niedaleko Florencji we Włoszech, dokonany przez mężczyznę, który zerwał z niej burkę i wypchnął ją z pociągu wraz z jej 11-letnim synem¹⁶⁷.

Antychrześcijańskie przestępstwa z nienawiści

Większość antychrześcijańskich przestępstw z nienawiści wyrażała się w atakach na przywódców religijnych i wiernych, lub w wandalizmie i profanacji miejsc kultu. Miały one miejsce w kilku tradycyjnie chrześcijańskich krajach europejskich, w tym we Francji, Hiszpanii i Austrii (zob. odnośne raporty krajowe). W sierpniu 2021 r. Francją wstrząsnęło zabójstwo 61-letniego katolickiego księdza Oliviera Maire’a w Saint-Laurent-sur-Sèvre¹⁶⁸. Struktury religijne we Francji były tak często celem ataków, że w lutym 2022 r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych obiecało zwiększenie środków na ochronę kościołów katolickich po serii ataków, w tym na katedrę Saint-Denis pod Paryżem (rozbite okna i drzwi), w Bondy i Romainville w regionie paryskim (kradzież i profanacja tabernakulum w obu), w Vitry-sur-Seine (profanacja i kradzież), w Poitiers (zniszczone posągi świętych) oraz w Paray-le-Monial (kradzież relikwii)¹⁶⁹. W Hiszpanii i Austrii przestępstwa z nienawiści obejmowały brutalne napaści na personel religijny i wiernych¹⁷⁰, obraźliwe graffiti na kościołach katolickich, prawosławnych i ewangelickich, profanację tabernakulów i akty wandalizmu, takie jak obcinanie głów katolickim posągom¹⁷¹ oraz spalenie kościoła¹⁷².

Antysemityzm

Wszechobecność antysemityzmu w regionie OBWE nadal budzi niepokój (zob. odnośne raporty krajowe). Liczba antysemickich przestępstw z nienawiści zgłoszonych w krajach OBWE wzrosła z 582 w 2019 r. do 1367 w 2021 r. Niemcy odnotowały gwałtowny wzrost antysemityzmu z 582 zgłoszonymi przestępstwami z nienawiści w 2019 r. i 1357 w 2021 r., co skłoniło rząd do stworzenia nowej krajowej strategii walki z tym problemem. Niemcy nie są jednak odosobnione: Austria odnotowała gwałtowny wzrost ataków antysemickich, we Francji gwałtownie wzrosła liczba ataków na osoby i mienie żydowskie, a w Skandynawii Nordycki Ruch Oporu nadal dopuszczał się poważnych aktów antysemityzmu.

Radykalizacja islamu w Azji Środkowej

Wzrost popularności ekstremistycznego islamu, nasilony po przejściu władzy w Afganistanie przez talibów, spowodował znaczny niepokój w regionie, a rządy zaostryły przepisy w obawie przed radykalizacją. W Uzbekistanie władze zwiększyły kontrolę nad ekspresją religijną – zobowiązały społeczności muzułmańskie i niemuzułmańskie do instalowania kamer monitorujących wewnątrz i na zewnątrz świątyń, mianowały duchownych rządowych do nadzorowania treści kazań muzułmańskich oraz wprowadziły obowiązek golenia przez policję brody podejrzanych o ekstremizm. W Tadżykistanie rząd wzmógł ściganie osób podejrzanych o członkostwo w zakazanych muzułmańskich grupach ekstremistycznych i wprowadził do kodeksu karnego nowy artykuł karzący za niezatwierdzoną edu-

kację religijną. Niezależnie od zobowiązania państwa do przeciwdziałania ekstremizmowi, międzynarodowi obserwatorzy wyrazili zaniepokojenie, że niejasno zdefiniowane sformułowania w nowych ustawach antyterrorystycznych mają wpływ na wolność wyznania (zob. odnośne raporty krajowe).

Stosunki etniczno-religijne

Na Bałkanach istnieje stała kwestia sporna między rywalizującymi grupami etnicznymi, gdzie pochodzenie etniczne jest często powiązane z religią. Na przykład w Bośni i Hercegowinie większość obywateli identyfikuje się z jedną z trzech głównych grup etnicznych kraju: katolickimi Chorwatami, prawosławnymi Serbami i muzułmańskimi Bośniakami. Komisja Europejska poinformowała, że w 2021 r. odnotowano 134 incydenty nienawiści na tle etnicznym i wydano osiem wyroków skazujących. W 2021 r. przyjęto również 70 zgłoszeń dotyczących mowy nienawiści, wydano 11 orzeczeń, w których wydano osiem wyroków skazujących¹⁷³. W tym samym roku Rada Prasy i Mediów Internetowych otrzymała 1073 skargi dotyczące mowy nienawiści w Internecie¹⁷⁴.

Na Cyprze przekonania etniczno-religijne są często utrwalane poprzez edukację religijną. W szkołach Greków cypryjskich edukacja religijna kładzie nacisk na grecką tradycję prawosławną i grecką tożsamość, podczas gdy w szkołach Turków cypryjskich nacisk kładzie się na tradycję sunnicką i tożsamość turecką¹⁷⁵.

Z kolei w Albanii, gdzie tożsamość religijna jest również w dużej mierze podzielona wzdłuż linii etnicznych, tolerancja religijna istniejąca między wspólnotą islamską a kościołami prawosławnym i katolickim pozostaje jednym z głównych filarów stabilności w społeczeństwie albańskim¹⁷⁶.

Mowa nienawiści i mowa przymusu

Jednym z rosnących obszarów napięcia, szczególnie widocznym w państwach członkowskich OBWE „na zachód od Wiednia”, jest skomplikowana interakcja między zwalczaniem mowy mającej na celu degradację, marginalizację lub narażanie na niebezpieczeństwo grup ludzi ze względu na ich cechy tożsamości, często określanej jako mowa nienawiści, a cenzurowaniem lub karaniem tego, co tradycyjnie byłoby postrzegane jako wolność słowa. Problem częściowo wynika ze stosunkowo niejasnej definicji mowy nienawiści.

Finlandia jest przykładem tego, jak trudne może być to wzajemne oddziaływanie. Fińskie władze zgłosiły OBWE 2567 incydentów nienawiści w latach 2020-2021¹⁷⁷, co jest niezwykle wysoką statystyką wśród państw OBWE dla kraju liczącego nieco ponad 5,5 miliona mieszkańców. Jednak niektóre z przypadków, które władze uznały za nienawistne, wzbudziły poważne wątpliwości czy zagrożona jest wolność manifesto-

wania poglądów religijnych w delikatnych kwestiach moralnych i kulturowych. Najlepszym przykładem jest ściganie fińskiej posłanki Päivi Räsänen za publiczne cytowanie Biblii¹⁷⁸.

Większe wyzwanie dla wolności religii i nauki pojawia się, gdy władze regulują mowę, aby zaspokoić powszechne nastroje. W Kanadzie pod koniec grudnia 2020 r. Sąd Najwyższy Kolumbii Brytyjskiej wydał Praktyczną Wskazówkę 59¹⁷⁹, w której „doradza stronom i ich prawnikom, aby przedstawiając się w sądzie, podawali swoje «poprawne zaimki»”. W praktyce może to oznaczać wymuszanie przekonania dotyczące tożsamości płciowej¹⁸⁰. W Wielkiej Brytanii odmowa przestrzegania nowych norm kulturowych dotyczących preferowanych zaimków stworzyła potencjalną przeszkodę w wykonywaniu zawodu. Dr David Mackereth został zwolniony z pracy jako rzeczoznawca ds. niepełnosprawności przez Departament Pracy i Emerytur za zasugerowanie podczas szkolenia, że nie może, ze względu na chrześcijańskie przekonania i sumienie, używać zaimków potwierdzających transpłciowość wobec potencjalnych użytkowników usług. Niedaw-

no przegrał swoją petycję w Trybunale Apelacyjnym ds. Zatrudnienia¹⁸¹. W innym przypadku, chrześcijańskiemu nauczycielowi w Anglii grozi dożywotni zakaz nauczania wydany przez jego organizację zawodową za niewłaściwe określenie ucznia pod względem płci podczas zadania klasowego¹⁸².

Aborcja

Kwestia aborcji stała się szczególnie kontrowersyjna w okresie objętym przeglądem. W Stanach Zjednoczonych, po wycieku decyzji w sprawie Dobbs przeciwko Jackson, wyroku, który obalił Roe przeciwko Wade, setki kościołów padły ofiarą ataków na ich mienie. W Szwecji dwie położne przegrały sprawę przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka po tym, jak odmówiono im zatrudnienia w charakterze położnych ze względu na ich sprzeciw sumienia wobec aborcji. W Wielkiej Brytanii nastąpił wzrost liczby przepisów dotyczących stref buforowych wokół klinik aborcyjnych, zakazujących pokojowych protestów, poradnictwa na chodniku lub cichej modlitwy.

STUDIUM PRZYPADKU

Finlandia: cenzura Pisma Świętego

W dniu 29 kwietnia 2020 r. Prokurator Generalny Finlandii wniósł oskarżenie o „mowę nienawiści” przeciwko posłance Päivi Räsänen i biskupowi Juhanie Pohjoli z diecezji Misji Ewangelicko-Luterańskiej Finlandii w ramach przestępstwa „agitacji etnicznej”, będącego częścią „zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości” w krajowym kodeksie karnym¹⁸³.

Głównymi przestępstwami były oparte na wierze wpis na Twitterze z 2019 r. (po decyzji przywódców Kościoła o sponsorowaniu wydarzenia LGBT), który odwoływał się do wersetów z Biblii, komentarze do programu telewizyjnego z 2018 r. oraz broszura z 2004 r. przeznaczona dla członków jej Kościoła zatytułowana „Mężczyzną i kobietą stworzył ich”, przedstawiająca luterańskie nauczanie na temat seksualności¹⁸⁴. Oskarżenie przeciwko biskupowi Pohjoli dotyczyło jego decyzji o opublikowaniu broszury z 2004 roku. Prokurator Generalny argumentował, że wypowiedzi Räsänen „mogły wywołać nietolerancję, pogardę i nienawiść wobec homoseksualistów”¹⁸⁵.

W ciągu dwóch lat Räsänen wzięła udział w „łącznie trzynastu godzinach przesłuchań policyjnych na temat jej chrześcijańskich przekonań, w tym była często proszona przez policję o wyjaśnienie jej rozumienia Biblii”¹⁸⁶.

W kwietniu 2021 r. Prokurator Generalny Finlandii postawił Räsänen w stan oskarżenia pomimo zdecydowanych zaleceń policji, aby nie kontynuować ścigania, oraz faktu, że wypowiedzi Räsänen pozostały dostępne na Twitterze i fińskich krajowych platformach telewizyjnych, ponieważ nie naruszały one polityki żadnej z nich¹⁸⁷.

W dniu 30 marca 2022 r. sprawa przeciwko Päivi Räsänen i biskupowi Juhanie Pohjoli została jednogłośnie oddalona przez Sąd Okręgowy w Helsinkach. Sąd uznał, że „choć niektórzy mogą sprzeciwiać się wypowiedziom Räsänen, «musi istnieć nadrzędny powód społeczny, aby ingerować i ograniczać wolność słowa». Sąd orzekł, że nie było takiego uzasadnienia”¹⁸⁸.

Na początku kwietnia 2022 r. fińscy prokuratorzy odwołali się od wyroku z 30 marca. Pomimo tej drogi przez mękę, jaką posłanka Päivi Räsänen musiała przejść, oświadczyła: „Jestem gotowa bronić wolności słowa i religii w sądach wyższej instancji. Decyzja prokuratury o odwołaniu się od wyroku uniewinniającego może doprowadzić do tego, że sprawa trafi do Sądu Najwyższego, dając możliwość stworzenia precedensu chroniącego wolność słowa i religii dla wszystkich Finów”¹⁸⁹.

Posłanka Päivi Räsänen, lekarka i minister spraw wewnętrznych Finlandii (2011-2015), matka pięciorga dzieci i babcia dziesięciorga, została postawiona przed sądem oskarżona o „mowę nienawiści” za publiczne wyrażanie opinii na temat małżeństwa i ludzkiej seksualności w oparciu o zasady biblijne.

STUDIUM PRZYPADKU

Nikaragua: aresztowani, zbezczeszczeni i deportowani

O godzinie 3:00 rano 19 sierpnia 2022 r. policja krajowa wtargnęła do biur diecezji Matagalpa i aresztowała biskupa Rolando Álvareza wraz ze współpracownikami w kancelarii. Wkrótce potem biskup został umieszczony w areszcie domowym. Jego zatrzymanie stanowiło kulminację gwałtownego wzrostu wrogości rządu, która rozpoczęła się 4 sierpnia od zablokowania dostępu do kurii osobom uznanym za „agentów politycznych”.

W dniu 10 lutego 2023 r. sąd pozbawił biskupa Álvareza obywatelstwa i skazał go na 26 lat więzienia. Wyrok zapadł dzień po tym, jak biskup odmówił dołączenia do grupy ponad 200 więźniów politycznych, w tym kilku księży i seminarzystów oskarżonych o „spisek”, którzy mieli być deportowani do Stanów Zjednoczonych. Sędzia ogłosił biskupa „zdrajcą ojczyzny” i uznał go winnym „spisku przeciwko integralności narodowej i rozpowszechniania fałszywych wiadomości za pośrednictwem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, ze szkodą dla państwa i społeczeństwa Nikaragui”¹⁹⁰.

Biskup Álvarez był głośnym krytykiem rządu prezydenta Daniela Ortegi, potępiając kryzys społeczny panujący w Nikaragui od 2018 roku¹⁹¹. Surowy wyrok skazujący biskupa stanowił eskalację konfliktu między rządem a Kościołem, po wydaleniu w marcu 2022 r. nuncjusza apostolskiego, arcybiskupa Waldemara Stanisława Sommertaga, oraz przymusowym wygnaniu zakonników i księży, w tym Misjonarek Miłości, zgromadzenia założonego przez świętą Matkę Teresę z Kalkuty¹⁹².

W raporcie z listopada 2022 r. „Nikaragua: Prześladowany Kościół?”, w okresie od kwietnia 2018 r. do października 2022 r. odnotowano 396 ataków na Kościół katolicki, w tym profanacje, kradzieże, groźby i mowę nienawiści¹⁹³. Zidentyfikowano akty represji wobec członków duchowieństwa, a także zakazy praktyk religijnych, przerywanie nabożeństw liturgicznych i zastraszanie wiernych przez policję rozmieszczoną wokół kościołów. Rząd znacjonalizował również uniwersytet katolicki i zamknął stację telewizyjną Konferencji Episkopatu oraz co najmniej osiem katolickich rozgłośni radiowych.

Biskup Rolando José Álvarez Lagos z diecezji Matagalpa pośród ruin budynku Caritas w Sebaco (2018) w Nikaragui, gdzie Kościół katolicki jest prześladowany przez rząd prezydenta Daniela Ortegi.

ANALIZA REGIONALNA

Ameryka Łacińska i Karaiby

Paulina Eyzaguirre

Raport o wolności religijnej w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach przedstawia wyniki badań przeprowadzonych w 33 krajach znajdujących się w czterech obszarach: Ameryce Północnej, Ameryce Środkowej, Karaibach i Ameryce Południowej. W jedenastu spośród tych krajów, położonych w Ameryce Południowej mieszka prawie 66 procent ludności kontynentu. Każdy obszar jest inny, zaś ustalenia raportu odzwierciedlają bardziej sytuację na kontynencie, niż w krajach wyspiarskich, zważywszy skalę odnotowanych zmian.

Przy podobnych i stosunkowo jednolitych tradycjach kulturowych i historycznych bazujących na chrześcijaństwie, religii większości nauczającej poszanowania wiary i innych religii, relacje między różnymi wyznaniemami w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach były w dużej mierze pokojowe.

Normalizacja przemocy wobec religii i jej przedstawicieli

Pomimo obecnego względnego pokoju, stosunek wobec wierzeń religijnych w pewnych kontekstach kulturowych, zwłaszcza w Ameryce Południowej, wyraźnie się zmienił w ostatnich latach; perspektywy wolności religijnej są pozytywne tylko w dwóch krajach, Ekwadorze i Urugwaju. PKWP, w swoich corocznych raportach o wolności religijnej na świecie z lat 2018 i 2020 odnotowało pewne tendencje, takie jak przypadki wandalizmu wobec kościołów, profanacji miejsc i obiektów sakralnych oraz ataki na osoby religijne. Niekoniecznie miało to związek z religią, być może wynikało ze zwykłej przestępczości lub było konsekwencją działań duchownych podejmowanych w celu ochrony swoich społeczności przed przemocą.

W raporcie z 2022 r. odnotowano jednak znaczny wzrost liczby incydentów ze strony osób lub grup o pewnych poglądach ideologicznych, które są nietolerancyjne wobec przekonań religijnych innych osób. Ataki skupiały się głównie na wiernych wspólnot religijnych (tj. katolickich i ewangelickich), głównie przez

grupy proaborcyjne i profeministyczne, a także grupy promujące ideologię gender. Tego rodzaju zajścia – w kilku przypadkach przestępstwa – w tym napaści na wyznawców religii, akty wandalizmu, profanacji lub obrazy uczuć religijnych odnotowano w Argentynie, Boliwii, Brazylii, Chile, Kolumbii, Kostaryce, Gwatemali, Haiti i Meksyku.

Postawa niektórych rządów, które zdawały się przytykać oko na organy sprawiedliwości tolerujące ataki na miejsca kultu i wiernych podczas publicznych protestów, czy to nie prowadząc dochodzeń, czy też nie ścigając sprawców przestępstw. W Chile prezydent utaskawił mężczyznę skazanego za podpalenie katedry w Puerto Montt podczas fali zamieszek społecznych w 2019 r., które wryły się w zbiorową pamięć tego kraju jako „estallido social” (wybuch społeczny)¹⁹⁴.

W omawianym okresie w siedmiu krajach: Boliwii, Haiti, Hondurasie, Meksyku, Paragwaju, Peru i Wenezueli zamordowano czternastu duchownych. W niektórych przypadkach ofiary poniosły śmierć próbując interweniować podczas bandyckich strzelanin, ale w innych wzrastająca przestępczość zorganizowana w obszarach wiejskich sprawiła, że księża, zakonnicy i zakonnice stali się jedynymi autorytatywnymi postaciami rzucającymi wyzwanie sieciom przemytniczym i ostatnią deską ratunku dla ludzi uciekających przed przestępcami.

Nieustannie pogarszająca się sytuacja społeczna, gospodarcza i polityczna

Rosnąca korupcja, przestępczość zorganizowana i wzrastająca przemoc w okresie poważnych kryzysów społecznych, ekonomicznych i politycznych przyczyniły się do zmiany sytuacji dotyczącej wolności religijnej. W istocie rzeczy jest to pierwszy raport o Ameryce Łacińskiej, w którym jeden z krajów tego regionu, Nikaragua, został zaliczony do kategorii prześladowania. Wynika to z nasilających się aktów agresji wobec Kościoła katolickiego przez rząd Ortegi, którego działania objęły m.in. wydalenie nuncjusza apostolskiego i delegalizację zgromadzeń zakonnych, zmuszanie księży do opuszczenia kraju, odbieranie organizacjom religijnym statusu prawnego, prześladowanie i nękanie księży, obleganie kościołów, arbitralne aresztowania przywódców religijnych i wiernych, zamknięcie kanału telewizji katolickiej, jawne wyrażanie gróźb wobec duchownych i ich znieważanie.

Na Kubie i w Wenezueli, gdzie sytuacja od dawna jest tragiczna, prawa człowieka są nadal łamane - dysydenci i duchowni są szykanowani, aresztowani, podlegają groźbom i są znieważeni w aktach odwetu za wspieranie ugrupowań opozycyjnych i wyrażanie poglądów niezgodnych z rządową doktryną. Kilka krajów tego regionu pogrążonych jest w kryzysie już od wielu lat i nie widać żadnego rozwiązania. Najbardziej skrajna jest sytuacja w Haiti, które to państwo według Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców (UNHCR) doświadcza „najgorszej sytuacji w zakresie praw człowieka i sytuacji humanitarnej od dziesięcioleci”¹⁹⁵.

Podczas gdy ludność Kuby i Wenezueli nadal cierpi z powodu poważnych niedoborów żywności i leków, inne kryzysy społeczno-polityczne i gospodarcze mają miejsce w Argentynie, Boliwii, Chile, Ekwadorze, Gwatemali i Peru. Krótko mówiąc, w prawie jednej trzeciej krajów regionu, zamieszkiwanej przez 30 procent ludności kontynentu dochodzi do protestów i rozruchów wynikających z kryzysu związanego z kosztami utrzymania, szalejącą inflacją, korupcją, brakiem praworządności, polityczną niestabilnością i sporami w sprawie reformy konstytucyjnej.

Powszechna przemoc związana z wojnami terytorialnymi, korupcją i rozbójniczymi wymuszeniami ze strony gangów, partyzantów, handlarzy narkotyków i przestępczości zorganizowanej jest zjawiskiem endemicznym w całym regionie, a najbardziej skrajnymi przykładami są Kolumbia, Haiti, Meksyk i Wenezuela. Zarówno akty ukierunkowane, jak i masowej przemocy wywołują poczucie braku bezpieczeństwa, a tym samym drastycznie naruszają prawa obywateli do wolności religijnej.

Istotnym problemem, który dodatkowo obniża perspektywy społeczno-gospodarczego rozwoju regionu jest też emigracja wynikająca z jego niestabilności,

ponieważ jest to przede wszystkim wykształcona młodzież szukająca lepszych możliwości w innych krajach Ameryki Łacińskiej i poza nią. Problem napływu imigrantów dotyczy w szczególności krajów graniczących z dotkniętymi kryzysem państwami Ameryki Środkowej oraz Meksyku, jako że graniczy ze Stanami Zjednoczonymi.

W wielu państwach Ameryki Łacińskiej, które nie są w stanie zapewnić odpowiednich usług socjalnych¹⁹⁶ dla pozostającej tam ubogiej ludności kościoły nadal odgrywają tę kluczową rolę. Dzieje się tak pomimo zagrożeń, na które narażają się pracownicy kościoła niosący pomoc humanitarną najbardziej potrzebującym na zubożałych i pełnych przemocy obszarach, zwłaszcza w Kolumbii, na Kubie, Haiti, w Hondurasie, Nikaragui, Panamie, Republice Dominikańskiej i Wenezueli.

Nowe kontrowersyjne ustawodawstwo

Ameryka Łacińska działa jak komora pogłósowa. Kiedy problem pojawia się w jednym kraju, niemal natychmiast odbija się echem wśród państw sąsiednich i roznosi się po całym kontynencie niczym efekt domina. Świadczy tym nie tylko rozprzestrzenianie się brutalnych ataków na wiernych i ich kościoły, ale także wprowadzanie nowych, kontrowersyjnych regulacji prawnych - oraz implikacje dotyczące sprzeciwu sumienia - między innymi w takich kwestiach, jak małżeństwa osób tej samej płci, aborcja, eutanazja i tożsamość płciowa. Na przykład w Kostaryce, Meksyku, Paragwaju i Peru planowane są zmiany w programach edukacji seksualnej uwzględniające nowe ideologie tożsamości płciowej. Stanowią one wyzwanie dla prawa rodziców do edukacji swoich dzieci, co jest bezpośrednim wyrazem wolności religijnej w dziedzinie szkolnictwa.

Ostatecznie ograniczenia nałożone po wybuchu pandemii COVID-19 zostały złagodzone w 2022 r. i w końcu zniesione. Miało to doniosłe znaczenie dla wiernych, którzy ponownie, począwszy od kwietnia tego roku, w rekordowej liczbie uczestniczyli w obchodach Wielkiego Tygodnia.

ZARYS OGÓLNY

Uroczystości religijne i powrót radości

Paulina Eyzaguirre

Po prawie dwóch latach przymusowej nieobecności spowodowanej obostrzeniami Covid, 12 grudnia 2021 r. na dorocznych obchodach Święta Matki Bożej z Guadalupe ponad 1,5 miliona Meksykanów zgromadziło się wokół bazyliki w stolicy Meksyku.¹⁹⁷ W związku z pandemią bazylika została zamknięta i po raz pierwszy od 500 lat nie była dostępna dla wiernych. Rok później, w grudniu 2022 r., rząd poinformował, że bazylika w ciągu jednego tygodnia przyjęła ponad 11 mln pielgrzymów.¹⁹⁸

Po złagodzeniu surowych nakazów związanych z Covid-19 wielkie rzesze wiernych w całej Ameryce Łacińskiej uczestniczyły w katolickich uroczystościach religijnych i pielgrzymkach do miejsc świętych, gromadząc się na wspólnych modlitwach by głosić swoją wiarę.

Religijność ludowa stanowiąca żywy przejaw wiary charakterystyczny dla tego regionu, jest z natury rzeczy publiczna; barwne procesje i festyny łączące obchody religijne z elementami lokalnej kultury i tradycji, wyrażane są z entuzjazmem i zapałem na ulicach, alejach i placach.

W argentyńskiej prowincji Catamarca rekordowe tłumy uczestniczyły w Pielgrzymce Ludu Bożego¹⁹⁹ jak również w Drodze Krzyżowej wewnątrz zakładu karnego z aktywnym udziałem więźniów²⁰⁰.

Podczas obchodów Wielkiego Tygodnia na centralnych placach największych miast i stolic tego kontynentu, takich jak Medellín w Kolumbii²⁰¹, oraz na Trynidadzie

i w Hondurasie²⁰² odbywały się przedstawienia i żywe inscenizacje pasyjne; w Paragwaju wznowiono tradycyjne odtwarzanie Drogi Matki Boskiej Bolesnej;²⁰³ we wsiach i miasteczkach Peru²⁰⁴, Kostaryki²⁰⁵, Ekwadoru²⁰⁶, i Wenezueli²⁰⁷ odbyły się przedstawienia pasyjne i procesje parafialne, oraz w Puebla w Meksyku, gdzie rozmieszczono ponad dwa tysiące policjantów w oczekiwaniu 150 000 wiernych na Wielki Tydzień²⁰⁸.

Wiele z tych uroczystości religijnych zostało wpisanych na listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego UNESCO. Na przykład w Gwatemali obchody Wielkanocy są wytworem kulturowej fuzji katolicyzmu i wierzeń przodków - Majów²⁰⁹, podobnie jak uroczystości ku czci Św. Rocha w boliwijskim mieście Tarija, obejmujące „64 aktywności, w tym Msze święte, procesje, konkursy, wycieczki, wyścigi i festiwale”²¹⁰, co tym samym ukazuje religijne i kulturowe dziedzictwo kraju.

W Chile pielgrzymka do sanktuarium Lo Vásquez na święto Niepokalanego Poczęcia 8 grudnia, jak też święto La Tirana ku czci Matki Bożej z Góry Karmel obchodzone w lipcu to dwa najpopularniejsze święta w kraju. Jednak trzeci rok z rzędu władze zakazały La Tirana z powodu pandemii²¹¹. Diecezja wezwała wiernych do pozostawania w domach, ale podobno tysiące ich przybyło do sanktuarium wbrew nakazowi²¹².

Odrodzenie się ludowych form świętowania wiary po dwóch latach restrykcji, w niektórych przypadkach wyrażanej z jeszcze większym zapałem, świadczy o ogromnym znaczeniu publicznego wyrażania uczuć religijnych w kulturze chrześcijańskiej. Kościół w Ameryce Łacińskiej w pewnym sensie przeżywa wiosnę wiary - wyjątkiem jest Nikaragua, której rząd we wrześniu 2022 roku zakazał publicznych procesji katolickich, a także obchodów rocznicy przetłumaczenia Biblii na język hiszpański, wydarzenia obchodzonego przez²¹³.

Biskup Giovanni Cefai z Prałatury Terytorialnej Santiago Apóstol de Huancané, błogosławiący wiernych w Sanktuarium Naszego Pana na wzgórzu Imarrucos w Taraco, Peru, 2022.

Ku pełniejszemu dialogowi katolicko-muzułmańskiemu

Dialog katolicko-muzułmański w omawianym okresie stał się bardziej wszechstronny. Odwiedzając Irak w marcu 2021 roku, papież Franciszek po raz nawiązał kontakt z arabskim krajem z większością szyicką. Chaldejski patriarcha Louis Raphael I Sako stwierdził, że spotkanie z przywódcą szyickich Irakijczyków, Wielkim Ajatollahem Alim Al-Sistanim, stanowiło „punkt zwrotny w stosunkach chrześcijańsko-muzułmańskich”²¹⁴. Według patriarchy, Al Sistani powiedział: „«Wy jesteście częścią nas, a my jesteśmy częścią was». W swojej wypowiedzi sugerował, że jesteśmy braćmi”²¹⁵.

Uprzednio, z wyjątkiem Azerbejdżanu, papież odwiedzał tylko kraje z większością sunnicką. Później w 2022 roku był także w Bahrajnie, który – choć rządzony przez dynastię sunnicką – jest krajem z większością szyicką. Papież kontynuował w ten sposób swoją politykę bezpośredniego dialogu z islamem, którą prowadził od początku swojego pontyfikatu. Punktem kulminacyjnym było spotkanie międzyreligijne w Abu Dabi w lutym 2019 r., podczas którego papież Franciszek podpisał z Wielkim Imamem Ahmedem el-Tayebem z sunnickiego Uniwersytetu al-Azhar w Kajrze „Dokument o ludzkim braterstwie na rzecz pokoju na świecie i koegzystencji”²¹⁵. W dokumencie podkreślono wolność wyznania²¹⁶.

Chociaż Ali as-Sistani nie był sygnatariuszem dokumentu uzgodnionego w Abu Dabi, wydał fatwę, czyli oficjalne orzeczenie dotyczące stosowania zasad islamu, zgodnie z którą chrześcijanie powinni mieć prawo do tego, aby „żyć jak wszyscy Irakijczycy, w bezpieczeństwie i pokoju oraz korzystać ze wszystkich konstytucyjnych uprawnień”. Dodał, że „władze religijne odgrywają [rolę] w ochronie ich i innych wyznawców, którzy również doświadczyli niesprawiedliwości i krzywd w wydarzeniach ostatnich lat”²¹⁷. Biorąc pod uwagę pozycję Ali as-Sistaniego jako jednej z najbardziej wpływowych postaci w szyizmie, ta wypowiedź ma duże znaczenie. Pewien szyicki analityk powiedział, że „iraccy chrześcijanie postrzegają wsparcie ze strony wielkiego ajatollaha Ali as-Sistaniego jako ważniejsze niż wsparcie ich własnych przywódców”²¹⁸. Dialog chrześcijańsko-szyicki będzie kontynuowany na konferencji zaplanowanej na marzec 2023 r.²¹⁹.

Wizyta papieża w Bahrajnie pogłębiła istniejące więzi z islamem sunnickim. Jednym z ważnych efektów było to, że międzyreligijne spotkanie z papieżem zbliżyło do siebie szyitów i sunnitów. Zwracając się bezpośrednio do obecnych szyickich uczonych, sunnicki wielki imam el-Tayeb zachęcał muzułmanów, by „unikali wszelkich rozmów o nienawiści, prowokacjach i eskomunicie”²²⁰. Miejmy nadzieję, że złagodzenie napięć między szyitami a sunnitami będzie też korzystne dla niemuzułmańskich wspólnot religijnych.

Chociaż namacalne prawne i praktyczne zmiany na rzecz wolności religijnej będą wymagały czasu, dialog papieża z islamem pomaga utorować drogę postępowi, tworząc atmosferę zaufania.

Przywódcy religijni na „Bahrajńskim Forum na rzecz Dialogu: Wschód i Zachód dla ludzkiego współistnienia” na placu Al-Fida w kompleksie pałacu królewskiego Sakhir w Awali, Bahrain, 4 listopada 2022 r.

TABELA KATEGORYZUJĄCA

Globalne trendy w zakresie wolności religijnej

Prześladowania, przestępstwa z nienawiści i przemoc motywowana religijnie.

Dyskryminacja, przestępstwa z nienawiści i przemoc motywowana religijnie.

↑ Poprawa od 2021 r.
↓ Pogorszenie od 2021 r.
— Brak zmian od 2021 r.

Kraj	Kategoria / Tendencja	Główny powód prześladowań / dyskryminacji
Afganistan	↓	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Bangladesz	↓	Autorytarne rządy
Burkina Faso	↓	Ekstremizm islamski
Kamerun	↓	Ekstremizm islamski
Czad	↓	Ekstremizm islamski
Chiny	↓	Autorytarne rządy
Komory	—	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Demokratyczna Republika Konga	↓	Ekstremizm islamski
Erytrea	↓	Autorytarne rządy
Indie	↓	Autorytarne rządy i nacjonalizm etniczno-religijny
Iran	↓	Autorytarne rządy
Korea Północna	↓	Autorytarne rządy
Libia	↓	Ekstremizm islamski
Malezja	—	Autorytarne rządy
Malediwy	↓	Autorytarne rządy
Mali	↓	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Mozambik	↓	Ekstremizm islamski
Mjanma	↓	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Nikaragua	↓	Autorytarne rządy
Niger	↓	Ekstremizm islamski
Nigeria	↓	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Pakistan	↓	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Arabia Saudyjska	↓	Autorytarne rządy
Somalia	—	Ekstremizm islamski
Sri Lanka	↓	Autorytarne rządy i nacjonalizm etniczno-religijny
Sudan	↓	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Turkmenistan	—	Autorytarne rządy
Jemen	—	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Algieria	↓	Autorytarne rządy
Azerbejdżan	↓	Autorytarne rządy
Bahrajn	—	Autorytarne rządy
Brunei	—	Autorytarne rządy
Kuba	↓	Autorytarne rządy
Dżibuti	—	Autorytarne rządy
Egipt	↑	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Etiopia	↑	Organizacje przestępcze
Haiti	↓	Ekstremizm islamski
Irak	—	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Izrael	↓	Etnoreligijny nacjonalizm
Jordania	↑	Autorytarne rządy
Kazachstan	—	Autorytarne rządy

Kraj	Kategoria / Tendencja	Główny powód prześladowań / dyskryminacji
Kuwejt	—	Autorytarne rządy
Kirgistan	—	Autorytarne rządy
Laos	—	Autorytarne rządy
Mauretania	—	Autorytarne rządy
Mauritius	↑	Ekstremizm islamski
Maroko	—	Autorytarne rządy
Nepal	↓	Autorytarne rządy
Oman	↑	Autorytarne rządy
Palestyna i Gaza	↓	Autorytarne rządy
Katar	↑	Autorytarne rządy
Singapur	—	Autorytarne rządy
Syria	—	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Tadżykistan	↓	Autorytarne rządy
Tajlandia	—	Autorytarne rządy i ekstremizm islamski
Tunezja	↓	Autorytarne rządy
Turcja	↓	Autorytarne rządy
Zjednoczone Emiraty Arabskie	↑	Autorytarne rządy
Uzbekistan	↓	Autorytarne rządy
Wenezuela	↓	Autorytarne rządy
Wietnam	↓	Autorytarne rządy

Kraje „pod obserwacją”: kraje, w których zaobserwowano nowe czynniki budzące obawy, mogące potencjalnie spowodować zasadnicze załamanie wolności religijnej. Są to m.in. środki prawne skierowane przeciwko aspektom wolności religijnej, rosnące przypadki przestępstw z nienawiści i sporadyczne przypadki przemocy motywowanej religijnie. (Mapa: zaznaczone szkiem powiększającym na mapach analiz regionalnych)

AFRYKA SUBSAHARYJSKA	AMERYKA ŁACIŃSKA I KARAIBY	BLISKI WSCHÓD I AFRYKA PÓŁNOCNA
Benin	Argentyna	Liban
Burundi	Chile	KRAJE OBWE
Eswatini	Meksyk	Białoruś
Ghana	AZJA KONTYNENTA I MORSKA	Rosja
Gwinea Bissau	Cambodia	Ukraina
Wybrzeże Kości Słoniowej	Bhutan	
Kenia	Indonesia	
Madagaskar	Philippines	
Rwanda		
Sudan Południowy		
Togo		
Uganda		

Wszystkie inne kraje są niesklasyfikowane

WYJAŚNIENIA:

Okres objęty przeglądem: od stycznia 2021 r. do grudnia 2022 r. (włącznie). Aby zapoznać się z raportami dotyczącymi poszczególnych krajów, odwiedź stronę <https://acninternational.org/religiousfreedomreport>. Oceniając skalę prześladowań grup religijnych, Komitet Redakcyjny i redaktorzy regionalni wzięli pod uwagę czynniki opisane w części „Metodologia i definicje”. PKWP przyznaje, że jakościowy charakter kategoryzacji oznacza, że taka analiza z konieczności zawiera element subiektywny.

Kraje naruszające Wolność Religijną

AMERYKA ŁACIŃSKA i Karaiby

strony: 44-45

Kuba ↓
Haiti ↓
Nikaragua ↓
Wenezuela ↓

Kraje OBWE

strony: 39-41

Uzbekistan ↓
Turkmenistan —
Azerbejdżan ↓
Turcja ↓
Izrael ↓
Syria —
Irak —
Kazachstan —
Kirgistan —
Tadżykistan ↓
Korea Północna ↓
Iran ↓
Afganistan ↓
Chiny ↓
Pakistan ↓
Bangladesz ↓
Wietnam ↓
Jordania ↑
Bahrajn —
Katar ↑
Nepal ↓
Indie ↓
Arabia Saudyjska ↓
Zjednoczone Emiraty Arabskie ↑
Oman ↑
Bahrain —
Kuwejt —
Egipt ↑
Libia ↓
Sudan ↓
Jemen —
Dżibuti —
Etiopia ↑
Somalia —
Mali ↓
Niger ↓
Czad ↓
Nigeria ↓
Erytrea ↓
Sri Lanka ↓
Tajlandia —
Laos —
Brunei —
Malezja —
Burkina Faso ↓
Kamerun ↓
Demokratyczna Republika Konga ↓
Somalia —
Jemen —
Dżibuti —
Etiopia ↑
Somalia —
Komory —
Mauritius ↑
Mozambik ↓

AFRYKA subsaaharyjska

strony: 19-22

BLISKI WSCHÓD i Afryka Północna

strony: 33-35

AZJA Kontynentalna

strony: 24-25

AZJA Południowo-Wschodnia

strony: 29-30

■	Prześladowania, przestępstwa z nienawiści i przemoc motywowana religijnie.
■	Dyskryminacja, przestępstwa z nienawiści i przemoc motywowana religijnie.
↑	Poprawa od 2021 r.
↓	Pogorszenie od 2021 r.
—	Brak zmian od 2021 r.

- <https://www.hindustantimes.com/india-news/uttarakhand-tables-bill-to-make-anticonversion-law-more-stringent-101669744981935.html>
80. https://www.constituteproject.org/constitution/Nepal_2015.pdf
81. 2021 Report on International Religious Freedom: Nepal, US Department of State <https://www.state.gov/reports/2021-report-on-international-religious-freedom/nepal/>
82. US State Dept., “North Korea”, 2021 Report on International Religious Freedom <https://www.state.gov/reports/2021-report-on-international-religious-freedom/north-korea/> [dostęp 15/07/22].
83. Marcus Holland, “Religious Persecution in North Korea”, Peterson Institute for International Economics, 30th September 2016 <https://www.piie.com/blogs/north-korea-witness-transformation/religious-persecution-north-korea> [dostęp 15/07/22].
84. “At least 132 religious buildings destroyed since Myanmar coup,” Radio Free Asia, 8th July 2022 - <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/religiousbuildings-07082022181759.html#:~:text=According%20to%20information%20compiled%20by,%2C%20Mindat%2C%20Kanpetlet%20and%20Matupi.> (dostęp 12 grudnia 2022).
85. Shonali Thangiah, “Study: New Buddhist Extremism and the Challenges to Ethno-Religious Coexistence in Sri Lanka,” Minor matters, 22nd August 2018, <https://www.minormatters.org/en/blog/study-new-buddhist-extremism-and-the-challenges-to-ethno-religious-coexistence-in-sri-lanka> (dostęp 31 stycznia 2021); Andreas Johannson, “Violent Buddhist extremists are targeting Muslims in Sri Lanka,” The Conversation, 26th April 2018, <https://theconversation.com/violent-buddhist-extremists-are-targeting-muslims-in-sri-lanka-92951> (dostęp 14 września 2022).
86. India will retain a Hindu majority but also will have the largest Muslim population of any country in the world, surpassing Indonesia. “The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050”, Pew Research Center, 2 April 2015; <https://www.pewresearch.org/religion/2015/04/02/religious-projections-2010-2050/>
87. “USCIRF Releases New Report on India’s State-Level Anti-Conversion Laws”, United States Commission for International Religious Freedom, 14th March 2023. <https://www.uscirf.gov/release-statements/uscirf-releases-new-report-indias-state-level-anti-conversion-laws> (dostęp 28 marca 2023).
88. “Buddhism,” Britannica, last updated 14th March 2023, <https://www.britannica.com/topic/Buddhism>, (dostęp 27 marca 2023).
89. “Buddhism,” Britannica, op. cit.
90. “The Buddhist schools: Theravada and Mahayana,” Buddhnet, 2008, <https://www.buddhanet.net/e-learning/buddhistworld/schools1.htm>, (dostęp 27 marca 2023).
91. Chara Scroope, “Sri Lankan Culture,” Cultural Atlas, 2016, <https://culturalatlas.sbs.com.au/sri-lankan-culture/sri-lankan-culture-religion>, (dostęp 27th March 2023).
92. “Buddhism in Myanmar,” Harvard Divinity School, <https://rpl.hds.harvard.edu/faq/buddhism-myanmar>, (dostęp 27 marca 2023).
93. “Buddhism in Myanmar,” op. cit.
94. “The Rise of Buddhist Ethnonationalism and Military Impunity in Myanmar”, By John Cosenza, 7 February 2020; <https://www.persecution.org/2020/02/07/rise-buddhist-ethnonationalism-military-impunity-myanmar/> (dostęp 28.2.2022)
95. Kelly Pang, “Buddhism in China – Ancient History to Beliefs Today,” China Highlights, 23rd August 2021, <https://www.china-highlights.com/travelguide/buddhism.htm>, (dostęp 27 marca 2023).
96. Kelly Pang, “Buddhism in China – Ancient History to Beliefs Today,” op. cit.
97. “‘Sinicization’: A New Ideological Robe for Religion in China”, by Tom Harvey, Oxford house Research LTD., 21 December 2020; <https://www.oxfordhousereseach.com/sinicization-a-new-ideological-robe-for-religion-in-china/>
98. “‘Sinicization’: A New Ideological Robe for Religion in China”, op. cit.
99. Lee Clarke, What does Buddhism say about the idea of God? Best answer: ‘it’s complicated.’ Are Buddhists theists, atheists or non-theists? Does it even matter?” Buddha Weekly, <https://buddhaweekly.com/what-does-buddhism-say-about-the-idea-of-god-best-answer-its-complicated-are-buddhists-theist-satheists-or-non-theists-does-it-even-matter/>, (dostęp 27 marca 2023).
100. Lee Clarke, What does Buddhism say about the idea of God?, op. cit.
101. “Buddhism and the God-idea,” Buddhnet, <https://www.buddhanet.net/e-learning/qanda03.htm>, (dostęp 27 marca 2023).
102. “Push to remove Quran from Egyptian textbooks faces backlash”, Al-Monitor, 22 February 2021; <https://www.al-monitor.com/originals/2021/02/egypt-limit-quran-texts-religion-courses-education-extremism.html> (dostęp 12 marca 2023)
103. “Assessing Religious Freedom in Egyptian Curriculum Reform”, United States Commission on International Religious Freedom, <https://www.uscirf.gov/sites/default/files/2022-08/2022%20Egypt%20Curriculum.pdf> (dostęp 26 grudnia 2022).
104. 2021 Report on International Religious Freedom: Pakistan, 2 June 2022; <https://www.state.gov/reports/2021-report-on-international-religious-freedom/pakistan/>
105. State of Human Rights in 2021, Human Rights Commission of Pakistan, Lahore, 2022, <https://hrpc-web.org/hrpcweb/wp-content/uploads/2020/09/2022-State-of-human-rights-in-2021.pdf> (accessed 13th November 2022).
106. Peter Jacob, “Introduction”, in Peter Jacob (ed.), Quality Education Vs Fanatic Literacy, Centre for Social Justice, Lahore, October 2020, str. 1, https://www.academia.edu/45499356/Quality_Education_Vs_Fanatic_Literacy (dostęp 27 grudnia 2022).
107. A. H. Nayyar, “Insensitivity of Pakistani School Education to Religious Diversity of the Nation”, Asia-Pacific Human Rights Information Center (HURIGHTS OSAKA), str. 75-89, <https://www.hurights.or.jp/archives/pdf/asia-s-ed/v07/10Pakistan.pdf> (dostęp 26 grudnia 2022 r.).
108. Zaheer Ali & Utsa Mukherjee, “‘We are not equal citizens in any respect’: citizenship education and the routinization of violence in the everyday lives of religious minority youth in Pakistan”, Diaspora, Indigenous, and Minority Education, vol. 16, n° 4, 2022, str. 246-258, <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/15595692.2022.2082405?needAccess=true&role=button> (dostęp 23 grudnia 2022 r.).
109. Stephanie Kramer, “Religious Composition of India”, Pew Research Center, 21st September 2021, <https://www.pewresearch.org/religion/2021/09/21/religious-composition-of-india/> (dostęp 22nd December 2022).
110. Andrea Malji, “The Rise of Hindu Nationalism and Its Regional and Global Ramifications”, The Association for Asian Studies, Volume 23:1, Spring 2018, <https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/the-rise-of-hindu-nationalism-and-its-regional-and-global-ramifications/> (dostęp 26th December 2022).
111. Professor S Irfan Habib author, lecturer and the former Abul Kalam Azad Chair at the National University for Educational Planning and Administration (NUEPA), New Delhi
112. “School Social Science Textbook Revisions in India Kick Up Controversy”, By Kavita Chowdhury, The Diplomat, 27 July 2022; <https://thediplomat.com/2022/07/school-social-science-textbook-revisions-in-india-kick-up-controversy/> (dostęp 12 March 2023)
113. “School Social Science Textbook Revisions in India Kick Up Controversy”, op. cit.
114. Eldad J. Pardo, “Review of Selected Saudi Textbooks 2020–21”, IMPACT-se, December 2020, str. 15, <https://www.impact-se.org/wp-content/uploads/Review-of-Selected-Saudi-Textbooks-2020-21.pdf> (dostęp 29 grudnia 2022).
115. “Jihad in the way of Allah is the climax of Islam [the peak of the hump of Islam]. Allah has mandated it to oppose anyone who lurks in the flanks of Muslims, which requires overall readiness and preparation for mobilization at any moment, if the ruler calls for it”. Tamže, str. 13.
116. “The Punishment of Apostasy in the World. The punishment of apostasy is death, as several texts in the Sunnah explain this verdict. If an apostate asks to repent and maybe return to his religion, the door of repentance will open to him. If he repents, Allah will forgive him for his sin and won’t deem his former deeds worthless. His Punishment in the Afterlife If the apostate dies, his punishment will be eternity in Hell and then his righteous deeds prior to his apostasy will be considered worthless, because the Almighty said: ‘And whoever of you reverts from his religion [to disbelief] and dies while he is a disbeliever— for those, their deeds have become worthless in this world and the Hereafter, and those are the companions of the Fire, they will abide therein eternally.’ (Quran, Al-Baqarah [The Cow] 27)”. Tamže, str. 16.
117. “Apostolic journey of his Holiness Pope Francis to Iraq,” Vatican.va, <https://www.vatican.va/content/francesco/en/travels/2021/outside/documents/papa-francesco-iraq-2021.html> (dostęp 3 września 2022).
118. “Iraq declares 6 March ‘National Day of Tolerance and Coexistence’”, Vatican News, 6th March 2021, <https://www.vatican-news.va/en/pope/news/2021-03/ayuso-joy-over-meeting-with-grand-ayatollah-al-sistani.html> (dostęp 3 września 2022).
119. Sami Hegazi, “Egypt adopted comprehensive approach to promote human rights and fundamental freedoms,” Daily News, 2nd March 2022, <https://dailynewsegypt.com/2022/03/02/775207/> (accessed 11th November 2022).
120. National Human Rights Strategy, Supreme Standing Committee for Human Rights, The Arab Republic of Egypt 2021-2026, pstr. 38-42, <https://sschr.gov.eg/media/gapb5bq4/national-human-rights-strategy.pdf> (dostęp 13 listopada 2022).
121. “The road to Naya Pakistan - PTI Manifesto 2018,” str. 22, Prime Ministers Office, <https://pmo.gov.pk/documents/manifesto-pti.pdf> (dostęp 19 listopada 2022).
122. “Appello di un politico cattolico: ‘No’ a norme e annunci di lavoro che discriminano e disonorano le minoranze religiose,” Agenzia Fides, 7th July 2021, http://www.fides.org/it/news/70461-ASIA_PA-KISTAN_Appello_di_un_politico_cattolico_No_a_norme_e_annunci_di_lavoro_che_discriminano_e_disonorano_le_minoranze_religios (dostęp 19 listopada 2022).
123. Z.A. Khan, “The displaced,” The News, 31st March 2021, <https://www.thenews.com.pk/tns/detail/807271-the-displaced> (dostęp 18 listopada 2022).
124. “Pakistan bombing kills dozens in Shi’a mosque in Peshawar,” BBC News, 4th March 2022, <https://www.bbc.com/news/world-asia-60617108> (dostęp 29 stycznia 2023).
125. “Arabs are losing faith in religious parties and leaders”, Arab Barometer, 5 December 2019, <https://www.arabbarometer.org/2019/12/arabs-are-losing-faith-in-religious-parties-and-leaders/> (dostęp 13 grudnia 2022).
126. Ammar Maleki, Poyan Tamimi Arab, “Iranians’ Attitudes Toward Religion: A 2020 Survey Report, Gamaan”, August 2020, <https://gamaan.org/wp-content/uploads/2020/09/GAMAAN-Iran-Religion-Survey-2020-English.pdf> (dostęp 13 grudnia 2022).
127. ASIA/HOLY LAND - Christian homes also bombed in Gaza. Bishop Marcuzzo: the Israeli reaction is not “proportionate”, Fides, 14th May 2021, http://www.fides.org/en/news/70118-ASIA_HOLY LAND_Christian_homes_also_bombes_in_Gaza_Bishop_Marcuzzo_the_Israeli_reaction_is_not_proportionate (dostęp 14 grudnia 2022).
128. Stuart Winer, Jerusalem church leaders: ‘Radical’ Israeli groups driving Christians from Holy Land, The Times of Israel, <https://www.timesofisrael.com/jerusalem-church-leaders-warn-radical-groups-driving-christians-from-holy-land/> (dostęp 13 grudnia 2022).
129. Carrie Keller-Lynn, Netanyahu puts extremist homophobic politician in charge of Israel’s Jewish identity, The Times of Israel, 27th November 2022, <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-puts-extremist-homophobic-politician-in-charge-of-israels-jewish-identity/> (dostęp 14 grudnia 2022).
130. Rabih Damaj, Jews thrive in UAE following Abraham Accords, Al Monitor, 1st October 2022, <https://www.al-monitor.com/originals/2022/09/jews-thrive-uae-following-abraham-accords> (dostęp 13 grudnia 2022).
131. Lebanon’s Economic Update — April 2022, The World Bank, <https://www.worldbank.org/en/country/lebanon/publication/economic-update-april-2022> (dostęp 14 grudnia 2022).
132. Syria’s Economic Update — April 2022, The World Bank, 14th April 2022, <https://www.worldbank.org/en/country/syria/publication/economic-update-april-2022> (dostęp 14 grudnia 2022).
133. The World Bank In Iraq, World Bank, 1st June 2022, <https://www.worldbank.org/en/country/iraq/overview> (dostęp 14 grudnia 2022).
134. ASIA/IRAQ - Around 20 families a month: Patriarch Sako laments the emigration of Iraqi Christians, Fides, 25th November 2022, <http://www.fides.org/en/news/73095> (dostęp 14 grudnia 2022).
135. Kareem Chehayeb, “Thousands stuck as Lebanese authorities suspend passport renewals”, Aljazeera, 29th April 2022: <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/29/thousands-stuck-lebanese-authorities-suspend-passport-renewals> (dostęp 18 lutego 2023).
136. Najia Houssari, “Lebanon halts passport renewals as fears of exodus grow”, Arab News, 29th April 2022: <https://www.arab-news.com/node/2073426/middle-east> (dostęp 18th February 2023).
137. “Online passport platform to be phased out ‘within a month’: General Security”, L’Orient Today, 27th January 2023: <https://lorienttoday.com/article/1326139/online-passport-platform-to-be-phased-out-within-a-month-general-security.html> (dostęp 18 lutego 2023).
138. Robert McKelvey, “Wings clipped for Lebanon’s soaring emigration as passport renewal process slows”, Al Arabiya English, 1st July 2022: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2022/07/01/Wings-clipped-for-Lebanon-s-soaring-emigration-as-passport-renewal-process-slows> (dostęp 18 lutego 2023).
139. Kareem Chehayeb, “Thousands stuck as Lebanese authorities suspend passport renewals”, op. cit., (dostęp 18 lutego 2023).
140. Doreen Abi Raad, “Cardinal decries migrant ‘boats of death’ from Lebanon”, Catholic News Service, 27th September 2022: <https://www.ucanews.com/news/cardinal-decries-migrant-boats-of-death-from-lebanon/98899> (dostęp 21 lutego 2023).
141. Kareem Chehayeb, “Protesters in Beirut smash banks as Lebanese pound spirals”, AP News, 16th February 2023: <https://apnews.com/article/lebanon-business-financial-crisis-poverty-b361e-d89149314552aca0238dbac35ef> (dostęp 18 lutego 2023).
142. United Nations, ONU Info, 22 October 2022: <https://news.un.org/fr/story/2022/10/1129077> (dostęp 22 lutego 2023).
143. Robert McKelvey, “Wings clipped for Lebanon’s soaring emigration as passport renewal process slows”, op. cit. (dostęp 18 lutego 2023).
144. Wendell Steavenson, “In Lebanon, parents are abandoning their children in orphanages”, The Economist, 31st January 2023: <https://www.economist.com/1843/2023/01/31/in-lebanon-parents-are-abandoning-their-children-in-orphanages> (dostęp 18 lutego 2023).

- Semana Santa de Guatemala es declarada patrimonio de la humanidad por la Unesco,” Prensa Libre, 30th November 2022, https://www.prensalibre.com/guatemala/comunitario/la-unesco-declara-la-semana-santa-de-guatemala-patrimonio-de-la-humanidad-breaking/?utm_source=modulo-PL&utm_medium=link-interno&utm_campaign=ux (dostęp 31 stycznia 2023).
210. Marcelo Jaldín, “Cuando San Roque le ganó a San Bernardo la fiesta que ahora es patrimonio mundial», La Razón, 28th August 2022, <https://www.la-razon.com/la-revista/2022/08/28/cuando-san-roque-le-gano-a-san-bernardo-la-fiesta-que-ahora-es-patrimonio-mundial/> (dostęp 31 stycznia 2023).
211. “Comunicado Obispado de Iquique en vísperas Fiesta Virgen del Carmen de La Tirana,” Iglesia.cl, 15th July 2022, <http://www.iglesia.cl/44387-comunicado-obispado-de-iquique-en-visperas-fiesta-virgen-del-carmen-de-la-tirana.html> (dostęp 31 stycznia 2023).
212. Cristián Núñez y Florencia Ortiz, “Fiesta de La Tirana: templo se encuentra abierto pese a suspensión y Obispado arriesga sumarios,” Bío Bío Chile, 14th July 2022, <https://www.biobiochile.cl/noticias/nacional/region-de-tarapaca/2022/07/14/fiesta-de-la-tirana-templo-se-encuentra-abierto-pese-a-suspension-y-obispado-arriesga-sumarios.shtml> (dostęp 31 stycznia 2023).
213. “La Policía de Nicaragua prohíbe procesiones y conmemoración de la Biblia», La Prensa, 22nd September 2022, <https://www.laprensa.hn/mundo/la-policia-de-nicaragua-prohibe-procesiones-y-conmemoracion-de-la-biblia-DH10172414> (dostęp 1 lutego 2023).
214. Jason Horowitz and Jane Arraf, “Pope Francis meets Iraq’s top ayatollah as both urge peace”, The New York Times, 6th March 2021, <https://www.nytimes.com/2021/03/06/world/europe/pope-francis-iraq-ayatollah-sistani.html> (dostęp 14 grudnia 2022).
215. “ASIA/IRAQ - Christian-Shiite dialogue Conference scheduled for March 2023, two years after the Pope’s visit”, Fides, 10th December 2022, <http://www.fides.org/en/news/73151> (dostęp 14 grudnia 2022).
216. “A document on Human fraternity for world peace and living together”, Vatican.va, https://www.vatican.va/content/francesco/en/travels/2019/outside/documents/papa-francesco_20190204_documento-fratellanza-umana.html (dostęp 14 grudnia 2022).
217. Jayson Casper, “Pope Francis Secures Favorable Fatwa for Iraq’s Christians”, Christianity Today, 7th March 2021, <https://www.christianitytoday.com/news/2021/march/iraq-pope-francis-ayatollah-sis-tani-shiite-christian-fatwa.html> (dostęp 14 grudnia 2022).
218. Mostafa Boroujerdi, “Analysis of Pope Francis’s Trip to Iraq and His Visiting Grand Ayatollah al-Sistani”, IPIS, March 2021, <https://ipis.ir/en/subjectview/633538/Analysis-of-Pope-Francis%E2%80%99s-Trip-to-Iraq-and-His-Visiting-Grand-Ayatollah-al-Sistani> (dostęp 14 grudnia 2022).
219. “ASIA/IRAQ - Christian-Shiite dialogue Conference scheduled for March 2023, two years after the Pope’s visit”, Fides, 10th December 2022, <http://www.fides.org/en/news/73151> (dostęp 14 grudnia 2022).
220. “Highlight of Ahmed Al-Tayeb’s speech at the Bahrain Forum”, Gulf News, 4th November 2022, <https://gulfnews.com/world/gulf/bahrain/highlight-of-ahmed-al-tayeb-s-speech-at-the-bahrain-forum-1.1667571272125> (dostęp 15 grudnia 2022).

Prawa autorskie i cytaty

Prosimy o zapoznanie się z autorem każdej fotografii. O ile nie określono inaczej, wszystkie materiały mogą być cytowane bez konieczności uzyskania dalszej zgody, z podaniem źródła: “Religious Freedom in the World Report 2023”, Międzynarodowa Pomoc Kościołowi w Potrzebie, czerwiec 2023 r.

<https://acninternational.org/religiousfreedomreport>

Prośby od mediów

Prosimy o kontakt z krajowym biurem CAN lub Marią Lozano z ACN International, press@acn-intl.org.

Zastrzeżenia

Dołożono wszelkich starań, aby zapewnić spełnienie najwyższych możliwych standardów redakcyjnych przy tworzeniu raportu Wolność religijna na świecie. Jednakże, prezentując raport, Pomoc Kościołowi w Potrzebie przyznaje, że nie mogła niezależnie zweryfikować wszystkich bez wyjątku informacji w nim zawartych. Raport opiera się na wielu źródłach i przedstawia studia przypadków w celu rzucenia światła na naturę i dotkliwość naruszeń wolności religijnej. Należy zachować ostrożność, aby nie przywiązywać nadmiernej wagi do przypadków wybranych do rozważenia; są one oferowane jako przykłady ilustrujące charakter sytuacji w zakresie wolności religijnej. W wielu przypadkach inne przykłady byłyby równie wystarczające. Wyrażone poglądy lub opinie niekoniecznie są poglądami Pomocy Kościołowi w Potrzebie, ale osób zaangażowanych w opracowywanie różnych dokumentów zawartych w raporcie.

O ile nie określono inaczej, wszystkie dane krajowe, demografia religijna i PKB na mieszkańca (skorygowane o PPP, aby umożliwić porównanie między krajami) pochodzą z najnowszych dostępnych informacji autorstwa: Todd M. Johnson and Brian J. Grim, red. World Religion Database (Leiden/Boston: Brill, 2020). Dane dotyczące indeksu GINI są najnowszymi dostępnymi na stronie www.databank.worldbank.org. Wskaźnik GINI mierzy nierówności w dystrybucji dochodów i konsumpcji, indeks Giniego równy 0 oznacza idealną równość, podczas gdy indeks 100 oznacza idealną nierówność.

#Nie bądź obojętny na prześladowania religijne!

Czytaj więcej

www.acninternational.org/religiousfreedomreport

